

TRAKYA AĞIZLARI SES BİLGİSİ

*Fatma Sibel BAYRAKTAR**

*Selda SANDALYECİ***

Özet

Trakya bundan yüz yıl öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun göz bebeği, entelektüel kentleri, en çok subay yetiştiren şehirleri, gümüş yatakları, Türklerin Avrupa rüyasının güzergahı olan bir bölge idi. Her fetihle Anadolu'dan Türklerin getirilip yerleştirildiği, çarşılarında pazarlarında Türkçenin konuşulduğu, İmparatorluğun koyu gölgesi altında yaşayan huzurlu insanların memleketiydi. Küçük Asya ile Kıta Avrupa'sının kavuşma alanı olan bölgede Türklerin atlarının kişnemeleri Milattan hemen sonra duyulmaya başlamış, önce Karadeniz'in kuzeyinden sonra Anadolu'dan gelenlerle bölge "Türk egemen" bir hâle gelmiştir. Birçok Türk unsurunun art zamanlı olarak yerleştiği bölgenin ağızları da birbirinden farklılıklar göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı şu anda üç ülke toprakları arasında bölünmüş olan Trakya bölgesi Türk ağızlarını ses bilgisi açısından ayrıntılı olarak ele almaktır. Böylece son yüzyılda birbirinden değişik siyasi rejimler altında yaşamakta olan bölge Türklerinin farklı komşuluk ilişkileri dillerini ne derece etkilemiştir? Tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Trakya ağızları, Doğu Trakya, Batı Trakya, Kuzey Trakya, İstanbul Ağızı, standart Türkiye Türkçesi, ses bilgisi.

THE PHONETICS OF THRACIAN TURKISH VERNACULAR LINGUISTIC VARIETY

Abstract

Just before a hundred years ago, the Thrace region was the land of the Turks' European dreams and the apple of the Ottoman Empire's eye with the cities that grow the most military officers, intellectual downtowns, silver mine beds. Thrace was also the hometown to peaceful people living under the well-protected shades of the Empire, speaking the Turkish language in bazaars, where was brought, settled and populated by Turks from Anatolia after every new conquest. The neighing sounds of Turks' horses were heard not so long after the beginning of the common era in this meeting point of the Continental Europe and Minor Asia and the area became a "Turkish sovereign" with people coming from Anatolia and the North of the Black Sea. As the variant Turkish population settled diachronically, they naturally have varied dialects from each other.

The purpose of this study is to discuss the Turkish subdialects of the Thrace region in detail, which is now to be divided amongst the three countries' terrains, regarding phonetics. Thus, to what extent did the region, which had been living under different political regimes in the last century, affected the linguistic feature of different neighboring relations of the Turks? It will be tried to be identified.

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, el-mek: fsibel@trakya.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5699-4572>

** Arş. Gör., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, el-mek: seldatabak@trakya.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5443-3245>

Key Words: Thracian Subdialects, East Thrace, West Thrace, North Thrace, İstanbul Subdialect, Standart Turkish, Phonetics.

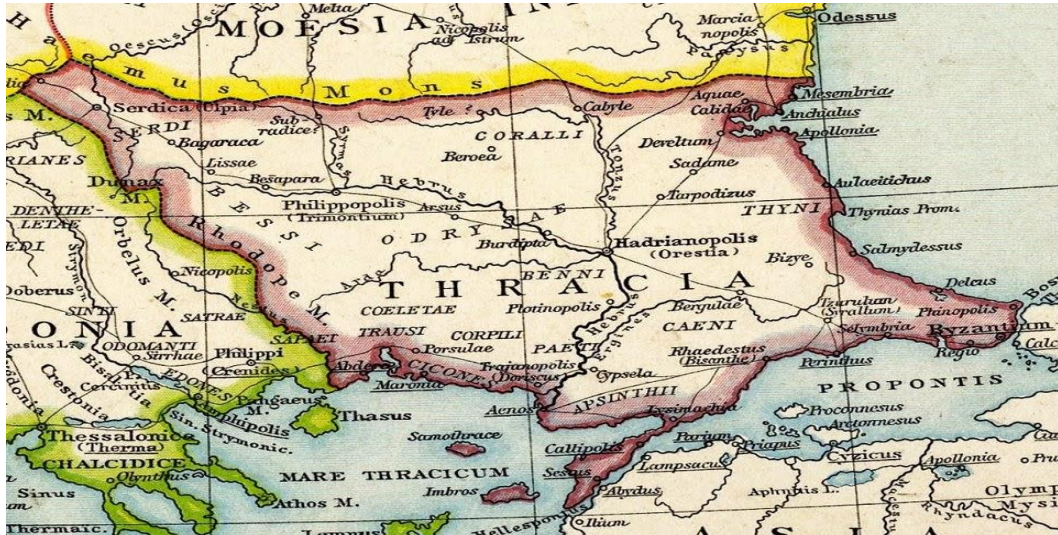
1. Giriş

1.1.Trakya Bölgesinin Coğrafi Sınırları

Trakya bölgesi, Güneydoğu Avrupa’da yer alan Güney Bulgaristan, Kuzeydoğu Yunanistan ve Türkiye’nin Avrupa kıtasındaki bereketli topraklarını içine alan bölgedir. Bugün sınırları Türkiye içinde olana “Doğu Trakya”, Bulgaristan’da olana “Kuzey Trakya” ve Yunanistan’da olana da “Batı Trakya” adı verilmektedir.

Balkan yarımadasının güneydoğusunda yer alan Trakya’nın başlıca yüzey şekilleri Rodop Dağları, Yıldız Dağları ve kuzeyde Balkan Dağlarıdır. En geniş ovalar Kuzey Trakya ovası ve Doğu Trakya’nın büyük bölümünü oluşturan düzlüklerdir. Balkanlardan doğan en büyük akarsulardan biri olan Meriç nehri Bulgaristan’da doğar, Edirne ilinin yakınlarında Arda ve Tunca ile birleşir. Güney yönünde akar ve Dimetoka yakınında Yunanistan’dan gelen Kopkino nehrini kendisine katar. Bir süre güneybatı yönünde ilerledikten sonra tekrar güneye döner. Balabancık köyü civarında Ergene ile birleşir ve güneybatıya doğru akar. Enez ilçesinden Ege denizine dökülür.

Kuzey Trakya’da Burgaz İli, İslimye (Sliven) İli, Eski Zağra (Stara Zagora) İli, Hasköy (Haskovo) İli, Kırcaali İli, Filibe (Plovdiv) İli, Paşmaklı (Smolyan) İli ve Pazarcık (Pazardzhik) İli yer alır. Batı Trakya’da İskeçe (Xanthi) İli, Gümülcine/ Rodop (Komotini) İli, Dedeağaç /Evros (Alexandroupoli) İli bulunmaktadır. Doğu Trakya ise Edirne İli, Tekirdağ İli, Kırklareli İli ve Çanakkale İlinin Eceabat, Gelibolu, İstanbul’un Silivri, Çatalca, Büyük Çekmece, Küçük Çekmece, Bakırköy, Zeytinburnu, Kağıthane, Eminönü, Fatih, Gaziosmanpaşa, Bayrampaşa, Beyoğlu, Şişli, Sarıyer ilçelerini kapsamaktadır.

Harita 1: Trakya Bölgesi¹

¹ <http://netdenet.ist/traklarin-kokeni-ve-daglilarbessi/>

Harita 2: Doğu Trakya²Harita 3: Batı Trakya³Harita 4: Kuzey Trakya⁴

1.2.Trakya Bölgesinde Türklerin Kısa Geçmişi

Trakya ve Türk unsurlarının birbiriyle ilişkileri MS 300'lerde Hunlarla başlar. Daha sonra kuzeyden gelen Peçenekler, Uzlar ve Kumanlar ile Trakya tarihi birbirinin ayrılmaz parçası hâline gelmiştir. Kuzey Karadeniz'den gelen ve zamanla Hristiyanlaşarak bölgedeki diğer etnik gruplarla karışıp kaynaşarak kimliklerini kaybeden öncü Türklerle karşın çok daha sonra güneyden, Anadolu'dan gelen Türkler kalabalık nüfusları, merkezi otoritenin uzun yıllar varlığını sürdürmesi gibi nedenlerle Müslüman kimliklerini ve kültürlerini korumuş hatta yerli unsurlara kendi dillerinden pek çok malzeme sunmuşlardır.

1352'de Sultan Orhan'ın büyük oğlu Süleyman, Çimpe Kalesini alır.⁵ İki yıl sonra Gelibolu'yu ele geçirir. Beş yıl içinde de Trakya'nın güney bölgesini fethederek Anadolu'dan asker ve sivil halkı getirip buralara yerleştirir. 1357-1359 yılları arasında Anadolu'dan Rumeli'ye göç devam edecek hatta birçok köy ve çiftlik adının Türkçeleştiği görülecektir. (İnalçık, 1999: 64)

Dimetoka'nın 1361 yılında alınmasıyla Yunanistan topraklarında Osmanlı egemenliği başlar.

²https://www.google.com.tr/search?biw=1242&bih=602&tbn=isch&sa=1&ei=4KobW-u7C5GVmgXV1rvIDA&q=do% C4%9Fu+trakya&oq=do% C4%9Fu++trakya&gs_l=img.1.0.35i39k1j0i67k1j0i4j0i24k1i14.144087.144967.0.146873.5.5.0.0.0.187.764.0j5.5.0...0...1c.1.64.img..0.5.762...0i7i30k1j0i7i5i30k1j0i8i7i30k1.0.pH3O8ibhN9w#imgrc=Qx3f9MkyaJ08RM:

³ <https://www.batitrakya.org/bati-trakya/bati-trakya-genel-bilgiler/cografi-konum.html>

⁴ <http://netdenet.ist/traklarin-kokeni-ve-daglilarbessi/>

⁵ Kantakouzenos Orhan Bey'le ittifak yapmak için kızı Teodora'yı Orhan Bey'le evlendirmiştir. 1352 yılında Gelibolu yakınlarındaki Çimpe kalesini Süleyman Paşa'ya geçici bir üs olarak vermiştir. 2 Mart gecesi bölgede meydana gelen büyük bir depremle evler yıkılınca halk bölgeyi terketmiştir. Süleyman Paşa da bunu Allahın bir lütfü sayarak bölgeden ayrılmamaya karar vermiştir.(Nicoloudes, 2009: 206)

XIII. Yüzyılın sonundan itibaren yaşanan veba ve salgınlar ve sürekli savaşlar bu münbit bölgeyi viran ve metruk bir hâle getirmişti. Fetihden sonra Trakya'ya Anadolu'dan Türk nüfus getirilerek iskân ettirildi. Ayrıca Evranos Bey uç merkezini Dimetoka'dan Gümülçine'ye taşıdı. Bu bölgenin nüfusu XVI. yüzyılda %82 Müslümanlardan %18 da Hristiyanlardan oluşuyordu. Evranos Bey'in akıncılarının fethettiği bu bölge 1912 yılına kadar hiç elden çıkmadan bir Türk yurdu olarak kaldı (Kayapınar, 2002/9: 348).

1364 yılında Sırp Sındığı savaşının kazanılmasının ardından 1365 yılında Edirne başkent yapıldı, 1369 yılında Bulgarlar Osmanlı devletinin hâkimiyetini kabul ederek vergi ödemeye razı oldular.

1383-1387 yılları arasında Selanik kuşatma altına alınırken Makedonya'nın pek çok şehri bu kuşatma yıllarında Osmanlı egemenliğine geçti. 1387'de Selanik teslim oldu. Böylece I. Murat döneminde Trakya, Makedonya ve Tesalya'nın bir kısmı Osmanlı topraklarına bağlanmış oldu. I. Beyazıt (1389-1402) döneminde tüm Tesalya bölgesi Osmanlı devletine bağlanmıştır. Timur'un meydana getirdiği zaafiyet nedeniyle oluşan toprak kayıpları II. Murat döneminde geri kazanılmış, 1430'da Selanik tekrar Osmanlı egemenliği altına girmiştir. (Kayapınar, 2002: 352)

Timur istilası Balkanlar'a Anadolu'dan yeniden büyük bir göç dalgası atmıştır. Timur'dan sonra devletin ağırlık merkezi Rumeli'ye geçmiştir denebilir. (İnalçık, 2011: 2)

Balkanlar'da uygulanan iskân politikaları içinde dikkati çeken en ilginç örnek, Bulgaristan'ın Prevadi bölgesine Anadolu'dan nakledilen 1.025 ailenin yerleştirilmesidir. (İnalçık, 1954: 123)

Sultan I. Murad'ı müteakiben Yıldırım Bâyezid döneminde Rumeli'nin Türkleşmesi amacıyla daha büyük ölçüde Türkmen unsurun nakledildiği bilinmektedir. Bu nakil sırasında, devlet tarafından kendilerine zengin topraklar verilmek, bütün akrabalarıyla göçecek olanlara yurtluk, toprak, tımar gibi imtiyazlar tanınmak suretiyle muhaceret teşvik edilmiştir. (Halaçoğlu, 2014:4)

Yıldırım Bâyezid devrine ait ilk iskân kaydı 1400-1401 yıllarında tuz yasağına uymayan aşiretlerin nakledilmesi ile ilgilidir. Bu hususta Âşıkpaşazâde'de, "*Saruhan ilinin göçer halkı var idi. Menemen ovasında kışlarlar idi. Ol iklimde duz yasağı var idi. Anlar ol yasağı kabul etmezler idi. Bâyezid Han'a bildirdiler. Han dahi Ertuğrul'a haber gönderdi kim. Ol göçer evleri her ne kadar var ise iyice düzene alsın. Yarar kullarına ısmarlayasın. Filibe yöresine gönderesin. Ertuğrul dahi atasının sözlerini kabul etdi. Ol göçer evleri gönderdi. Geldi Filibe yöresine kondurdular. Şimdiki dem de Saruhan Beğlü dedikleri anlardır. Paşa Yiğit Beğ, o kavmin ulusu idi. Ol zamanda anların ile bile gelmiş idi.*" şeklinde bir kayıt vardır. Bu bölgeye yapılan iskân neticesinde, 1516 tarihli bir tahrir defterinde, merkezi Tatarpazarı olan nahiyenin Saruhan Beyli adıyla kaydedilmesi, kuruluş aşamasında buraya yoğun bir Türk unsurunun yerleştirilmiş olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. (Şahin, 1987: 250-251) "Çelebi Mehmet zamanında Yörgüç Paşa tarafından isyanları bastırılan İskilip ve Tokat civarındaki Tatarlar Koyunhisarı civarına yerleştirildiler Tatarpazarı adı verilen kasaba bu şekilde kurulmuştur." (Genç, 1988: 16)

1448 yılında II. Kosova Muharebe'sinde Haçlı ordularının mağlup olmasıyla Balkanlarda Osmanlılara karşı direniş de tamamen sona ermiştir.

1453'te İstanbul'un fethiyle birlikte Balkanlar'daki Ortodoks halk tam manasıyla Osmanlı teb'ası durumuna gelmiştir. Yine Fatih Sultan Mehmed zamanında, Kastamonu ve Sinop'un fethinden sonra, İsfendiyarogulları Beyliği'nin başında bulunan İsmail Bey de, bütün cemaati ile birlikte Filibe havalisine iskân edilmişlerdir. (Şahin, 1987:249)

16.yy.a gelindiğinde Anadolu'daki huzursuzlukları ve Celali isyanlarını görüyoruz. Bu isyanlarda huzuru kaçan bazı grupların Anadolu'dan Balkanlara göç ettiği bilinmektedir. Celali isyanlarının etkileri 1603'den sonra şehirlerde de hissedilmeye başlamıştır. Ankara'dan başlayarak Afyon, Kütahya, Isparta, Kastamonu, Amasya, Tokat, Malatya, Harput, Maraş, Karahisar-ı Şarki gibi pek çok şehir ve kasabada büyük felaketler yaşanmış, bunun sonucunda 'Büyük Kaçgun' denen isyanlardaki kıyımlardan kaçabilen ailelerden bir kısmı İran'a kaçarken saklanamayan ve kaçamayan kalabalık Alevi Türkmen aşiretleri Bulgaristan ve Makedonya topraklarına sürgün edilmişti. O zamana kadar yalnız Batı Anadolu'dan yapılan iskânlarla az bir Türk nüfusuna sahip olan Balkanlarda bu tarihten itibaren Türklerin nüfusu çoğalmıştır.(Akdağ, 1964: 49)

1789 Fransız İhtilalinin ardından dünya siyasetinde birçok değişim ve dönüşüm yaşanmaya başlamıştı. 18.yy.da Osmanlı topraklarında görülen küçük çaplı isyanlar yerini 19.yy.da büyük isyanlara bırakmış, adeta bu yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunun ayaklanmalar yüzyılı olmuştur. Bu olaylar nedeniyle İmparatorluk zayıflamaya başlayacak, ardından çöküşe gidecektir. 1.Balkan savaşında büyük kayıplar veren Osmanlı İmparatorluğu, sınırlarını bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin batı sınırlarının bile gerisine çekmişken 2. Balkan savaşı ile biraz toparlanarak kaybettiği birkaç küçük toprak parçası ile Edirne'yi geri almayı başarmıştır.

1.3. Balkan Savaşları Sonrası Türklerin Durumu

Balkanlarda meydana gelen isyanlar ve ardından gelen savaşlarla Osmanlının en değerli toprakları, can damarı olan bölge devletin elinden çıkmaya başladı. Bu durumdan en çok zarar görenler de zamanında fethedilen bu topraklara Anadolu'dan getirilerek yerleştirilen Türkler olmuştur. Balkan savaşlarının üzerinden geçen 100 yılın ardından baktığımızda buradaki Türk nüfusun büyük kayıplara uğramış olduğunu, azınlık hâline geldiklerini, kendi dil ve kültürlerini muhafaza edebilmek için büyük mücadele vermek zorunda kaldıklarını görüyoruz. Son yüzyıla kadar ortak bir siyasi yönetimin parçası olan bölge halkı yirminci yüzyılda üç farklı devletin topraklarında yer almış bulunmaktadır. Üç farklı devletin yönetiminin dil politikaları da farklı olmuştur. Yunanistan Batı Trakya Türklerini "Müslüman Yunanlılar" olarak tanımlayarak yükseköğrenim görmelerini, devletin önemli kademelerinde görev almalarını engellemektedir. Bulgaristan ise son yüzyılda Türklerin defalarca göç etmesi için zemin hazırlamış, ad ve soyadlarını değiştirmelerini istemiş, nüfus artışına engel olamadığı Türk nüfusunun Türkiye topraklarına göçmelerini temin etmiştir. Mübadele sonrası ve devamındaki haksızlıklara uğrayan ve göçlerle hatırlanan bölge insanı yaşadıkları acıları hâlâ unutmamış, "göç" kavramı kimliğinin en önemli parçası olmuştur.

1.4. Trakya Bölgesinde Etnik Durum

Trakya bölgesinde tarih boyunca süregelen savaşlar, istilalar, göçlerle şekillenen nüfus hareketleri bu bölgedeki Türkçenin de çeşitli katmanlarının oluşmasına sebep olmuştur. Kuzeyden gelerek ilk yerleşen ve Hristiyanlaşan Türklerin ardından Osmanlı dönemi nüfus hareketleri Anadolu ve Rumeli Türk ağızlarını birbirine bağlamaktadır. Etnik yapı olarak Trakya; Gacallar, Dağlılar, Pomaklar⁶, Türkmen ve Yörüklerden oluşmaktadır.⁷

Büyük çoğunluğu Trakya bölgesinde iskân edilmiş olan Gacallar Kuzeydoğu Bulgaristan'da Deliorman bölgesinde Rusçuk, Silistre, Varna ve Şumnu'da yerleşmişlerdir.

⁶ Kökenleri tartışmalı olmakla beraber sosyal çevrede kendi özgün ağız özellikleri ve hatta kelime kadroları ile Türkçe konuşmaktadırlar.

⁷ Oğuzların 11. Yüzyıldan sonra kitleler hâlinde İslam'a girmesiyle birlikte, Müslümanlar tarafından İslam'a giren bu Oğuzlara 'Türkmen' denmeye başlamıştır. Türkmen terimi ilk defa 10. Asrın sonlarında ünlü İslam coğrafyacısı Makdisî (Mukaddesî) tarafından kullanılmıştır.

16.Yüzyıl Osmanlı kayıtlarında Kızılırmak'ın batısında göçer hayat yaşayan gruplar 'Yörük' olarak anılırken; Kızılırmak'ın doğusu ve güneyinde kalan yeni fethedilmiş bölgelerdekilere 'Türkmen' deniyordu. ...Osmanlılar kendi konargöçerlerini (aslında Türkmenlerini) rekabet hâlinde oldukları bu Türkmen beylerinin tebaasından ayırmak için 'Yörük' olarak adlandırmaktaydılar. (Sakin, 2009: 43-48)

Derleme sözlüğünde “Lüleburgaz, Çavuşköy, Babaeski, Vize, Çorlu, Malkara, Lahana, Hayrabolu, Saray civarında yerli, göçmen olmayan kimse” (DS. VI:1886) şeklinde tanımlanmaktadır.

Şkorpil’e göre Peçenekler Deli Ormandaki diğer Türk boyları gibi, Bulgaristan’ın birkaç bölgesine dağılmışlardır. Deli Orman’da kalanlar ise ilk Bulgarlardır. Bunların bir kısmı belki diğer boylarla karışarak “Gacal” adını almıştır. Bazı iddialara göre bugünkü Gagauzlar ve Gacallar, yalnız Deliorman ve Dobruca İlk Bulgarlarının kalıntıları değil, Deliorman’da, Tuna çevrelerinde ve Dobruca’daki Türk boylarının (Peçeneklerin, Kumanların özellikle Uz-Oğuzların) torunlarıdır. “Bunların Anadolu’dan değil, Kuzeyden, Kıpçak bozkırından geldiklerini kabul etmek gerekmektedir.”(Ülküsal,1966: 17)

Dağlılar kendilerini Gacal, Pomak ve diğer etnik unsurlardan ayrı tutarak atalarının eski tarihlerde Anadolu’dan Rumeli topraklarına geldiklerini söylemektedirler. Kendilerinin Yürük(Yörük) olduğunu ifade ederler. Dağlı diye anılmalarının sebebini ise yaşadıkları yerlerin dağlık ve ormanlık olmasına bağlamaktadırlar. Gökbilgin’e göre “Yürüklerin ilk olarak Rumeli’ye geçmeleri 1.Beyazıt döneminde Saruhan civarından Serez havalisine ve Vardar ovasına sürülmeleri şeklinde olmuştur” (Gökbilgin, 1957: 13-15).

Gökbilgin, I. Beyazıt’ın Dobruca’yı Bulgarlar ve Ulahlardan aldıktan sonra, burayı Karadeniz kuzeyinden çağırıldığı Tatarlar, Anadolu’dan celbettiği Türkler (Yürükler) ile iskân ettiğini, Üsküp, Serez, Filibe havalisine Yürüklerin XIV. yüzyılın sonlarına doğru yoğun olarak geldiklerini belirtir.

Aşık Paşazade Tarihi’nde de “Karasi vilayetindeki Yürüklerin 1356’da Rumeli’ye geçirildiğini, Hayrabolu’ya gidip yurt tuttuklarını” belirtir. “Yürüklerin askeri, ticari yollar üzerine yerleştirilmelerine önem verildiği”den bahseder. “Karasi, Saruhan, Aydın, Menteşe gibi sahil beylikleri Trakya ve Makedonya’ya yerleştirilmiştir. Trakya’nın Osmanlılar tarafından fethinden sonra 1358-1368 yılları arasında denizciliğe alışmış ve güçlü donanma kurmuş bulunan eski Karasi bölgesinden on iki boy sol kol Danişmendli Türkleri, Tekirdağ ve Edirne bölgelerine de kondurulmuştur. Bu yayılma sonucu Marmara’nın Rumeli kesimi ve Meriç boyları Türkleştirilmiştir” demektedir.

Pomakların Bulgarcaya çok benzeyen bir dil konuşan ve Müslüman olan bir halk olduklarını biliyoruz. Bulgaristan’da sayıları bugün yüz bini aşmaktadır. Bulgarlar, Pomakları ‘Müslümanlaşmış Bulgarlar’ olarak tanımlarken Yunanlılar ‘İslamlaştırılmış Helenler’, Makedonlar ise ‘Müslüman Makedonlar’ diye adlandırmaktadırlar. Başka bir iddiaya göre de Pomaklar Orta Asya’dan kuzey göç yolunu (Hazar Denizi ve Karadeniz’in kuzeyini) takip ederek Ukrayna ve Besarabya’ya giden buradan XI. yüzyılda Balkanlara inen Kıpçakların torunlarıdır. (Rodop, 1976: 8-12) “Pomakların büyük çoğunluğu Güney Bulgaristan’da küçük bir kısmı ise Kuzey Bulgaristan’da oturmaktadırlar.” (Nayır, 1999: 49-50) Pomakça “Agaryani” ya da “Aharyani” adının Türkçedeki “Ahıyan”(ahiler) sözcüğünü çağrıştırmamasından yola çıkarak bazı araştırmacılar Pomakların 14.yy’da Rodoplar bölgesine göçen ahilik örgütüne bağlı Çepni ve Bozok Türklerinden olduğunu savunurlar. Bulgarca “Pomatsi” adının Slavcadaki “pomagaçi” (yardımcı) sözcüğünden geldiği de ileri sürülür. Pomaklar, Bulgarca, Rumence ve Türkçe sözcükler içeren ve kuralları bakımından Bulgarca’ya yakın bir karma dil konuşurlar.⁸ Bulgaristan’ın kuzeyinde Lofça (Loveç), Selvi (Sevlievo), Plevne (Pleven), Rahova (Orehovo) yörelerinde yerleşmişlerdir. Doğu Rumeli, Makedonya ve Trakya’da da Pomak köyleri vardı.

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşında Ruslara karşı çete savaşları vermiş olan Pomaklar büyük ölçüde nüfus kaybına uğradılar. Makedonya’ya ve Anadolu’ya göçe zorlandılar. Yaşadıkları toprakların bir bölümü 1878 Berlin Antlaşması ile

⁸ Pomakların konuştuğu dilin %30’u Ukrayna, Bulgaristan ve Makedonya Slavcaları, %25’i Kumanca- Kıpçakça, %20’si Oğuz Türkçesi %15’i Nogayca ve %10’u da Arapça’dan oluşmaktadır.(Alp, 2012: 24)

Bulgaristan Prensiğine katılınca büyük bölümü Osmanlı topraklarına sığınmak zorunda kalmıştır. Bunlar Edirne, Kırklareli ve Bursa’da yeni kurulan köylere yerleştirilmiştir. (Ana Britanica, 2000: 82)

Birinci Dünya savaşı sonrasında Doğu Trakya yoğun bir göç dalgasıyla karşılaşmıştır. Bu nedenle yerli ağız özelliği diğer etnik unsurların ağız özellikleriyle karışmıştır. Gelen göçmen gruplar, Balkan coğrafyasında yaşayan ancak imparatorluğun çökmeye başlaması ile anavatan olarak gördükleri topraklara gelen gruplardır. Bunlar arasında Türkmenler, Tatarlar, Pomaklar, Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayıp bugüne kadar devam eden Yunanistan ve Bulgaristan Göçmenleri vardır. Bu grupların ağız özellikleri birbirlerini etkilediği gibi bölgenin yerli unsuru olarak kabul edilen Gacallar’ın ağız özelliklerini de etkilediği düşünülebilir. Janos Eckmann ve Mecdut Mansuroğlu “Edirne ve bilhassa Kırklareli ağızlarının sönmek üzere olduğunu ve herhalde pek uzak olmayan bir gelecekte göçmen ağızlarıyla karışarak, yerini yeni bir ağıza bırakacağını” belirtmektedir (Eckmann-Mansuroğlu, 1959: 113).

Söz konusu edilmese de özellikle Doğu Trakya bölgesinde yoğun bir Roman nüfusu da bulunmaktadır. Türkçeyi Trakya ağızıyla konuşan ve Balkan göçmenleriyle birlikte –Türkçe bildikleri ve kendilerini Müslüman diye tanımladıkları için-Türkiye’ye göç eden bu insanların özellikle şarkı ve dans kültürlerinin bölgedeki Türkleri etkilemekte olduğunu söylemek gerekecektir. Haklarında bu açıdan yeterince araştırma yapılmadığından fazlaca söz söylemek de mümkün olamamaktadır.

Mübadele sırasında Müslüman olmadıkları için Doğu Trakya’yı terk etmiş ve daha çok Yunanistan’a yerleşmiş bulunan Gagavuzları da anmadan geçmek olmaz.

1.5. Trakya Ağızları Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Trakya ağızları üzerine yapılan bilimsel çalışmalar Anadolu ağızlarından daha sonraki yıllarda başlamıştır. Ahmet Caferoğlu Trakya’ya geçmezken söz gelimi Leyla Karahan ‘Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması’ adlı çalışmasında Trakya ağızlarına yer vermemiştir. Tuncer Gülensoy’un ‘Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası’ adlı kitabında Balkanlarda yapılmış ağız çalışmalarına da yer vermiş olması çok önemlidir.

Kuzeydoğu Bulgaristan Türkçesine dair ilk metinler Mladenov ve Çilingirov (1941) tarafından yayınlanmıştır. Ancak akademik olarak yeterli bir çalışma olmamıştır. 1929 yılında Kowalski’nin metin derlemeleri daha sonra “Kuzeydoğu Bulgaristan Türkleri ve Türk Dili” adlı çalışmaya kaynaklık etmiştir. Kowalski, Besarabya Gagavuz ağızı ile Deliorman ağızı arasında yakınlık fark ederek bu ağızlara ‘Tuna Türkçesi’ demeyi tercih etmiştir. Nemeth, Balkan Türk ağızlarını doğu ve batı olmak üzere iki bölgeye ayırmış, doğuda kalan bölgeyi Rodop Dağları’nın üzerinden Doğu Trakya’ya ve İstanbul’a kadar getirmiştir. Eckmann, Kuzeydoğu Bulgaristan gezileri sonrası Varna ve Razgrad ağızı ile ilgili yayınlar yapmıştır. Kakuk ise Kazanlık, Küstendil, Mihaylovgrad Türk ağızlarını, Hazai; Deliorman, Dobruca, Orta Batı Bulgaristan ve Rodop ağızlarını incelemiştir. M. Mollava da Bulgaristan Türk ağızları üzerinde incelemelerde bulunmuştur. “Doğu Rodop Türk Ağızlarının Sözlüğü” 2003 yılında TDK yayınları arasında, “Balkanlarda Türk Ağızlarının Tasnifi”ni 1996 yılında kaleme almıştır. Tuncer Gülensoy’un Kosova ve Bulgaristan Türk ağızları üzerine yaptığı kapsamlı inceleme “Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme” adlı makalesi de önemlidir.

Bulgaristan Sofya Üniversitesinin 1930’lu yıllardan itibaren yaptırmış olduğu Bulgaristan Türk ağızlarıyla ilgili mezuniyet tezlerine ne yazık ki ulaşamamaktayız. Son derece önemli dil malzemelerinin gün yüzüne çıkması için gerekli mercilerin girişimlerde bulunması kaçınılmazdır. Yine de Kuzey Trakya Türk ağızları ile ilgili Türkiye Türkü araştırmacıların yanında Bulgaristan Türklerinden akademisyenlerin ve araştırmacıların araştırma ve incelemeleri göz doldurmaktadır.⁹

⁹ Bkz. Tuncer Gülensoy, Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası (1981)

Batı Trakya Türk ağızları ile ilgili herhangi bir çalışma yakın zamana kadar görülmezken 2014 yılında İsmail Doğan-Derya Yeşim Benli'nin "Bulat Köyü Örneğinde Batı Trakya (Gümülcine) Ağızı" adlı çalışmaları metinlerden ibaret olsa bile ağız özelliklerini kayıt altına almak bakımından önemli bir çalışmadır. 2017 yılı bu konuda verimli geçmiştir diyebiliriz. Trakya Üniversitesi yayınları arasında çıkan Muharrem Özden imzalı "Batı Trakya-Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi-Metinler-Söz Varlığı)" adlı çalışma ve aynı yıl içinde Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yapılan Dr. Adiye Şimşek imzalı "İskeçe İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Dizin)" adlı Doktora çalışması da kuşkusuz önemli bir boşluğu dolduracak niteliktedir. Gürer Gülsevin'in yine 2017 yılında TDK yayınları arasında çıkan "XVII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi Ağızları" adlı eseri tarihî bir ağız çalışması olması bakımından da son derece kıymetlidir.

Doğu Trakya yani Türkiye toprakları içinde kalan Trakya ağızlarında ise Selahattin Olcay'ın "Doğu Trakya Yerli Ağızı" 1995 yılında ve Emin Kalay'ın "Edirne İli Ağızları" adlı çalışmaları 1998 yılında TDK tarafından yayınlanmıştır. Ayrıca Mecdut Mansuroğlu'nun "Edirne Ağızında Yapı, Anlam, Deyim ve Söz Dizimi Özellikleri" TDAY Belleten'de 1960 yılında yayınlamıştır, Janos Eckmann'ın "Edirne Ağızı" Oğuzhan Durmuş tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Trakya Üniversitesi Öğretim üyelerinden Ahmet Günşen'in göz dolduran çalışmaları da Trakya ve Rumeli Türkçesi üzerinde yoğunlaşmıştır: "Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler", "Edirne ve Yöresi Ağızlarında 'Aile' ve 'Topluluk' İsimleri Yapan -in(-ıyn~-ıyn,-ıyl,-ıyl~ıylın)Eki Üzerine", "Balkan Türk Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme". 2018 yılı başında Trakya Üniversitesi yayınları arasında çıkan Özden, Doğan, Bayraktar imzalı "Trakya Ağızları Sözlüğü" önemli bir eksiği gidermek üzere kaleme alınmış iki ciltlik bir eserdir. Yapılmış ve yapılmakta olan mezuniyet tezleri, Yüksek Lisans ve Doktora çalışmaları çeşitli üniversitelerin yanında Trakya Üniversitesinin özellikle üzerinde durduğu çalışma alanıdır.

1.6. Trakya Bölgesi Ağızlarındaki Ses Olayları Üzerine Birkaç Söz:

Doğu Trakya bölgesi ağızları ile Türkiye Türkçesi yazı dili pek çok noktada birleşmektedir. Türkiye siyasi sınırları dışında kalan ve yazı dili olmadığı gibi eğitimini alma şansları da son derece sınırlı olan Batı ve Kuzey Trakya ağızları Türk olmayan etnik gruplarla yoğun olarak iç içe yaşadıkları için ses ve vurgu değişmelerine maruz kalmakta, kelime kadroları alıntı sözcüklerle farklılaşmaktadır. Bu ağızlar Slav dillerinin ve Yunancanın etkisini hissettiklerinden Trakya ağızları bünyesinde de bazı ağız farklılıkları oluşmuştur. Mübadele nedeniyle gerçekleşen tersine göçlerin yoğun olarak etkilediği Trakya bölgesinde göçmen ağızlarının yerli ağızlar üzerinde baskı kurduğu da bir gerçektir.

Bu çalışmada Emin Kalay'ın "Edirne İli Ağızları İnceleme-Metin", Muharrem Özden'in "Batı Trakya- Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi-Metinler-Söz Varlığı)", Gyula Nemeth'in "Folklorik ve Dini Metinler Üzerinde Vidin Türkleri", Hüseyin Dallı'nın "Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar" kitaplarını ve İlker Tosun'un "Tekirdağ Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları", Bülent Hünerli'nin "Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi", Adiye Şimşek'in "İskeçe İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)", Bahtışen Karaşinik'in "Silistre (Silistra) İli ve Yöresi Ağızları", ve Nurcihan Güneş'in "Kuzeydoğu Bulgaristan'da Çerkovna Köyü ve Çevresi Türk Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)", Naylen Salimehmed'in "Bulgaristan Kırcalı İli ve Çevresi Türk Ağızı" yüksek lisans tezlerini, Suzanne Kakuk'un "Le Dialecte Turc de Kazanlyk", Janos Eckmann'ın "Razgrad Türk Ağızı", Tuncer Gülensoy'un "Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme", Janos Eckmann'ın "The Dialect of Edirne" (Çev. Oğuzhan Durmuş) makaleleri ses bilgisi açısından incelenmiştir:

2. Trakya Ağızlarında Ses Bilgisi

2.1. Ünlüler

Trakya ağızlarında yazı dilimizde bulunan temel /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ sesleri ile bu ünlülerin çeşitli sebeplerle meydana gelmiş uzun şekilleri /ā/, /ē/, /ī/ /i/, /ō/, /ō̄/, /ū/, /ū̄/ mevcuttur. Bunun dışında boğumlanma noktaları bakımından ünlü ve ünsüzlerin birbirlerine etkisi sonucu az çok değişikliğe uğramış ünlüler de tespit edilmiştir:

á: /a/-/e/ arasında çıkarılan bir sestir.

â: /a/-/o/ arasında tespit edilmiş olan bir sestir.

é: /e/-/i/ arasında çıkarılan bir sestir.

ä: Daha açık söylenen /e/ sesidir.

ó: /o/-/u/ sesleri arasında tespit edilen bir sestir.

2.1.1. Uzun Ünlüler

Trakya ağızlarında ünlüler genel olarak Türkiye Türkçesindeki gibi normal uzunluktaki ünlülerdir. Bunun yanında aslî uzun ünlülere de rastlanmaktadır. Aslî uzunluklar dışında görülen uzun ünlüler ise bir ses olayı sonucunda oluşmuş uzunluklardır.:

2.1.1.1. Aslî Uzun Ünlüler

2.1.1.1.1. Türkçe Kelimelerde Aslî Uzunluklar

DTA: kışlık (<kışlık) (BİA, 37), çedik (<çetik) (BİA, 37), döküz (BİA, 37).

BTA: börek (İİA, 17), yâzın (İİA, 17).

KTA: dâgıderler (<dağıtıyorlar) (VT, 46), çâğır- (<çağır-) (VT, 46), dârı (<darı) (VT, 46), êrêri (<eriyor) (SİA, 43), çilek (<çilek) (SİA, 43), bizimkiler (<bizimkiler) (SİA, 43) kâr (<kar) (KDB, 72, ÇKA, 20), bês (KDB, 72), gôs (<göz) (KDB, 72), bêz (<bez) (ÇKA, 20)

2.1.1.1.2. Alıntı Kelimelerdeki Aslî Uzunluklar

DTA: dâmada (BİA, 37).

BTA: âlem (BTG, 60), kânun (BTG, 60).

KTA: “Özellikle Vidin Türkleri ağızlarında ‘â’ çok sık kullanılır. Bu ses de genelde yarı uzun hâldedir.”(Németh, 2014: 46): pek âlâ (VT, 46), kâvî (VT, 47). “Aslî ‘û’ ve ‘î’ sesi korunmamış ve normal uzunluğa dönmüştür” (Németh, 2014: 47): mektub (VT, 47), numune (VT, 47), selim (VT,47).

dünyâdan (SİA, 42), dâmada (SİA, 43), pâdişah (KDB, 72), bâzen (ÇKA, 20), fikarâ (<fukara) (ÇKA, 20), mâni (ÇKA, 20).

2.1.1.2. Bir Ses Olayı Neticesinde Oluşmuş Uzun Ünlüler

2.1.1.2.1. Ünsüz Düşmesiyle Oluşanlar

Kelime başında, içinde veya sonunda f,h, ğ, k, l, n, r, s, v, y ünsüzlerinin düşmesiyle meydana gelir.

“f” sesinin düşmesiyle oluşanlar

çit (<çift) (ÇKA, 20).

“h”sesinin düşmesiyle oluşanlar¹⁰

Her bölgede çok sık düşen bir sestir. Başta, içte ve sonda düştüğünde ünlü uzamasına neden olur.

DTA: tāsīlim (<tahsilim) (EİA, 16), bāçivanım (<bahçivanım) (EİA, 16), itiyarladı (<ihtiyarladı) (EİA, 16), sābi (<sahibi) (TİA, 38), kāve (<kahve) (TİA, 38), tāmin (<tahmin) (TİA, 38), ōriyet (<hürriyet) (BİA, 28), ērālde (<herhâlde) (BİA, 30), şēriye (<şehriye) (BİA, 29), silā (<silah)(BİA, 29), sabā (<sabah) (BİA, 29).

BTA: mēmet (<mehmet) (BTG, 57), bāçe (<bahçe) (İİA, 18), sabāları (<sabahları) (İİA, 18).

KTA: anātarını (<anahtarını) (SİA, 40), sabālayın (<sabahleyin) (SİA, 40), māle (<mahalle) (KDB, 71; KAA, 175), kāva (<kahve) (KDB, 71), epten (hepten) (ÇKA, 21), ādiseler (hadiseler) (ÇKA, 21), bāçeye (<bahçeye) (ÇKA, 21), sabā (<sabah) (ÇKA, 21), “Kırcaali İli ve Çevresinde “h” sesi hemen hemen hiç kullanılmaması dikkat çekicidir” (Salimehmed, 2006: 23): tāta (<tahta) (KİA, 23), allā (<allah) (KİA, 24),

“ğ”sesinin düşmesiyle oluşanlar

DTA: sāmā (<sağmaya) (EİA, 17), inelenmē (<iğnelenmeye) (EİA, 17), ūren (<öğren) (EİA, 17), tekirdā (<tekirdağ) (TİA, 39), dedim (<dediğim) (TİA, 39), dişti (<değişti) (TİA, 39), sālıklı (<sağlıklı) (TİA, 40), vercēdiler (<verecektiler) (TİA, 40), dālı (<dağlı) (BİA, 30), ālayarak (<ağlayarak) (BİA,30).

BTA: ölüm (<oğlum) (BTG, 57), tereyā (<tereyağı) (BTG, 57), ēlence (<eğlence) (İİA, 18), yāmadiysa (<yağmadiysa) (SİA, 41), ālasınmış (<ağlasınmış) (SİA,41).

KTA: dā (<dağ) (KDB, 71), bālı (<bağlı) (ÇKA, 21), bāriştınız (<bağrıştınız) (ÇKA, 21), yā (<yağ) (ÇKA, 21), sūt (<söğüt) (KAA, 174), iren- (<iğren-) (RTA, 7).

“k” (>g>ğ> Ø) sesinin düşmesiyle oluşanlar

DTA: bīrācan (<bırakacaksın) (EİA, 17), yūsekli (<yüksekli) (EİA,17),āşam (<akşam) (EİA, 17), işimik (<ekşimik) (BİA, 31), arāycāmı (<arayacakmış) (TİA, 40).

BTA: āşamdan (<akşamdan) (BTG, 57), silā (<silah) (BTG, 57), yūselmiş (<yükselmiş) (İİA, 19).

KTA: yūsek (<yüksek) (SİA, 40), yōsa (<yoksa) (SİA, 40), işi (<ekşi) (KDB, 71), āşam (<akşam) (ÇKA, 21), ōşē (<okşuyor) (ÇKA, 21), ūsüz (<öksüz) (KİA, 24), yūsek (<yüksek) (KİA, 24), delē (<deliğe) (KAA, 173), isik (<eksik) (RTA, 7), işimik (<ekşimik) (RTA, 7).

“-AcAk” gelecek zaman ekindeki –k sesinin düşmesiyle oluşanlar

DTA: gidilcēse (<gidilecekse) (EİA, 17), koycādım (<koyacaktım) (EİA, 17), annatçādın (<anlatacaktın) (EİA,17), olcāmı (<olacakmış) (BİA, 31).

BTA: gidilcēse, yapacāmı (<yapacakmış) (BTG, 57).

KTA: yazcāsın (<yazacaksın) (KİA, 24),vēmiceēsın (<vermeyeceksin)(KİA, 24).

“l” sesinin düşmesiyle oluşanlar

BTA: gēmişler (<gelmişler) (BTG, 57), gūsüm (<gülsüm) (BTG, 57), ōsun (<olsun) (İİA, 19).

¹⁰ Türk Dilinin aslı sesi olmadığından yansıma kelimeler hariç, Türk dili kökenli kelimelerin eski şekillerinde /h/ bulunmaz. Ünsüzlerin boğumlanmasındaki ağız ortası açıklığı (central oral aperture) bakımından ünlülere yakın olan /h/ ünsüzü (kelime başında, içinde veya sonunda) ünlülerin açıklığı içinde eriyebilmektedir. Kelime başında h->Ø olayı da Türkiye Türkçesinin birçok ağzında olmaktadır. Ancak bu özellik Rumeli Ağızlarının hem Batı hem de Doğu gruplarında yaygın ve karakteristiktir. (Gülsevin 2017: 67)

KTA: kākıp (<kalkıp), (SİA, 41), gēme (<gelme) (SİA, 41), gēsın (<gelsin) (ÇKA, 21), bēki (<belki) (ÇKA, 21), gē (<gel) (KİA, 24).

“n” sesinin düşmesiyle oluşanlar

DTA: sōra (<sonra) (TİA, 41; BİA, 32), isan (<insan) (BİA, 32).

BTA: sōra (<sonra) (BTG, 58).

KTA: sōra (<sonra) (SİA, 40; KDB, 71; ÇKA, 21), isan (<insan) (SİA, 40; ÇKA, 21), işallah (<işallah) (SİA, 40), isan (<insan) (KİA, 25), sōra (<sonra) (KİA, 25).

“r” sesinin düşmesiyle oluşanlar

DTA: gömmüşle (<gömmüşler) (EİA, 16), oynarlā (<oynarlar) (TİA, 36), senetlē (<senetler) (TİA, 36), pāçacı (<parçacı) (TİA, 37).

BTA: yapmışlā (<yapmışlar) (BTG, 56), hasgēcik (<askercik) (BTG, 57), bidenbire (<birdenbire) (İİA, 18), geldilē (<geldiler) (İİA, 18).

KTA: kabakla (<kabaklar) (SİA, 38), ōmanı (<ormanı) (SİA, 39), ilēletmişlē (<ilerletmişler) (SİA, 39), tāla (<tarla) (KDB, 71), davıllāla (<davullarla) (ÇKA, 22), vā (<var) (ÇKA, 22), nişannadılā (<nişanladılar) (KİA, 23), vādı (<vardı) (KİA, 23), sōna (<sonra) (KİA, 23), ğidā (<ğadar) (KİA, 23), elbiselēmizi (<elbiselerimizi) (KAA, 173).

Geniş zaman eki –(A)r düşmesi ile oluşanlar

DTA: istēseniz (<isterseniz) (EİA, 16), satālādı (<satarlardı) (EİA, 16), yaşāmış (<yaşarmış) (TİA, 37), yatāmıslā (<yatarmışlar) (TİA, 37), verilimış (<verilirmiş) (TİA, 37), kıstırısın (<kıstırırısın) (BİA, 28), görüse (<görürse) (BİA, 28), çıtālālā (<çıtalarlar) (BİA, 28).

BTA: dikēler (<dikerler) (BTG, 56).

KTA: tanı (<tanır) (SİA, 39), dikēsın (<dikersin) (SİA, 39), durūmuş (<dururmuş) (ÇKA, 22), iyēdik (<yerdik) (ÇKA, 22), yapālādı (<yaparlardı) (KİA, 23), gidēmış (<gidermiş) (KİA, 23).

“s” sesinin düşmesiyle oluşanlar

DTA: ūtümü (<üstümü) (BİA, 33).

“t” sesinin düşmesiyle oluşanlar

KTA: itifaklı (<ittifaklı) (SİA, 41).

“v” sesinin düşmesiyle oluşanlar

BTA: ūduk (<ovduk) (BTG, 58).

KTA: dōmedim (<dövmedim) (SİA, 41), dō (<döv) (ÇKA, 23), çerķōna (<çerkovna) (ÇKA, 23), gōde (<gövde) (RTA, 7), çōdür- (<çövdür-) (RTA, 7).

“y” sesinin düşmesiyle oluşanlar

DTA: ēlesin (<eylesin) (EİA, 17), ğimış (<giymiş) (EİA, 17), kūlerde (<köylerde) (TİA, 41), ōle (<öyle) (TİA, 41), şētmiş (<şey etmiş) (TİA, 41), sōlesem (<söylesem) (TİA, 41), nēmış (<neymiş) (BİA, 32), inönüle (<inönüyle) (BİA, 32).

BTA: kūlerde (<köylerde) (BTG, 58), şūle (<şöyle) (İİA, 19).

KTA: bēgirim (<beygirim) (SİA, 40), mēdan (<meydan) (SİA, 40), ğüvē (<güvey) (SİA, 40), lilek (<leylek) (KDB, 71), sīrek (<seyrek) (KDB, 71), ikamış (<yıkamış) (ÇKA, 22), nēse (<neyse) (ÇKA, 23), kō (<köy) (ÇKA, 23), sūledilē (<söylediler) (KİA, 25), ūlece (<öylece) (KİA, 25), ğüvē (<güvey) (KAA, 173), kūde (<köyde) (KAA, 174), pinir (<peynir) (KAA, 174), mēdan (<meydan) (RTA, 6), zēnep (<zeynep) (RTA, 6), bōle (<böyle) (RTA, 7).

2.1.1.2.2. Hece Yutumuyla Oluşanlar

DTA: yip (<yiyip) (EİA, 18), bobalānda (<babalarında) (EİA, 18), başçāzına (<başçağızına) (EİA, 18), mārebe (<muharebe) (TİA, 42), dānik (<dağınık) (TİA, 42), ūltu (<uğultu) (TİA, 42), çubūndan (<çubuğundan) (TİA, 43), dōdan (<doğudan) (TİA, 42), nāpacan (<ne yapacaksın) (BİA, 33), nābuyun (<ne yapıyorsun) (BİA, 33), kenarlāndan (<kenarlarından) (BİA, 33), çocūm (<çocuğum) (BİA, 33), dātmiş (<dağıtmış) (BİA, 33), mācır (<muhacir) (BİA, 33), rātınızı (<rahatınızı) (BİA, 33), yapıcāz (<yapacağız) (BİA, 33), uturdūm (<oturduğum) (BİA, 33), bilmim (<bilmiyorum) (BİA, 33), qadincāz (<kadıncağız) (BİA, 34).

BTA: bāriyeler (<bağırıyorlar) (BTG, 58), dūnūm (<düğünüm) (BTG, 58), bōzlāmız (<boğazlarımız) (BTG, 58), lānā (<lahana) (BTG, 58), āzlānı (<ağızlarını) (BTG, 58), bulcāz (<bulacağız) (BTG, 59), bā (<bana) (BTG, 59), oldūna (<olduğuna) (BTG, 59), bildin (<bildiğin) (BTG, 59).

KTA: topraklānı (<SİA, 41), kulāna (<kulağına) (SİA, 42), okutmā (<okutmaya) (SİA, 42), çis (<çeyiz) (SİA, 42), kōpēnis (<köpeğiniz) (KDB, 71), aç (<ağaç) (ÇKA, 23), koyēri (<koyuyor) (ÇKA, 24), ilik (<iyilik) (ÇKA, 24), ōkut (<o vakit) (ÇKA, 24), sūt (<söğüt) (ÇKA, 24), bilēmsin (<biliyor musun) (ÇKA, 25), urā (<oraya) (KİA, 25), yi (<yiyor) (KİA, 26), sūt (<söğüt) (KİA, 26).

2.1.1.2.3. Ünlü Kaynaşmasıyla Oluşanlar

Birleşik kelime kuruluşlarında yanyana gelen iki ünlünün kaynaşarak tek ünlü durumuna gelmesi: ne için? > niçin?, ne asıl? > nasıl, ne eylemek > neylemek, kendi özi > kendözi > kendüzi > kendisi, ne olmak > nolmak, sütlü aş > sütlaç, güllü aş > güllaç vb. (Gramer Terimleri Sözlüğü, 2003)

DTA: inşātında (<inşaatında) (EİA, 19), māvinim (<muavinim) (EİA, 19), (TİA, 42), dāre (<daire) (TİA, 44), sāt (<saat) (TİA, 44), babāski (<babaeski) (BİA, 34), saricāli (<sarıca ali) (BİA, 34).

BTA: bobānnelēmize (<babaannelerimize) (BTG, 60), māyene (<muayene) (BTG, 60).

KTA: sāt (<saat) (KDB, 72), sātım (<saatim) (ÇKA, 26), sātını (<saatini) (KİA, 26).

Sonu ünlü ile biten bir isme gelen “i- cevheri fiili”nin gelmesiyle oluşanlar

DTA: askerdēdik (<askerde idik) (BİA, 34), çifçidi (<çiftçi idi) (BİA, 35).

“-iken” zarf-fiili eklendiğinde oluşanlar

DTA: acemiken (<acemi iken) (BİA, 34), geçēken (<geçer iken) (EİA, 19), gidērken (<gider iken) (BİA, 35), konuşūrkan (<konuşur iken) (BİA, 35), gelirke (<gelir iken) (BİA, 35).

KTA: gidēken (<gider iken) (KİA, 27), ğaynārķana (<ķaynar iken) (KİA, 27).

2.1.1.2.4. Vurgu Sebebiyle Oluşanlar

DTA: istērlar (EİA, 20), ārkadaş (EİA, 20), gelmēyi (<gelmiyor) (TİA, 44), yapmāyım (<yapmıyorum) (TİA, 44).

BTA: işlemēceniz (<işlemeyeceksiniz) (BTG, 60), toplāyeler (<topluyorlar) (BTG, 60), gidēdim (<giderdim) (İİA, 21), beklüyōruz (<bekliyoruz) (İİA, 21).

Türkiye Türkçesinde birden çok heceli kelimelerde vurgu genellikle son hece üzerindedir. Çerkovna Ağzında bu kural bazen Bulgarca'nın da etkisiyle değişebiliyor. Bu değişiklik esnasında da vurgu genellikle ilk heceye geçer ve bazen öndeki heceyi uzatır.. Vurgunun ilk heceye geçmesinde çoğu kez l,n,r,y gibi akıcı ünsüzlerin rolü tespit edilmiştir.” (Güneş, 2009: 26).

KTA: kojōban (<koca baban) (ÇKA, 26), tātüs (<daha düz) (ÇKA, 26), beklēyom (<bekliyorum) (KAA, 173), bilmēyom (<bilmiyorum) (KAA, 173).

2.1.2. İkiz Ünlüler (Diftong)

2.1.2.1. Eşit İkiz Ünlüler

DTA: ruum (<ruhum) (EİA, 21), üütmeye (<öğütmeye) (BİA, 61), yıldı (<yığıldı) (BİA, 61).

BTA: baardılar (<bağırdılar) (BTG, 62), gelcee (<geleceği) (BTG, 62), diştirmişler (<değiştirmişler) (BTG, 62), yuurt (<yoğurt) (BTG, 63), deerlendirme (<değerlendirme) (İİA, 20).

KTA: laanaşı (lahana aşısı) (SİA, 43), düün (<düğün) (KİA, 29), daa (<daha) (KİA, 29), kıurbaalar (<kurbağalar) (KAA, 176)

2.1.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler

DTA: uala (<ovala) (EİA, 21), oakıt (<o vakit) (EİA, 21), tualet (<tuvalet) (TİA, 71), suan (<soğan) (TİA, 71), duar (<doğar) (TİA, 71), kazıa (<kazığa) (BİA, 61), dier (<diğer) (BİA, 61).

BTA: boazımıs (<boğazımız) (BTG, 61), oluā (<oluğa) (BTG, 62), cieriini (<ciğerini) (BTG, 62), yüsüe (<yüzüğe) (BTG, 63), birlie (<birliğe) (İİA, 19), büütürken (<büyütürken) (İİA, 21).

KTA: lousa (<lohusa) (VT, 55), aa (<ağa) (SİA, 43), kemii (<kemiği) (SİA, 43), dier (<diğer) (ÇKA, 29), peşindeim (<peşindeyim) (ÇKA, 29), die (<diye) (KİA, 29), duağ (<duvağ) (KİA, 29), baar- (<bağır-) (KAA, 176), suan (<soğan) (KAA, 176), aaç (<ağaç) (RTA, 8), küe (<köye) (RUA, 97).

2.1.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler

DTA: şeir (<şehir) (EİA, 21), souk/suuk (<soğuk) (EİA, 21), ibraim (<ibrahim) (TİA, 72), toprai (<toprağı) (TİA, 71), doudan (<doğudan) (TİA, 72), douya (<doğuya) (BİA, 61), deıştirdiler (<değiştirdiler) (BİA, 61), sai (<sahi) (BİA, 61).

BTA: aillān (<ağulların) (BTG, 63), cāil (<cahil) (BTG, 63), tauk (<tavuk) (BTG, 63), noutlu (<nohutlu) (BTG, 64), döün (<düğün) (BTG, 64), şāin (<şahin) (İİA, 19).

KTA: muammet (muhammed) (SİA, 43), sevdie (<sevdiye) (ÇKA, 29), yautta (<yahutta) (ÇKA, 29), baışlar (<bağışlar) (KİA, 29), çiçeim (<çiçeğim) (KİA, 29), öün- (<öğün-) (RTA, 8), yauklı (<yavuklu) (RUA, 96).

2.1.3. Ünlü Uyumu

“Bu konu yazı dilinden dikkat çekici farklılıklar içermektedir. Kimi durumlarda yazı dilinden daha ileride uyum gösterirken kimi zaman sözcükler uyum dışı kalmaktadır.” (Özden, Doğan, Bayraktar, 2018: 11)

2.1.3.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Trakya ağızları kalınlık-incecik uyumu bakımından oldukça ileridedir. Türkiye Türkçesi’nde uyuma girmeyen –ken zarf fiil eki, –yor şimdiki zaman eki, –ki aitlik eki dahi ağızlarda çoğunlukla uyuma girer.¹¹

¹¹ XVII. yüzyıl BRT ağızlarında da bazı durumlarda damak uyumunun olmadığı tespit edilebilmektedir. Damak uyumunun o yüzyılda (ve bugün) bozuk olmasının en temel sebebi, bu ağızların damak uyumunun olmadığı eski özellikleri devam ettiriyor olmasıdır. Yani arkaik özelliklidir. (Gülsevin, 2017: 32)

-ken(iken) zarf fiil eki:

“iken zarf fiili ve –ken eki; i- ek fiilinin zarf biçimidir. Dil hafızasında ilk yapısından gelen nicelik özelliğini koruduğundan, yazı dilinde dil benzeşmesine de girmemiştir... Ancak ağızlarda uyum konusu zorlanmakta ve birçok değişik kullanım şekliyle karşımıza çıkabilmektedir.” (Bayraktar, 2013: 69)

DTA: bakākan (<bakarken) (EİA, 22), çıkarıkana (<çıkarkən) (EİA, 22), okurkasına (<okurken) (EİA, 22), kaçarkan (<kaçarken) (TİA, 45), ordayka (<ordayken) (TİA, 45), kurukasına (<kurur iken) (BİA, 38), konuşurkan (<konuşur iken) (BİA, 38).

BTA: olürkaydın (<olurken) (BTG, 65), hurūkan (<vururken) (BTG, 65), kaynakran (<kaynarken) (İİA, 36).

KTA: oynāka (<oynarken) (SİA, 46), çalākan (<çalarken) (KDB, 76), gazākan (<gazarken<kazar iken) (KİA, 30), oynākan (<oynarken<oynar iken) (KİA, 30), duruqa (<duruken) (KAA, 175), açarqa (<açarken) (KAA, 175), okurqa (<okurken) (RTA, 9).

-vermek tezlük fiilinde:

KTA: yakalayvāmış (<yakalayivermiş) (SİA, 47), ayrılıvādı (<ayrılıverdi) (SİA, 47).

i-cevher fiilinin zaman eki almış biçimleri:

DTA: burdadık (<burada idik) (EİA, 23), zamanımış (<zamanı imiş) (EİA, 23), yaşındadım (<yaşında idim) (EİA, 23), yoktu (<yok idi) (BİA, 40), fazlamış (<fazla imiş) (BİA, 40).

BTA: kapalıdı (<kapalı idi) (BTG, 65), bayramısa (<bayram ise) (BTG, 65).

KTA: açılırmış (<açılır imiş) (KDB, 76).

“ki” bağlama edatı, “ki” aitlik eki:

DTA: yanımdaki (<yanımdaki) (EİA, 22), halbuki (<hâlbuki) (EİA, 22), burdaki (<buradaki) (TİA, 46; BİA, 39), zamankı (<zamanki) (BİA, 39).

BTA: baktım kı (<baktım ki) (BTG, 66), aşākı (<aşağıki) (BTG, 66), sonakı (<sonrakı) (İİA, 36).

KTA: avşamkı (<akşamki) (SİA, 46), onunkusu (<onunkisi) (KDB, 76), yandaki (<yandaki) (KİA, 30), aşākı (<aşağıki) (KİA, 30), yarınkı (<yarınki) (KAA, 175; RTA, 9).

Vasıta hâli eki:

DTA: anamla (<anam ile) (EİA, 23), suvannan (<soğan ile) (EİA, 23), vakıtlan (<vakit ile) (EİA, 23), yıkılmasıyla (<yıkılması ile) (TİA, 45), kazaylan (<kaza ile) (TİA, 46), kırıntısınan (<kırıntısı ile) (BİA, 38), onna (<onun ile) (BİA, 38), davulla (<davul ile) (BİA, 39).

BTA: urganna (<urgan ile) (BTG, 66), pilişlennen (<piliçler ile) (BTG, 66).

KTA: onunna (<onun ile) (KDB, 76), ğızlālan (<kızlar ile) (KİA, 31).

“(I)yor” şimdiki zaman eki:

Şimdiki zaman eki uyuma girerek değişiklik gösterir.

DTA: biliye (<biliyor) (EİA, 23), veriyi (<veriyor) (EİA, 23), geçiyez (<geçiyoruz) (EİA, 23), düziyēri (<düzüyor) (EİA, 23), saklaya (<saklıyor) (EİA, 23), gidiyi (<gidiyor) (TİA, 46), üretiye (<üretiyoruz) (TİA, 46), gelmeyi (<gelmiyor) (TİA, 37), yeniletiyi (<yeniletiyor) (BİA, 39), üzülüyüz (<üzülüyoruz) (BİA, 39), duruya (<duruyor).

BTA: (BTG, 65), kesiyiz (<kesiyoruz) (BTG, 65), giyēri (<giyiyor).

KTA: (SİA, 46), gidiyēri (<gidiyor) (KDB, 76), bilmēyim (<bilmiyorum) (KİA, 31), benzi (<benziyor) (KİA, 31).

-leyin isimden isim yapım eki:

DTA: sabālayın (<sabahleyin) (EİA, 22; BİA, 39), sabāla (<sabahleyin) (TİA, 46), akşamnayın (<akşamleyin) (BİA, 39).

BTA: sabālıyın (<sabahleyin) (BTG, 67).

KTA: avşamnayın (<akşamleyin) (KDB, 76), sabālan (<sabahleyin) (KİA, 31).

2.1.3.1.1. Uyuma Giren Diğer Örnekler

2.1.3.1.1.1 İlerleyici benzeşme ile

DTA: ücüm (<hücum) (EİA,23) korsa (<korse) (EİA, 23), zatı (<zaten) (EİA, 23), vakıt (<vakit) (EİA, 23; İİA, 36), acamılık (<acemilik) (EİA, 23), acap (<acep) (TİA, 47), kardaşlarım (<kardeşlerim) (BİA, 40), babāskı (<babaeski) (BİA, 40), mācır (<muhacir) (BİA, 41), ısmayıl (<ismail) (BİA, 41).

BTA: hankısı (<hangisi) (BTG, 66), habarı (<haberi) (BTG, 67), kıyāfat (<kıyafet) (İİA, 36).

KTA: hangı (<hangi) (KDB, 76; RTA, 14), kıymatlı (<kıymetli) (KDB, 76), avlı (<avlu) (ÇKA, 30), kirez (<kiraz) (ÇKA, 30) vaqıtta (<vakitte) (KİA, 31), zatın (<zaten) (KİA, 31), şefteli (<şeftali) (KAA, 175; RTA, 8), bahça (<bahçe) (RTA, 8), macın

2.1.3.1.1.2. Gerileyici benzeşme ile

DTA: zındanda (<zindanda) (EİA, 23), ismeyil (<ismail) (EİA, 23), duşmanının (<düşmanının) (EİA, 23), cuvap (<cevap) (EİA, 23), biraz (<biraz) (BİA,41), tene (<tane) (BİA, 41).

BTA: nufus kıyādı (<nüfus kağıdı) (BTG, 67), hederles (<hıdrellez) (İİA, 36).

KTA: salam (<selam) (VT, 70), cıgarasını (<sigarasını) (SİA, 47), nişanı (<nişanı) (SİA, 47), zeman (<zaman) (ÇKA; 30), baraber (<beraber) (ÇKA, 31), cümertesi (<cumartesi) (ÇKA, 34), alma (<elma) (KAA, 175; RTA; 14), mazar (<mezar) (KAA, 175), bütün (<bugün) (KAA, 175), tene (<tane) (RTA, 8), nişan (<nişan) (RTA, 8).

2.1.3.2. Düzlük- Yuvarlaklık Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumu Türkiye Türkçesine göre ileri düzeydedir. Türkiye Türkçesi'nde uyumu bozan –yor şimdiki zaman eki ağızlarda uyuma girerek farklı şekillerde karşımıza çıkar.

2.1.3.2.1. İlerleyici Benzeşme İle:

DTA: gayınçım (<kayınçom) (EİA, 25), tavık (<tavuk) (EİA, 26), çamır (<çamur) (EİA, 26), karpız (<karpuz) (TİA, 48), yediriyeler (<yediriyorlar) (TİA, 48), tapı (<tapu) (BİA, 43), yımırtaıyla (<yumurtaıyla) (BİA, 43).

BTA: yavrım (<yavrum) BTG, 70), doktor (<doktor) (İİA, 39; İİA, 39).

KTA: yavrım (<yavrum); SİA, 48), radye (<radyo) (SİA, 77), tavık (<tavuk) (KDB, 77) çamır (<çamur) (KDB, 77), horas (<horoz) (KDB, 77), yāmırlık (<yağmurluk) (ÇKA, 34), armit (<armut) (ÇKA, 34), yımırtaılan (<yumurta ile) (KİA, 32).

2.1.3.2.2. Gerileyici Benzeşme İle:

DTA: bele (<böyle) (EİA, 25; BTG, 70), çocuk (<çocuk) (BİA, 44), süle (<söyle) (BİA, 44), duksan (<doksan) (BİA, 44).

BTA: nuhut (<nohut) (BTG, 70).

KTA: yıfkaları (<yufkaları) (SİA, 48), büber (<biber) (ÇKA, 35).

Şimdiki zaman eki –yor uyuma girebilir:

DTA: kırpyım (<kırpyorum) (EİA, 25), giremeyi (<giremiyor) (EİA, 25), geçiyez (<geçiyoruz) (EİA, 25), yāyı (<yağıyor) (EİA, 25), duruyur (<duruyor) (BİA, 44), yaşyım (<yaşıyorum) (BİA, 44).

BTA: kesilmeyi (<kesilmiyor) (BTG, 70), diyez (<diyoruz) (BTG, 70).

KTA: gidiyērin (<gidiyorum) (KDB, 77), piniyam (<biniyorum) (KİA, 32), biliyasın (<biliyorsun) (KİA, 32).

2.1.4. Ünlü Uyumunun Bozulması

Trakya ağızlarında uyumlar görüldüğü gibi bu uyumlara aykırı durumlar da tespit edilmiştir. Kuzey Trakya ağızlarında kalın ünlülerin bulunduğu kelimelerde incelmeden yana bir değişim tespit edilmiştir.

2.1.4.1. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması

DTA: kimım (<kimim) (EİA, 24), bule (<böyle) (EİA, 24).

-(I)yor şimdiki zaman eki ünlü uyumunu bozabilir:

DTA: oynyeri (<oynuyor) (EİA, 24), çalıştıryıdi (<çalıştıryıyordu) (EİA, 24), oliy (<oluyor) (EİA, 24), yolleyri (<yolluyor) (EİA, 24), konuşiler (<konuşuyorlar) (EİA, 24), doldurū (<dolduruyor) (EİA, 24), görüyo (<görüyor) (TİA, 47), bozuliye (<bozuluyor) (TİA, 48), konuşamıyr (<konuşamıyor) (BİA, 42), yapmiyez (<yapmıyoruz) (BİA, 42).

BTA: alım (<alıyorum) (BTG, 68), tutturūysün (<tutturuyorsun) (BTG, 68), biliysın (<biliyorsun) (İİA, 39).

KTA: tutey (<tutuyor) (VT, 62), yaşeyōruz (<yaşıyoruz) (SİA, 46), aldadē (<aldatıyor) (ÇKA, 31), olēri (<oluyor) (ÇKA, 31), başaramēri (<başaramıyor) (KİA, 32).

Gelecek zaman eki –AcAk uyuma girmeyebilir:

DTA: kapancek (<kapanacak) (EİA, 24).

BTA: toplācem (<toplayacağım) (BTG, 68).

KTA: yapçez (<yapacağız) (İİA, 38) oyniceklā (<oynayacaklar) (ÇKA, 32), urjeklā (< vuracaklar) (ÇKA, 32).

Çerkovna Köyü ağızlarında kalın ünlülerin yer aldığı kelimelerde incelmeden yana bir değişim tespit edilmiştir.

Görülen Geçmiş Zaman eki -DI uyumu bozabilir:

DTA: sakladı (<sakladı) (EİA, 24), yatti (<yattı) (EİA, 24), oluydi (<olurdu) (TİA, 48), geldılar (<geldiler) (BİA, 42), bakti (<bakti) (BİA, 42).

BTA: tupladı (<topladı) (BTG, 68), indılar (<indiler) (İİA, 38).

KTA: bulundi (<bulundu) (VT, 64).

Duyulan geçmiş zaman eki -mİş uyuma girmeyebilir:¹²

¹² Eski Türkçe döneminde de Orta Türkçe döneminde de bu ek ünlü uyumuna uymamaktadır. Tek varyantlı olan –miş şekli daha eskidir. (Gülsevin, 2017: 36)

KTA: yatmışım (<yatmışım) (ÇKA, 32), anlatmışıktır (<anlatmışızdır) (ÇKA, 32).

Geniş zamanın basit ve hikaye çekimlerinde uyum bozulması görülebilir:

DTA: bilir (<bilir) (EİA, 24), yapardık (<yapardık) (EİA, 24).

BTA: bilirdik (<bilirdik) (BTG, 68), derdik (<derdik) (BTG, 68).

i- cevher fiili nin uyuma girmediği görülebilir:

DTA: içindeykana (<içinde iken) (EİA, 25).

BTA: aynıydı (<aynıydı) (İİA, 38).

KTA: yaşındeydi (<yaşındaydı) (SİA, 47), yaşlıse (<yaşlı ise) (ÇKA, 33).

İyelik 1. ve 3. Teklik şahıs eki uyumu bozabilir:

DTA: kızı (<kızı) (EİA, 24), ölisin (<oğlusun) (EİA, 24), karnını (<karnını) (BİA, 42).

BTA: makānesi (<makarnası) (BTG, 68), aynısı (<aynısı) (SİA, 47).

KTA: anacı (<anacığı) (ÇKA, 33), bubajım (<babacığım) (ÇKA, 33), çoci (<çocuğı) (ÇKA, 33).

Bulunma hâli eki –DA ve Ayrılma hâli eki -DAn uyumu bozabilir:

DTA: yaşındeydim (<yaşındaydım) / (EİA, 25), askeriyedaydı (<askeriyedaydı) (EİA, 25).

KTA: yārden (<yardan) (KAA, 175).

Çokluk eki uyum dışı kalabilir:

DTA: bazilerinin (<bazılarının) (EİA, 25).

BTA: bulgālere (<bulgarlara) (BTG, 69).

KTA: analerine (<annelerine) (VT, 60), paralēni (<paralarını) (ÇKA, 33), ablanına (<ablalarına) (ÇKA, 33).

-II/ -IIk isimden isim yapma eki uyum dışı olabilir:

DTA: fakırlık (<fakırlık) (EİA, 25).

KTA: borçli (<borçlu) (VT, 63), yakını (<yakınlığı) (ÇKA, 34), samannı (<samanlığı) (ÇKA, 34).

-Ip zarf fiil ekinin uyumu bozduğu görülebilir:

DTA: kurutip (<kurutup) (BİA, 43).

-mA olumsuzluk eki uyumu bozabilir:

DTA: kıymeyeyim (<kıymayayım) (EİA, 25), denmaz (<denmez) (EİA, 25).

“leyin” eki uyumu bozabilir:

KTA: avşamlin (<akşamlayın) (ÇKA, 33), sabālin (<sabahleyin) (ÇKA, 33).

Soru ekinin uyuma girmediği görülebilir:

DTA: doldu mi (<doldu mu) (EİA, 24), ben mi? (<ben mi?) (BİA, 43).

KTA: paran yok mi? (<yok mu) (VT, 64).

“ile” edatı uyuma girmeyebilir:

DTA: onunlen (<onunla) (EİA, 24), hayvannarlen (<hayvanlarla) (EİA, 24), davullen (<davul ile) (BİA, 42).

BTA: komlulâlen (<komşularla) (BTG, 69).

KTA: kuşle (<kuşla) (VT, 61), bununlen (<bununla) (VT, 61), şapkasıla (<şapkasıyla) (ÇKA, 33).

“ki” eki uyuma girmeyebilir:

KTA: âşamki (<akşamki) (ÇKA,33).

Şart eki uyuma girmeyebilir:

KTA: olursēdı (<olursa) (ÇKA, 32), sorarsēdınız (<sorarsanız) (ÇKA, 32).

Kalınlık-İncelik Uyumuna Girmeyen Diğer Örnekler: Bu örnekler baktığımızda genellikle yabancı dilden alıntılar, birleşik kelimelerin veya ‘y’ ünsüzünün yanındaki ünlülerin incelenmesi sonucu gibi durumların uyumun bozduğu gözlenmiştir.

DTA: hükümât (<hükümet) (EİA, 25), normel (<normal) (EİA, 25), hudütüne (<hudutuna) (EİA, 25), māsere (<muhasere) (TİA, 47), bulgariya (<bulgaristan) (TİA, 48), takım (<takım) (BİA, 43), koceye (<kocaya) (BİA, 43).

BTA: ayıklesene (<ayıklaşana) (BTG, 69), yemaklarımız (<yemeklerimiz) (İİA, 38).

KTA: aldıktan sora (<aldıktan sonra) (VT, 59), oreya (<oraya) (ÇKA, 34), yılan (<yılan) (ÇKA, 34), kaybeliyo (<kayboluyor) (KAA, 174), remezan (<ramazan) (KAA, 174), fatme (<fatma) (RTA, 9), kaybel- (<kaybol-) (RTA, 9).

2.1.4.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

Şimdiki zaman eki –yor uyumu bozabilir:

DTA: yeyelor (<iyorlar) (EİA, 26), biliyo (<biliyor) (TİA, 49), biyenmiyolâ (<beğenmiyorlar) (TİA, 49), geliyom (<geliyorum) (BİA, 44).

KTA: vuriy (< vuruyor) (VT, 69), gityōru (<gidiyor) (KİA, 33).

Görülen geçmiş zaman eki –dı uyuma girmeyebilir:

DTA: gördi (<gördü) (EİA, 26), büyüdi (<büyüdü) (BİA, 45).

KTA: gömdin (<gömdün) (ÇKA, 35), öldi (<öldü) (KİA, 33).

Duyulan geçmiş zaman eki –miş uyuma girmeyebilir:

KTA: çocîmiş (<çocuğuymuş) (ÇKA, 35).

3. teklik şahıs iyelik eki uyuma girmeyebilir:

DTA: kuşi (<kuşu) (EİA, 26).

KTA: çoci (<çocuğu) (ÇKA, 35).

i- cevher fiili çekiminde uyum bozulabilir:

DTA: çokmış (<çokmuş) (BİA, 45).

Belirtme hâli eki uyuma girmeyebilir:

DTA: üçî (<üçü) (BİA,45).

Dudak Uyumuna Girmeyen Diğer Örnekler

DTA: çünkü (<çünkü) (BİA, 45), buçık (<buçuk) (BİA, 45).

BTA: büberlēmizden (<biberlerimizden) (BTG, 70), böyüsün (<büyüsün) (BTG, 70).

KTA: yüzime (<yüzüme) (VT, 69), yapuştır- (<yapıştır-) (VT, 69), çantiya (<çantaya) (SİA, 48), mator (<motor) (SİA, 77).

2.1.5. Uyum Değişmesi

BTA: bene (<bana) (BTG, 69), misir (<mısır) (BTG, 69), yırmı (<yirmi) (BİA, 48)

KTA: misirler (<mısırlar) (KAA, 175), sırça (<serçe) (RTA, 9).

2.1.6. Ünlü Değişmeleri

2.1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

e<a değişmesi:

DTA: tene (<tane) (EİA, 27), buydey (<buğday) (EİA, 27; TİA, 50, BİA, 46), fekat (<fakat) (EİA, 27; BİA, 46), makine (<makine) (TİA, 50), akşem (<akşam) (TİA, 50), kaybelmes (<kaybolmaz) (TİA, 50), zatan (<zaten) (BİA, 46)

BTA: buydey (<buğday) (BTG, 70), topällecik (<toparlacık) (BTG, 70), serhoşlar (<sarhoşlar) (BTG, 71), entericik (<entaricik) (BTG, 71), şehinli (<şahinli) (İİA, 45).

KTA: tene (<tane) (SİA, 49), hevalar (<havalalar) (SİA, 49), zemandan (<zamandan) (SİA, 49), pazertesi (<pazartesi) (ÇKA, 36), şefteli (<şeftali) (ÇKA, 36), talemiz (<tarlamız) (KİA, 34), boydey (<buğday) (RUA, 109).

á<a değişmesi:

Tekirdağ merkez ilçe ve köyleri ağızlarında “a” ile “e” ünlüsü arasında telaffuz edilen bir ses vardır. Bu sesin kullanımıyla uyum dışı kelimeler bir derece uyuma girer.

táne (<tane) (TİA, 50; BİA, 46), biráz (<biraz) (TİA, 50), kiráz (<kiraz) (TİA, 50), patátiz (<patates) (BİA, 46), amcamlá (<amcamla) (BİA, 46).

i<a değişmesi

BTA: panıyir āsı (<panayır ağası) (BTG, 71), zıman (<zaman) (BTG, 71).

KTA: çantiye (<çantaya) (SİA, 51), kocıman (<kocaman) (SİA, 51), yapmiyalım (<yapmayalım) (ÇKA, 36), sacıyağ (<sacayağ) (RUA, 110).

i<ı değişmesi

DTA: ısınmışlār (<ısınmışlar) (EİA, 27), misirin (<mısırın) (EİA, 27), bakti (<baktı) (EİA, 27), onnari (onları) (EİA, 27), yapılar (<yapıyorlar) (EİA, 27), salı (<salı) (TİA, 51), misir (<mısır) (TİA, 51), yüzbaşı (<yüzbaşı) (BİA, 47), ispanaklısı (<ıspanaklısı) (BİA, 47).

BTA: idilezde (<ıdrellezde) (BTG, 71), salıyer (<salıyorlar) (BTG, 71), kızdırıs (<kızdırıyoruz) (BTG, 71).

KTA: kaşık (<kaşık) (VT, 58), yapayım (<yapayım) (VT, 71), bağlayın (<bağlayın) (VT, 71), dışarı (<dışarı) (VT, 71), şaşirdiler (<şaşırdılar) (VT, 71), arpacık (<arpacık) (VT, 72), ayrı (<ayrı) (SİA, 49), misir (<mısır) (SİA, 49), aldıımız (<aldığımız) (SİA, 49), sıcacık (<sıcacık) (ÇKA, 36), izlanē (<hızlanıyor) (ÇKA, 36), yastı (<yastığı) (ÇKA, 36), aylık (<aylık) (ÇKA, 36), misirlē (<mısırlar) (KİA, 35).

ö<o değişmesi

DTA: çöcümüz (<çocuğumuz) (EİA, 28), “Tekirdağ İli ağızlarında Yunanistan muhacirlerinde rastlanmıştır” (Tosun, 2003: 52): çöcüm (<çocuğum) (TİA, 52), soyuyöz (<soyuyoruz) (BİA, 47), okuyörü (<okuyor) (BİA, 47).

BTA: çöccükmüş (<çocukmuş) (BTG, 71).

KTA: şöfördüm (<şofördüm) (SİA, 50), gitvõri (<gidiyor) (KİA, 35), invõri (<iniyoruz) (Kia, 35).

ü<u değişmesi

DTA: şübe (<şube) (EİA, 27), hüdüte (<huduta) (EİA, 27), şübeye (<şubeye) (TİA, 51), çöcüm (<çocuğum) (TİA, 52), bugün (<bugün) (TİA, 52), doldurüyüz (<dolduruyoruz) (BİA, 47), olduynü (<olduğunu) (BİA, 47).

BTA: çöcük (<çocuk) (BTG, 71), mektüp (<mektup) (BTG, 71).

KTA: cümētesi (<cumartesi) (SİA, 49), cümertesi (<cumartesi) (ÇKA, 36), yiyõrsün (<iyorsun) (KİA, 35).

i<u değişmesi

BTA: hoşliyer (<hoşluyorlar) (BTG, 71), buzuliy (<bozuluyor) (BTG, 71).

KTA: uyumuşim (<uyumuşum) (ÇKA, 36).

2.1.6.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

a<e değişmesi

DTA: şeylarım (<şeylerim) (EİA, 28), acap (<acep) (TİA, 52), barabarıs (<beraberiz) (TİA, 52), kardaş (<kardeş) (TİA, 53), ataş (<ateş) (TİA, 53), ravani (<revani) (BİA, 48), pañça (<pençe) (BİA, 48).

BTA: zata (<zaten) (BTG, 71), domatar (<domatesler) (BTG, 71), gardaşlāmızlan (<kardeşlerimizle) (BTG, 71), türkiya (<türkiye) (BTG, 72).

KTA: metra (<metre) (SİA, 50), hapısta (<hapiste) (SİA, 50), kardaşı (<kardeşi) (ÇKA, 37), anterisi (<entaris) (ÇKA, 37), zekiya (<zekiye) (KİA, 35), barāber (<beraber) (KİA, 35).

á<e değişmesi:

DTA: “Özellikle Gacal, Pomak ve Yunanistan göçmenleri ağızlarında görülür” (Hünerli, 2006: 48): kızkán (<kızken) (BİA, 48), alátlar (<aletler) (BİA, 48), bilmásın (<bilmesin) (BİA, 48).

a<i değişmesi

DTA: “Tekirdağ İli ağızlarında Yunanistan muhacirlerinde rastlanmıştır” (Tosun, 2006: 58): pataka (<patika) (TİA, 58).

BTA: hana (<hani) (BTG, 72).

ı<i değişmesi

DTA: ısmayıla (<ismaile) (EİA, 28), zındanda (<zindanda) (EİA, 28), bıras (<biraz) (EİA, 28), ısmayıllı (<ismailli) (TİA, 53), vakıt (<vakit) (TİA, 53), cāyıl (<cahil) (TİA, 53), kırkpınardaki (<kırkpınardaki) (TİA, 53), hanı (<hani) (BİA, 48), yırımı (<yirmi) (BİA, 48), gelmedim (<gelmedim) (BİA, 48), āngı (<hangi) (BİA, 48).

BTA: vakıt (<vakit) (BTG, 72), hankı (<hangi) (BTG, 72), bıras (<biraz) (BTG, 72).

KTA: ızın (<izin) (VT, 57), peynır (<peynir) (VT, 57), beyım (<beyim) (VT, 71), soyleyın (<söyleyin) (VT, 71), nişan (<nişan) (SİA, 50), hizmetçisi (<hizmetçisi) (SİA, 50), hangı (<hangi) (SİA, 50), işitti (<işitti) (KDB, 89), elti (<elti) (KDB, 89), angı (<hangi) (ÇKA, 37), zamankı (<zamanki) (ÇKA, 37), kırçalı (<kırcaali) (KİA, 36).

o<ö değişmesi

DTA: bole (<böyle) (EİA, 28), oteki (<öteki) (EİA, 28).

KTA: bole (<böyle) (KİA, 36).

u<ü değişmesi

DTA: suslenir (<süslenir) (EİA, 28), türkçe (<Türkçe) (EİA, 28; BİA, 48), nufusluysa (<nüfusluysa) (TİA, 53), fasule (<fasülye) (BİA, 48).

BTA: nufus kıyadı (<nüfus kağıdı) (BTG, 72), ruzgā (<rüzgar) (BTG, 72).

KTA: yuzuk (<yüzük) (VT, 58), dugun (<düğün) (VT, 58), tek tuk (<tek tük) (SİA, 50), gulum (<gülüm) (SİA, 50), musade (<müsaade) (ÇKA, 37), mubarek (<mübarek) (ÇKA, 37).

2.1.6.3. Geniş Ünlülerin Daralması

“Daralma Rumeli ağızlarının karakteristiklerindedir.” (Hünerli, 2006: 55)

ı<a değişmesi:

Daha çok vurgusuz orta hece ünlüsünün daralmasına bağlı olarak görülen bir ünlü değişmesidir. Yönelme hâli eki ile gelecek zaman eki geldiğinde de görülür. “y” sesinin inceltici etkisi de önemlidir.

DTA: orayı (<oraya) (EİA, 32), uzatmıyalım (<uzatmayalım) (EİA, 32), bakıcak (<bakacak) (EİA, 32), bālicān (<bağlayacaksın) (EİA, 32), gıdıra (<kadar) (EİA, 32), burayı (<buraya) (TİA,58; BİA, 55), aftıya (<haftaya) (TİA, 58), orayı (<oraya) (TİA, 58; BİA, 55), çıkıcak (<çıkacak) (TİA, 58), yapıcak (<yapacak) (BİA, 55).

BTA: çirīyz (<çağırıyoruz) (BTG, 72), bıkam (<bakalım) (BTG; 72), almıcaz (<almayacağız) (BTG, 72), kaçıcak (<kaçacak) (BTG, 72), paklıcanız (<paklayacaksınız) (BTG, 72), başlıyo (<başlıyor) (İİA, 43), buriya (<buraya) (İİA, 43).

KTA: orayı (<oraya) (SİA, 51), ima (<ama) (SİA, 51), yalnıyak (<yalınayak) (SİA, 51), çabıcak (<çabucak) (ÇKA, 38), oynıyabilsin (<oynayabilsin) (ÇKA, 38), gıdā (kadar) (KİA, 38).

i<a değişmesi:

DTA: orayı (<oraya) (BİA, 55).

BTA: imā (<ama) (BTG, 72).

KTA: okuyamıyacak (<okuyamayacak) (ÇKA, 38).

ü<o değişmesi:

DTA: çöcüne (<çocuğuna) (EİA, 32), “Babaeski İlçesi ağızlarında şimdiki zaman ekinin ünlüsünde görülür” (Hünerli, 2006: 58): şaşırıyüm (<şaşıyorum) (BİA, 58), yörüyüm (<yoğuruyorum) (BİA, 58).

BTA: Bu bölge ağzında rastlanmamıştır.

KTA: şüfö (<şöfö) (KİA, 38), geçiyü (<geçiyor) (KİA, 38).

i<e değişmesi:

Trakya ağızlarının hepsinde çok görülen bir ses değişimidir.

DTA: sirekti (<seyrekti) (EİA, 32), mirem (<meryem) (EİA, 32), inge (<yenge) (EİA, 32), pinir (<peynir) (EİA, 32), dirmenden (<değirmenden) (EİA, 32), itmezle (<etmezler) (EİA, 33), erirmiş (<erermiş) (EİA, 33), gicesi (<gecesi) (EİA, 33), domatiz (<domates) (EİA, 33), zati (<zaten) (EİA,33), kesicekler (<kesecekler) (EİA,33), inicek (<inecek) (EİA,33), işimik (<ekşimik) (EİA, 33), “Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan ve Gacal ağızlarına mahsustur” (Tosun, 2006: 61): gine (<gene) (TİA,61), kaybedirsın (<kaybedersin) (TİA, 61), yidide (<yedide) (TİA, 61), gice (<gece) (TİA, 61), piynir (<peynir) (BİA, 58), dişirler (<değişirler) (BİA, 58), tiyze (<teyze) (BİA, 58).

BTA: işi (<ekşi) (BTG, 72), hiybesine (<heybesine) (BTG, 72), ziytin āçlāmız (<zeytin ağaçlarımız) (BTG, 72), “Gümülcine ağızlarında et- yardımcı fiili bölge ağızlarında it- olarak görülmektedir” (Özden, 2016: 73): māyene itti (<muayene etti) (BTG, 73), duvā idelim (<dua edelim) (BTG, 73), ni (<ne) (BTG, 73), gine (<gene) (BTG, 73), gidicek (<gidecek) (BTG, 73), şiritler (<şeritler) (İİA, 41), biyendim (<beğendim) (İİA, 41), bekliyom (<bekliyorum) (İİA, 43), söyleyen (<söyleyen) (İİA, 43), domatislen (<domatesle) (İİA, 46).

KTA: yise (<yerse) (SİA, 51), giçen (<geçen) (SİA, 51), biyenmē (<beğenmiyor) (SİA, 52), ingeleri (<yengeleri) (SİA, 52), biyenmemiş (<beğenmemiş) (ÇKA, 38), pençiremin (<penceremin) (ÇKA, 38), imişlēr (<yemişler) (ÇKA, 38), sevirmişle (<severmişler) (KİA, 38), teneki (<teneke) (KİA, 38), pınir (<peynir) (KAA, 174), tize (<teyze) (KAA, 174).

r<e değişimi:

DTA: esasın (<esasen) (EİA, 33), şeydırıs (<şey ederiz) (BİA, 56).

KTA: tekırle- (<tekerle-) (VT, 57), şitan (<şeyan) (SİA, 52).

é<e değişmesi:

DTA: yédik (<yedik) (BİA, 59), vérdi (<verdi) (BİA, 59).

u<o değişmesi:

Trakya bölgesinde bütün ağızlarda sık görülen bir ses olayıdır. Genelde isim ile fiillerin kök ve gövdelerinde görülürken şimdiki zaman ekinde de karşımıza çıkabilmektedir.

İlk ve ikinci hecesinde o/ö olan birkaç kelime çoğunlukla ğ, h, v, (ve f<v), y yanında daralarak u/ü olur.” (Hünerli, 2006; 56)

DTA: “Edirne ağızlarının en belirgin özelliklerindedir” (Kalay, 1998: 33): suvan (<soğan) (EİA, 33; BİA, 55), būlan (<boğulan) (EİA, 33), tūmnuk (<tohumluk) (EİA, 34), yūrt (<yoğurt) (EİA, 34), dūru (<doğru) (EİA, 34), kumutanı (<komutanı) (EİA, 34), undan (<ondan) (EİA, 34), tupladı (<topladı) (EİA, 34), tuprağa (<toprağa) (EİA, 34), paltusu (<paltosu) (EİA, 34), moturla (<motorla) (EİA, 34), buyla (<böyle) (EİA, 34), yuurt (<yoğurt) (EDA, 137)kuvalamış (<kovalamış) (TİA, 59), buazına (<boğazına) (TİA, 59), u (<o) (TİA, 59), satmyu (<satmıyor) (TİA, 59), sonra (<sonra) (TİA, 60), duruyulā (<duruyorlar) (BİA, 56), vuruyuz (<vuruyoruz) (BİA, 56), uva (<ova) (BİA, 55), uvalama (<ovalama) (BİA, 55).

BTA: Bölge ağızlarında çok belirgin bir ses değişmesidir. suvan (<soğan) (BTG, 74), dūmadan (<doğmadan) (BTG, 74), kuva (<kova) (BTG, 74), suracıklār (<soracaklar) (BTG, 74), duyyum (<duyuyorum) (BTG, 74), “Gümülcine ağızlarında “Bölgenin Balkan bölümünde Pomakçanın yoğun etkisiyle beraber ilk hecede o sesi yoktur denebilir.” (Özden, 2016: 74) tuprānı (<toprağını) (BTG, 74), uturıyısın (<oturuyorsun) (BTG, 74), çucuklar (<çocuklar) (İİA, 42), kunuşayım (<konuşayım) (İİA, 42).

KTA: “Kelime başındaki u<o değişmesi Kırcaali ağız özelliği gösteren konuşmalarda tespit edilmiştir. Bunun dışındaki örnekler yerli ağızda ve Kırcaali ağzının özelliklerini gösteren konuşmalarda ortak kullanılmaktadır.” (Karaşinik, 2011: 52) undan (<ondan) (SİA, 52), kiluya (<kiloya) (SİA, 52), buynuz (<boynuz) (SİA, 52), suvan (<soğan) (ÇKA, 38), buynuzlarına (<boynuzlarına) (ÇKA, 38), unu (<onu) (KİA, 39), dūdu (<doğdu) (KİA, 39).

ü<ö değişmesi:

Bu ses olayı da sık görülür.

DTA: “Edirne ağızlarında karakteristik bir özelliktir.” (Kalay, 1998: 34): dūmiş (<dövmüş) (EİA, 34), şüle būle (<şöyle böyle) (EİA, 34), sülenmezdi (<söylenmezdi) (EİA, 34), küve (<köye) (EİA, 34), ūlenneyin (<öğlenleyin) (EİA, 34), gūmlekler (<gömlekler) (EİA, 35), kūleri (<köyleri) (TİA, 60), yūretirdik (<öğretirdik) (TİA, 60), ūlenüstü (<öğlenüstü) (TİA, 60),

üldiler (<öldüler) (BİA 57), düvmeyesiniz (<dövmeyesiniz) (BİA, 57), üdemişler (<ödemişler) (BİA, 58).

BTA: düdü (<dövdü) (BTG, 75), üleliklen (<öylelikle) (BTG, 75), çülmeklere (<çömlöklere) (BTG, 75), üteki (<öteki) (BTG, 75), üldü (<öldü) (İİA, 42), übür sene (<öbür sene) (İİA, 42).

“Anadolu ağızlarında nadir görülmesine rağmen Balkan ağızlarında oldukça fazladır. Bilhassa Adakale ve Bulgaristan Türk Ağızları bu yönden bir özellik taşımaktadır. Çerkovna Ağzında da oldukça belirgin bir ünlü değişimidir.” (Güneş, 2009: 38):

KTA: büle (<böyle) (SİA, 52), küdeyse (<köydeyse) (SİA, 52),. ürenemedim (<öğrenemedim) (ÇKA, 38), ülen (<öğlen) (ÇKA, 38), sūdün (<söğüdün) (ÇKA, 38), küvün (<köyün) (KİA, 39), büle (<böyle) (KİA, 39), üsüz (<öksüz) (KAA, 174), übek (<öbek) (KAA, 174).

2.1.6.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

a<ı değişmesi

DTA: sıçräre (<sıçrıyor) (EİA, 35), kalantı (<kalıntı) (TİA, 63), yıkaye (<yıkıyor) (BİA, 60), çalışmayı (<çalışmıyor) (BİA, 60).

BTA: hadarezler (<hidrellezler) (BTG, 75).

o<u değişmesi

Bölge ağızlarında genelde yabancı kelimelerde görülür. Sebebi, telaffuzu kolaylaştırmasıdır. Edirne ağzının ise karakteristik özelliklerindedir.

DTA: borasını (<burasını) (EİA, 35), istanbola (<istanbula) (EİA, 35), kolibasında (<kulübesinde) (EİA, 35), orattılā (<uğrattılar) (EİA, 35), omre (<umre) (TİA, 61), kolüba (<kulübe) (TİA, 61), yonan (<yunan) (TİA, 62), boyday (<buğday) (BİA,59), oraşırđık (uğraşırđık) (BİA, 59).

BTA: borası (<burası)(BTG, 75), yokarı (<yukarı) (BTG, 75), yonanistan (<Yunanistan) (BTG, 75), istanbola (<istanbul) (İİA, 44).

KTA: orattılā (<uğrattılar=kovaladılar), (SİA, 53), okādan (<yukarıdan) (SİA, 53), borda (<burada) (KİA, 39),

ó<u değişmesi:

“Tekirdağ merkez ilçe ve köyleri ağızlarında “o” ile “u” arasında bir ses tespit edilmiştir. “burda”, “şurda”, “buğday” kelimelerinde kendisini gösterir.” (Tosun, 2003: 62):

şorda (<şurada) (TİA, 62), bórdan (<buradan) (TİA, 62), móstāpaşa (<mustafapaşa) (BİA, 59).

e<i değişmesi

Genellikle ilk hecede görülen bir değişmedir. “-mA” olumsuzluk ekinin aslı kullanımında da rastlanmıştır.

DTA: deye (<diye) (EİA, 35), nenem (<ninem) (EİA, 35), selemiye (<selimiye) (TİA, 63), keremit (<kiremit) (TİA, 63), nenem (<ninem) (TİA, 63), beceremeyorum (<beceremiyorum) (BİA, 60), kaneveçe (<kanaviçe) (BİA, 60), ekizleri (<ikizleri) (BİA, 60).

BTA: nenelēmiz (<nenelerimiz) (BTG, 75), deye (<diye) (BTG, 75), tepseyi (<tepsiyi) (İİA,44), eskeçede (<iskeçede) (İİA, 44).

KTA: sefte (<siftah) (VT, 70; RUA, 104), zere (<zira) (VT, 70), deye (<diye) (SİA, 53), deyeyim (<diyeyim) (ÇKA, 38), güleşermiş (<güleşirmiş) (ÇKA, 38), beber (<biber) (KİA, 40), elişmein (<ilişmeyin) (KİA, 40).

é<i değişmesi

DTA: Tekirdağ merkez ilçe ve köyleri ağzılarında “e” ile “i” arasında olan bu ses “deye” (<diye) edatında varlığını sürdürür: déye (<diye) (TİA,63), déyerek (<diyerek) (TİA, 63).

ö<ü değişmesi

Bu ses değişiminde aslında kelimeler aslı şekli korumaktadır: yürüyen, gözel vb.

DTA: hökümāt (<hükümet) (EİA, 35), göyā (<güya) (EİA, 35), göyā (<güya) (TİA, 62), köfe (<küfe) (TİA, 62), öriyet (<hürriyet) (BİA, 59), böyüt (<büyüt) (BİA, 60), böymüş (<büyümüş) (BİA, 60).

BTA: yürüyen (<yürüyen< ET. yörü-) (BTG, 75), gövey (<güvey) (BTG, 75), ahşam özere (<akşamüzeri) (İİA, 46).

KTA: yürüyēler (<yürüyorlar) (SİA, 53), yürüyorkan (<yürüyorken) (ÇKA, 38), gözel (<güzel<ET.köz+el) (ÇKA, 38), övey (<üvey) (ÇKA, 38), gözel (<güzel<ET.köz+el) (KİA, 40; KAA, 174; RTA, 14).

2.1.6.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

â<a değişmesi:

DTA: Sadece “babam” kelimesinde rastlanmıştır: bâbam (<babam) (BİA, 49).

u<a değişmesi

DTA: buba (<baba) (EİA, 29), olucak (<olacak) (EİA, 29), bubamları (<babamları) (BİA, 51), tolurdu (<dolardı) (BİA, 51).

BTA: bubalar (<babalar) (BTG, 76), bulucz (<bulacağız) (BTG, 76), bubam (<babam) (İİA, 42), kocuman (<kocaman) (İİA, 42), olmuycak (<olmayacak) (İİA, 46).

KTA: bubam (<babam) (SİA, 51), bubası (<babası) (ÇKA, 37; KİA, 36), buba (<baba) (RTA; 6).

o<a değişmesi

DTA: dovul (<davul) (EİA, 29), boba (<baba) (EİA, 29; BİA, 49), koto (<kota) (TİA, 54).

BTA: bobaç (<babaç) (BTG, 76), doullar (<davullar) (BTG, 76), bobalarımız (<babalarımız) (İİA, 42).

KTA: boba (<baba) (KAA, 173), popaz (<papaz) (RTA, 6), potika (<patika) (RTA, 6).

o<e değişmesi:

Alıntı kelimelerde rastlanmaktadır.

DTA: domato (<domates) (BİA, 50).

KTA: metro (<metre) (ÇKA, 37), comat (<cemaat) (RTA, 6).

ö<e değişmesi

DTA: töbüle (<te böyle) (EİA, 29), yövmiyeye (<yevmiyeye) (EİA, 29).

BTA: böbekler (<bebekler) (BTG, 76), dövleti (<devleti) (BTG, 76).

KTA: möme (<meme) (SİA, 88), böbek (<bebek) (KİA, 36; KAA, 173).

u<e değişmesi:

DTA: cuvap (<cevap) (EİA, 29).

KTA: kilometru (<kilometre) (SİA, 54).

ö<i değişmesi:

DTA: böberi (<biberi) (EİA, 29; BİA,50).

BTA: böber (<biber) (BTG, 76).

KTA: böbē (<biber) (SİA,53), böber (<biber) (RTA, 6).

ü<i değişmesi:

Genellikle dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisine bağlıdır.

DTA: dū (<diyor) (EİA, 30), müsafir (<misafir) (EİA, 30), istüler (<istiyorlar) (TİA, 54), çıkūsa (<çıkıyorsa) (TİA, 54), būber (<biber) (BİA, 50), būskūvūt (<bisküvit) (BİA, 50), ikū üç (<iki üç) (BİA, 50).

BTA: būberler (<biberler) (BTG, 76), müsāfirlē (<misafirler) (BTG, 76).

KTA: mercūmek (<mercimek) (VT, 70), eldüven (<eldiven) (VT, 70), münübūslē (<minibüsle) (SİA, 54), ünüversiteyi (<üniversiteyi) (SİA, 54), būber (<biber) (ÇKA, 37).

ü<e değişimi:

DTA: sōkūrūm (<sökerim) (BİA, 50).

KTA: sūlūman (<süleyman) (KİA, 36).

ö<ü değişmesi

BTA: körek (<kürek) (BTG, 76), dönürlē (<dünürler) (BTG, 76).

u<ı değişmesi: Daha eskicil bir özelliğin devamı olan kelimeler mevcuttur.

DTA: kapusu (<kapısı) (EİA, 30), suvadı (<sıvadı) (EİA, 30), avcu (<avcı) (TİA, 55), kapukule (<kapıkule) (TİA, 55), yapuyūler (<yapıyorlar) (BİA, 50).

BTA: yūrdılar (<yığardılar) (BTG, 76).

KTA: saburluk (<sabırlık) (VT, 70), bōzunda (<boğazında) (KİA, 37), sabur (<sabır) (RTA, 6).

u<i değişmesi:

DTA: acemu (<acemi) (TİA, 55).

BTA: çukolata (<çikolata) (BTG, 76), musafirleri (<misafirleri) (İİA, 42), çukolata (<çikolata) (İİA, 45).

2.1.6.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

a<o değişmesi:

DTA: bırava (<bravo) (EİA, 30; TİA, 56), horaz (<horoz) (EİA, 30), çeviremiyalar (<çeviremiyorlar) (BİA,52), bırakıya (<birakıyor) (BİA, 52), ronda (<rondo) BİA, 52).

BTA: koraz (<horoz) (BTG, 77), andan (<ondan) (BTG, 76), yapıyalar (<yapıyorlar) (BTG, 77).

KTA: andan (<ondan) (SİA, 55; ÇKA, 37), tırnava (<tırnova) (KDB, 89), oraz (<horoz) (SİA, 55; ÇKA, 37), aynaştı (<oynaştı) (ÇKA, 37), horaz (<horoz) (KİA, 37), biliyam (<biliyorum) (KİA, 37).

a<u değişmesi:

KTA: tutunardık (<tutunurduk) (ÇKA, 37).

e<o değişmesi:

DTA: isteyem (<istiyorum) (EİA,30), kaybeldi (<kayboldu) (EİA, 30), külemetre (<kilometre) (EİA,30), “Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan muhacilerinde rastlanmıştır” (Tosun, 2206: 55): kaybelmes (<kaybolmaz) (TİA, 55), edilmeye (<edilmiyor) (TİA, 55), abene (<abone) (TİA, 55), “Babaaeski İlçesi ağızlarında şimdiki zaman çekimide görülür” (Hünerli, 2006: 51): yapmayez (<yapmıyoruz) (BİA, 51), arayelar (<arıyorlar) (BİA, 51).

BTA: yälâyem (<yağlıyorum) (BTG, 77), dādiyēz (<dağıtıyoruz) (BTG, 77), televizende (<televizyonda) (BTG, 77), kaybeldi (<kayboldu) (BTG, 77).

KTA: banyeye (<banyoya) (SİA, 55), kaybeldi (<kayboldu) (SİA, 55).

â<o değişmesi

DTA: “Sadece Gacal ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında görülür” (Hünerli, 2006:52): kamyân (<kamyon) (BİA, 52), ândan (<ondan) BİA, 52).

á<o değişmesi:

DTA: “Şimdiki zaman çekimlerinde karşımıza çıkmaktadır” (Hünerli, 2006: 52): çıkamáyárım (<çıkamıyorum) (BİA,52), toplanmayá (<toplanmıyorum) (BİA, 52).

r<o değişmesi:

-yor ekinin değişmesi ile görülür.

DTA: alıyı (<alıyor) (EİA, 30), bırakmāyı (<bırakmıyor) (EİA, 30), yapıyı (<yapıyor) (TİA, 57), cevaplandırırız (<cevaplandırıyoruz) (TİA, 57), okuyamıyım (<okuyamıyorum) (BİA, 54), bārıyı (<bağırıyor) (BİA, 54), dōneyır (<dönüyor) (BİA, 54).

BTA: hatırlıyım (<hatırlıyorum) (BTG, 77), kızırıyım (<kızıyorum) (BTG, 77).

i<o değişmesi:

-yor ekinin değişmesi ile görülür.

DTA: duruyı (<duruyor) (EİA, 30), diyi (<diyor) (EİA, 30), biliyim (<biliyorum) (TİA, 58), bilebiliyi mi (<bilebiliyor mu) (TİA, 58), anlıyrlar (<anlıyorlar) (BİA, 55), kokutıyı (<kokutuyor) (BİA, 55), gidıyı (<gidiyor) (BİA, 55).

BTA: yapmiyim (<yapmıyorum) (BTG, 77), zānediyim (<zannediyorum) (BTG, 77).

i<ö değişmesi:

DTA: dişek (<döşek) (EİA, 31).

BTA: bile (<böyle) (BTG, 77).

e<ö değişmesi:

DTA: nebetçi (<nöbetçi) (EİA, 31), gündendi (<gündöndü) (EİA, 31), eyle (<öyle) (EİA, 31), şöferlik (<şoförlük) (BİA, 51), nebet (<nöbet) (BİA, 52).

BTA: bele (<böyle) (BTG, 78), gündendi (<gündöndü) (BTG, 77).

e<ü değişmesi:**DTA:** büver (<büyür) (EİA, 31).**BTA:** büyerdik (<büyürdük) (İİA, 46).**e<u değişmesi:****DTA:** “Sadece Gacal ve Bulgaristan Göçmenleri ağızlarında görülür” (Hünerli, 2006: 54): halbeki (<hâlbuki) (BİA,54), topleyeru (<topluyor) (BİA, 54).**i<ü değişmesi:****DTA:** tecribe (<tecrübe) (EİA, 31), çerkesmisellimli (<çerkesmüsellimli) (EİA, 31), “Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan muhacillerlerinde rastlanmıştır” (Tosun, 2006: 56): milâyim (<mülayim) (TİA, 56), minâsip (<münasip) (TİA, 56), öldi (<öldü) (BİA, 53), üçi (<üçü) (BİA, 53), yörimiyyir (<yürümüyor) (BİA, 53).**BTA:** minâsipse (<münasipse) (BTG, 78), fasille (<fasülye) (BTG, 78), bitin (<bütün) (BTG, 78), bisbitin (<büsbütün) (İİA, 46).**KTA:** kilibeni (<kulübeni) (ÇKA, 37), ördi (<ördüğü) (KİA, 38).**ı<u değişmesi:****DTA:** çavışın (<çavuşun) (EİA, 31), yımşar (<yumuşar) (EİA, 31), sabınnı (<sabunlu) (EİA, 31), yoktı (<yoktu) (EİA, 31), yımırcağ (<yumurcağ) (EDA, 138), yâmir (<yağmur) (TİA, 56), tapı (<tapu) (TİA, 56), karpız (<karpuz) (TİA, 56), çokmuş (<çokmuş) (BİA,53), çıbık (<çubuk) (BİA, 53), bırgazlarda (<burgazlarda) (BİA, 53), olmuştu (<olmuştu) (BİA, 53), bızâ (<buzacı) (BİA, 53).**BTA:** hamır (<hamur) (BTG, 78), yavıklısı (<yavuklusu) (BYG, 78), galbırdan (<kalburdan) (BTG, 78), onı (<onı) (İİA, 44), yıvarlak (<yuvarlak) (İİA, 45).**KTA:** nâmis (<namus) (VT, 70), yavrım (<yavrum) (SİA, 54), tavıkları (<tavukları) (SİA, 54), mıtık (<mutlak) (SİA, 54), avıl (<avul) (SİA, 54), kavinnâ (<kavunlar) (SİA, 55), yımırta (<yumurta) (KDB, 89), “Çerkovna ağzı ünlülerin düzleşmesinden yanadır” (Güneş, 2009: 37): çabık (<çabuk) (ÇKA, 37), pabıçlan (<pabuçla) (ÇKA, 37), kambırkēdin (<kaburken) (ÇKA, 37), armıdı (<armudu) (KİA, 37), bıdağlarını (<budaklarını) (KİA, 37), bızâ (<buzacı) (RTA, 6), çıbuğ (<çubuk) (RTA, 6), suvazla- (<sıvazla-) (RTA, 6).**ı<ü değişmesi****DTA:** döşiyaz (<döşüyoruz) (BİA, 53).**KTA:** henız (<henüz) (VT, 70).**i<u değişmesi:****DTA:** çucik (<çocuk) (EİA, 31), fasile (<fasülye) (EİA, 31), mezin (<mezun) (TİA, 57), Bulgaristan Göçmenleri ağızlarında görülür: kurutip (<kurutup) (BİA,53), kokiyemiş (<kokuyormuş) (BİA, 53).**BTA:** divarlarda (<duvarlarda) (BTG, 78), ergivan (<erguvan) (BTG, 78), ifacık (<ufacık) (İİA, 45).**KTA:** oliy (<oluyor) (VT, 71), uyumuşım (<uyumuşum) (ÇKA, 37), yiyörsin (<iyorsun) (KİA, 38).**2.1.7. Ünlü Düşmesi**

Trakya ağızlarında ünlü düşmesi kelime tabanlarında, vurgusuz orta hecede ve çoğunlukla kelime çekim eki aldığında eklerde görülür. Başta ve sonda ses düşmesinin miktarı içte ses düşmesine göre çok daha azdır.

a) Başta Ünlü Düşmesi

DTA: şarpa (<eşarp) (TİA, 66), çin (<için) (BİA, 65).

BTA: bir ki (<bir iki) (İİA, 45).

KTA: sırgan (<ısrırgan)(SİA, 55; ÇKA, 39), mece (<imece) (ÇKA, 39), sulcacık (<usulcacık) (ÇKA, 39), şte (<işte) (KİA, 40), sırgan (<ısrırgan) (RTA, 7), şıla- (<ışıla-) (RTA, 7).

b) İçte Ünlü Düşmesi**Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi**

DTA: yenden (<yeniden) (EİA, 36), ötten (<öteden) (EİA, 36), visteye(<viziteye) (EİA, 36), emne (<emine) (EDA, 138), karcakılavuz (<karacakılavuz) (TİA, 66), ilersi (<ilerisi) (TİA, 66), pasport (<pasaport) (TİA, 66), azcık (<azıcık) (BİA, 65), kaynana (<kayınana) (BİA, 65), dakika (<dakika) (BİA, 65), gaste (<gazete) (BİA, 65).

BTA: emne (<emine) (BTG, 81), iyce (<iyice) (BTG, 81), ötten (<öteden) (BTG, 81), hakkat (<hakikat) (BTG, 81), sıyrılan (<sıyrır-) (İİA, 40), dışarda (<dışarıda) (İİA, 40), dakika (<dakika) (İİA, 41).

KTA: ozman (o zaman) (SİA, 56), yalınayak (<yalınayak) (SİA, 56), yenden (<yeniden) (SİA, 56), dakika (<dakika) (KDB, 83), necbe (<necibe) (ÇKA, 39), brakmış (<bırakmış) (ÇKA, 39), imşak (<yumuşak) (ÇKA, 39), uzman (<o zaman) (KİA, 41), nerlere (<nerelere) (KİA, 41), emne (<emine) (RTA, 8), pelvan (<pehlivan) (RTA, 8), okuyulum (<okuyalım) (RTA, 8).

Yön gösterme eki -rA'nın ünlüsünün düşmesi

DTA: burdan (<buradan) (EİA, 36), okârdan (<yukarıdan) (EİA, 36), ordan (<oradan) (TİA, 68), orda (<orada) (BİA, 65), nerden (<nereden) (BİA, 65).

KTA: orda (<orada) (SİA, 56), burda (<burada) (KDB, 83), ordan (<oradan) (ÇKA, 39; KİA, 41), burdan (<buradan) (ÇKA, 39), nerde (<nerede) (ÇKA, 39) boda (<burada) (KİA, 41), burda (<burada) (8KAA, 175).

Yön gösterme eki bulunan kelimelere gelen yönelme hâli ekinin düşmesi

BTA: boray (<buraya) (BTG, 81), orey (<oraya) (BTG, 81), nerey (<nereye) (BTG, 82).

Kelime kökünde “rA” hecesi bulunan kelimelerde yönelme ve yükleme hâli eklerinin ünlülerinin düşmesi

BTA: sufray (<sofrayı) (BTG, 81), paray (<parayı) (BTG, 81), malkaray (<malkaraya) (BTG, 81).

-(i)kAn zarf fiilinde ek fiilin düşmesi

DTA: dokurka (<dokurken) (EİA, 36), geçêke (<geçerken) (EİA, 36), alırken (<alır iken) (TİA, 68), oralardayke (<oralarda iken) (TİA, 68), giderkene (<gider iken) (BİA, 66), eşekken (<eşek iken) (BİA, 66).

BTA: kızankan (<kızan iken) (BTG, 81), hurukan (<vurur iken) (BTG, 81), bırâcâkan (bırakacak iken) (BTG, 81).

KTA: oturûkan (<oturur iken) (ÇKA, 49), kızkan (<kız iken) (ÇKA, 39), gezêken (<gezer iken) (KİA, 41).

-AcAk gelecek zaman ekinin ünlüsünün düşmesi

DTA: yiycēz (<yiyeceğiz) (EİA, 37), çekçek (<çekecek) (EİA, 37), işleycek (<işleyecek) (EDA, 138), isteycektik (<isteyecektik) (TİA, 68), gelecek (<gelecek) (TİA, 69), kapçak (<kapacak) (BİA, 66), verceklerdi (<vereceklerdi) (BİA, 66).

BTA: olmacak (<olmayacak) (BTG, 81), gelmēcek (<gelmeyecek) (BTG, 81), işlemecēniz (<işlemeyeceksiniz) (BTG, 81).

KTA: isteycekler (<isteyecekler) (SİA, 56), varjek (<varacak) (ÇKA, 40), bozulcek (<bozulacak) (ÇKA, 40), bekleycem (<bekleyeceğim) (RTA, 8).

i- cevher fiilinin düşmesi

DTA: zamanımış (<zamanı imiş) (EİA, 36), nēdese (<nerede ise) (EİA, 36), ordaydık (orada idik) (TİA, 69), çalıştırımış (<çalıştırır imiş) (TİA, 70), vardı (<var idi) (BİA, 67), şehirmiş (<şehir imiş) (BİA, 67).

BTA: kapalıdı (<kapalı idi) (BTG, 82), yokmuş (<yok imiş) (BTG, 82), assa (<az ise) (BTG, 82).

KTA: sālammış (<sağlam imiş) (ÇKA, 40), meraklıdı (<meraklı idi) (ÇKA, 40), vāmış (<var imiş) (KİA, 41),

“ile” edatının kelimelere eklenmesi esnasında oluşan ünlü düşmesi

DTA: kürekle (<küre ile) (EİA, 36), tirennen (<tren ile) (EİA, 36), kazaylan (<kaza ile) (TİA, 69), sovanna (<soğan ile) (BİA, 67), elekle (<elek ile) (BİA, 67).

BTA: taşlāla (<taşlar ile) (BTG, 81), oklālān (<oklava ile) (BTG, 81), bübēlen (<biber ile) (BTG, 81).

KTA: sırganna (<ısrıgan ile) (ÇKA, 40), mandalāla (<mandalar ile) (ÇKA, 40), gelinnen (<gelin ile) (KİA, 41), sıralan (<sıra ile) (KİA, 41).

3. teklik şahıs iyelik eki –i’nin düşmesi

DTA: birisini (<birisini) (EİA, 36), kimsi (<kimisi) (TİA, 69).

KTA: bacaklarını (<bacaklarını) (ÇKA, 39), gözlerini (<gözlerini) (ÇKA, 39), birisi (<birisi) (ÇKA, 40), yanpeşinde (<yanbaşında) (ÇKA, 40).

Ünlü birleşmesinden dolayı oluşan ünlü düşmesi

DTA: nōlcak (<ne olacak) (EİA, 36; BİA, 65), bōlum (<be oğlum) (EİA, 36), tōrda (<te orda) (EİA, 36; TİA, 65), māyene (<muayene) (EİA, 36), iyōyleyse (<iyi öyleyse) (EİA, 37), āle (<aile) (TİA, 67), sātte (<saatte) (TİA, 67), ortakul (<orta okul) (TİA, 67), yirmaltı (<yirmi altı) (TİA, 67), inōnüle (<inönü ile) (BİA, 65), niş (<ne iş) (BİA, 65).

BTA: alt ay (<altı ay) (BTG, 80), kızallerd üle (<kızarlardı öyle) (BTG, 80), vārd ama (<vardı ama) (BTG, 80), nōlcāmıŝ (<ne olacakmış) (BTG, 82), nōldu (<ne oldu) (BTG, 82), māyene (<muayene) (BTG, 82), nōlcak (<ne olacak) (İİA, 43).

KTA: ell iki (<elli iki) (SİA, 57), remz agam (<remzi agam) (SİA, 57), cümertesı (<cuma ertesi) (KDB, 83), nasıl (<ne asıl) (KDB, 83), torası (<işte orası) (ÇKA, 40), nēçin (<ne için) (ÇKA, 40), tōlece (<te öylece) (ÇKA, 40), nōlcağ (<ne olacak) (KİA, 42), sāt (<saat) (KAA, 182).

et- yardımcı fiilinin kelimelere eklenmesi esnasında oluşan ünlü düşmesi

DTA: şeydilen (<şey edilen) (EİA, 36), şeyderdik (<şey ederdik) (BİA, 67).

Sonu ünlü ile biten kelimenin ardından ünsüz ile başlayan bir kelime geldiğinde oluşan ünlü düşmesi

DTA: yim beş (<yirmi beş) (EİA, 37; TİA, 67).

c) Sonda Ünlü Düşmesi

DTA: “Edirne ili ağızlarında örneklerine en az rastlanan bir hadisedir” (Kalay, 1998: 37). anadol (<anadolu) (EİA, 37), boray (<buraya) (EİA, 37), ayrabol (<hayrabolu) (TİA, 70), acap (<acaba) (TİA, 70), çingen (<çingene) (TİA, 70), salç (<salça) (BİA, 67), iler (<ileri) (BİA, 67), iş (<işte) (BİA, 67).

KTA: nerey (<nereye) (SİA, 57), kompot (<komposto) (SİA, 57; ÇKA, 40), anadol (<anadolu) (KİA, 42), büy- (<büyü-) (RTA, 8).

2.1.8. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi Trakya ağızlarında sık rastlanan bir ses olayıdır. /

a) Başta Ünlü Türemesi

Bilhassa l/ve /t/,ayrıca da /s/, /ş/ ile başlayan kelimelere /ı/, /i/, /u/, /ü/ sesleri eklenir.

DTA: ilēn (<leğen) (EİA, 37; BİA, 63), ilāzım (<lazım) (EİA, 37), ırāt (<rahat) (EİA,37), urus (<rus) (EİA, 37), erecep (<recep) (EİA, 37), ercep (<recep) (EİA, 58), ireçel (<reçel) (EİA, 37), ürüyamda (<rüyamda) (EİA, 37), ilezirlık (<rezillik) (EİA, 38), urumlar (<rumlar) (TİA, 64), ırāmetli (<rahmetli) (BİA, 63).

BTA: ilimon (<limon) (BTG, 78), işeyi (<şeyi) (BTG, 78), ıscaktan (<sıcaktan) (BTG, 79), irecep (<recep) (BTG, 79), ıraslayıp (<rastlayıp) (BTG, 79), ileene (<leğen) (İİA, 39), erendelērim (<rendelerim) (İİA, 39).

KTA: ilēn (<leğen) (SİA, 57), işennik (<şenlik) (SİA, 57), ürya (<rüya) (SİA, 74),ilāzım (<lazım) (KDB, 86), ilimon (<limon) (KDB, 86), ülüzgar (<rüzgar) (KDB, 86), ilāzım (<lazım) (KİA, 42), erecep (<recep) (KİA, 42), işennik (<şenlik) (KİA, 42; RTA, 7), içok (<çok) (KİA, 42), ibalık (<balık) (KİA, 42), urumlar (<rumlar) (KAA, 180), ilēn (<leğen) (KAA, 180), ilimon (<limon) (KAA, 180), uruba (<ruba) (RTA, 7), urumeli (<rumeli) (RTA, 7).

b) İçte Ünlü Türemesi

Genellikle alıntı kelimelerde görülür.

DTA: Genellikle iç seste bulunan “r” sesinden önce görülmektedir: tekrar (<tekrar) (EİA, 38), meturu (<metre) (EİA, 38), santaralcı (<santralıcı) (EİA, 38), telgıraf (<telgraf) (EİA, 38), alaman (<alman) (EİA, 38; TİA, 64; BİA, 63), ekistira (<ekstra) (TİA, 64), ödelek (<ödle) (TİA, 64), episi (<hepsi) (TİA, 65), amıcayla (<amcayla) (BİA, 63).

BTA: amucaları/amıcaları (<amcaları) (BTG, 79), debirem (<deprem) (BTG, 79), sekizen (<seksen< ET. sekiz on) (BTG, 79), köpürü (<köprü) (BTG, 79), yalnız (<yalnız< ET. yalanguz) (BTG, 79), pıratik (<pratik) (İİA, 39), trakya (<trakya) (İİA, 40).

KTA: amıcam (<amcam) (SİA, 57), pılan (<plan) (SİA, 57), hıdırellez (<hidrellez) (SİA, 57), güpegündüz (KDB, 86), tiren (<ren) (KİA, 42), buloç (<bloç) (KAA, 180), kıral (<kral) (KAA, 180).

Bazı kelimelerde sanılanın aksine ünlü türemesi değil aslı şeklin muhafaza edildiği görülmektedir: kırsırak (<kırsrak< ET. kırsırak) (RTA, 7), sıçıra- (<sıçra-<ET. saçıra-) (RTA, 7).

c) Sonda Ünlü Türemesi

Sonu ünsüzle biten kelimelerin sonunda “a”, “e”, “ı”, “i” ünlülerinin türediği görülür, Trakya ağızları kelime sonunda ünlü türetme konusunda baskındırlar.

DTA: gıdıra (<kadar) (EİA, 38), sōnacima (<sonracığım) (EİA, 38), şarpa (<eşarp) (TİA, 65), ufacıka (<ufacık) (BİA, 64), kadara (<kadar) (BİA, 64), amani (<aman) (BİA, 64),

“Tekirdağ ili ağızlarında Bulgaristan muhacirlerinden derlenen metinlerde görülmüştür” (Tosun, 2006: 65): uyurkana (<uyurken) (TİA, 65), şarpa (<eşarp) (TİA, 65).

BTA: gadara (<kadar) (BTG, 80), gadarak (<kadar) (BTG, 80), sönacıma (<sonracığım) (BTG, 80), ılıka (<ılık) (BTG, 80).

KTA: oldünen (<olduğunda) (KİA, 44), gıdāna (<kadar) (KİA, 44).

“ile” edatı eklendiğinde görülen ünlü türemesi:

DTA: unnarlana (<onlarla) (EİA, 38), soparlarlana (<soparlarla) (EİA, 38).

-(i)ken zarf fiili eklendiğinde görülen ünlü türemesi:

DTA: gidēkene (<giderken) (EİA, 39), çıkarkana (<çıkarken) (EİA, 39), korkana (<koyarken) (EİA, 39), uyurkana (<uyurken) (TİA, 65), gelinkene (<gelin iken) (BİA, 64), kurukasına (<kuruken) (BİA, 64).

BTA: yürürkene (<yürürken) (BTG, 80), küçükkene (<küçükken) (BTG, 80), ğaynākana (<kaynarken) (KİA, 44), ekēkene (<ekerken) (Kia, 43).

Şimdiki zaman 3.Tekil şahıs çekiminde “-yor” şimdiki zaman ekinde ünlü türemesi:

DTA: “Gacal, Dağlı ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında görülür” (Hünerli, 2006: 64): başlayari (<başlıyor) (BİA, 64), deyere (<diyor) (BİA, 64), gülüyeri (<gülüyor) (BİA, 64), gelmiyoru (<gelmiyor) (BİA, 64).

KTA: konuşēri (<konuşuyor) (SİA, 57), bükülmēri (<bükülmüyor) (SİA, 57).

2.2. Ünsüzler

Trakya ağızlarında yazı dilinde kullanılan ünsüzler dışında bazı sesler görülmektedir:

b: b-v arası ses

Ç: Doğu Trakya ağızlarında c-j arası, Batı Trakya ağızlarında c-ç arası ses

F: f-v arası ses

ğ: ön damaktan çıkarılan /g/ sesi

ğ: arka damaktan çıkarılan /g/ sesi

h: Batı Trakya ağızlarında k sesinin sızıcılaşması ile oluşan ses

k: yarım ince seslilerle hece oluşturan /k/ sesi

k: katı patlamalı tonsuz art damak sesi

K: /k/ sesinin yarı ötümlüleşmesiyle oluşan ses

İ: kalın ünlülerle kullanılmasına rağmen ince söylenen /l/ sesi

n: Batı Trakya ağızlarında görülen kaybolmakta olan /n/ sesi

P: /p/ sesinin yarı ötümlüleşmesiyle oluşan ses

r, r: titrekliliği uzatılan /r/ sesi

r: kaybolmakta olan /r/ sesi

S: s-z arası ses

Ş: süreklileşmesini tamamlamamış, ç-ş arası ses

T: t-d arası ses

ts: Silistre ağzında görülen, Türkçede bulunmayan bu ünsüz, yörenin bir özelliği olarak Bulgarcadan dile geçen sözcüklerde bulunmakta ve açıkça fark edilebilmektedir.

y: kaybolmakta olan /y/ sesi

2.2.1. Ünsüz değişimleri

2.2.1.1. Tonlulaşma

Tonsuz seslerin tonlu seslere dönüşmesidir.

Ƙ, ğ<ƙ değişmesi

Ön seste:

DTA: ğıdıra (<ƙadar) (EİA, 40), ğol (<ƙol) (EİA, 40), ğādeşim (<ƙardeşim) (TİA, 73), ğazıƙ (<ƙazıƙ) (BİA, 72), ğozvınar (<ƙozpınar) (BİA, 72).

BTA: ğavuruduk (<ƙavururduk) (BTG, 90), ğavān (<ƙavağın) (BTG, 90), ğızdırıysın (<ƙızdırıyorsun) (BTG, 90), ğoyun (<ƙoyun) (İİA, 47), ğızan (ƙızan) (İİA, 47), Ƙarnıyarık (<ƙarnıyarık) (İİA, 49).

KTA: ğırcalıdan (<ƙırcaaliden) (SİA, 59), ğız (<ƙız) (SİA, 59), ğalın (ƙalın) (KDB, 85), ğoyunda (ƙoyunda) (KDB, 85), ğarğa (<ƙarğa) (ÇKA, 43), ğızı (<ƙızı) (KİA, 47), ğabak (<ƙabak) (KİA, 47), ğāğa (<ƙarğa) (RTA, 10).

İç seste:

DTA: bağıcaƙ (<baƙacaƙ) (EİA, 40), arğadaş (<arƙadaş) (TİA, 73), doğuz (<doğuz) (BİA, 72).

BTA: başğa (<başƙa) (BTG, 94), ğocağarı (<ƙocağarı) (BTG, 94).

Son seste:

BTA: parmaƘ (<parmak) (BTG, 109) ƙırƘ (<ƙırk) (BTG, 109).

K, g<k değişmesi

Ön seste:

DTA: güççük (<küçük) (EİA, 41).

BTA: geldim (<geldim ET. kel-) (İİA, 47).

KTA: gevğir (<kevğir) VT, 77), güççük (<küçük) (KİA, 48).

İç seste:

DTA: tegbirle (<tekbirle) (BİA, 72).

BTA: keşğek (<keşkek) (BTG, 94), esğiden (<eskiden) (BTG, 94), pişğir (<peşkir) (BTG, 94), aSğerlerinde (<askerlerinde) (İİA, 48), eğergen (<ekerken) (İİA, 48), Kim? (<kim?) (İİA, 49).

Son seste:

DTA: deng (<denk) (72).

BTA: gelinciK (<gelincik) (BTG, 104), iridiK (<eğirirdik) (BTG, 104).

KTA: yekmeg (<ekmek) (KİA, 48), çöreg (<çörek) (KİA, 48).

v<h değişmesi

İç seste:

DTA: yavıt (<yahut) (EİA, 40).

KTA: sarvoş (<sarhoş) (ÇKA, 43), kavır (<kahır) (ÇKA, 43), yavudi (<yahudi) (KAA, 182).

Ç, c<ç değişmesi

Ön seste:

BTA: Çok (<çok) (İİA, 49), Çember (<çember) (İİA, 49).

İç seste:

DTA: bāce (<bahçe) (EİA, 40).

BTA: bakıraca (<bakraça) (BTG, 92), böcekçilik (<böcekçilik) (BTG, 92), keçi (<keçi) (İİA, 50), türkçe (<Türkçe) (İİA, 52).

Son seste:

DTA: hic (<hiç) (EİA, 40), ac (<aç) (TİA, 74), kac (<kaç) (TİA, 74), iç (<hiç) (BİA, 72), ilec (<ilaç) (72), sac (<saç) (BİA, 72).

BTA: ic (<iç) (BTG, 109), kirec (<kireç) (BTG, 109), ilac (<ilaç) (BTG, 109), üç (<üç) (İİA, 50).

KTA: göc (<göç) (KİA, 47), üç (<üç) (KİA, 47).

F, v<f değişmesi

Genelde yabancı kelimelerde rastlanan ve sık görülmeyen bir ses değişimidir.

Ön seste:

DTA: vışkın (<fişkın) (EİA, 41).

İç seste:

DTA: vasviyeyi (<vasfiyeyi) (EİA, 41), mıtava (<mustafa) (EİA, 41), büve (<büfe) (TİA, 76), evendim (<efendim) (TİA, 77), eFendim (<efendim) (BİA, 73), yuvka (<yufka) (BİA, 74), kaFası (<kafası) (BİA, 74). kevşediolar (<keşfediyorlar) (TİA, 92).

BTA: çarşavın (<çarşafın) (BTG, 94), çivit (<çift) (BTG, 94), avғанistanana (<afғанistanana) (SİA, 59), asvalt (<asfalt) (SİA, 59), mıtava (<mustafa) (ÇKA, 43).

KTA: kava (<kafa) (KİA, 47).

Son seste:

DTA: heriv (<herif) (EİA, 41), raF (<raf) (BİA, 74).

T, d<t değişmesi

Ön seste:

DTA: dağı (<tağı) (EİA, 41), demis (<temiz) (BİA, 73), daraktan (taraktan) (BİA, 73)

BTA: dabağ (<tabağ) (BTG, 91), dağadık (<tağardık) (BTG, 91), dağlaştı (<tağlaştı “takıldı”) (BTG, 91), datlı (<tatlı) (BTG, 91), dane (<tane) (İİA, 48), Tam (<tam) (İİA, 50).

KTA: dunek (<tünek) (VT, 77), dembel (<tembel) (VT, 77), dağı (<tağı) (SİA, 59), daban (<taban) (KDB, 85), danyeri (<tanyeri) (KDB, 85), dağılırdık (<tağılırdık) (ÇKA, 42), dağıtlar (<tağıtlar) (ÇKA, 42), dopla (<topla) (KİA, 48), davşan (<tavşan) (KİA, 48), datlı (<tatlı) (RUA, 117).

İç seste:

DTA: kuruduruz (<kuruturuz) (EİA, 41), annadırdı (<anlatırdı) (TİA, 74), geberdirim (<gebertirim) (TİA, 75), işde (<işte) (BİA, 73), işTe (<işte) (BİA, 73).

BTA: gittik (<gittik) (BTG, 94), elekden (<elekten) (BTG, 94), edirafın (<etrafin) (BTG, 94), tadilde (<tatilde) (İİA, 48), kaynadıyS (<kaynatıyoruz) (İİA, 48), bitdi (<bitti) (İİA, 48).

KTA: okūdusun (<okutursun) (SİA, 59), meslekdaşlā (<meslektaşlar) (SİA, 59), azaldır (<azaltır) (KDB, 80), būdē (<büyütüyor) (ÇKA, 42), unudulur (<unutulur) (ÇKA, 42), sūdban (<süt baban) (ÇKA, 42), cedvellerin (<cetvellerin) (KİA, 48).

Son seste:

DTA: dörd (<dört) (EİA, 41; TİA, 74), sūd (<süt) (TİA, 74), hūdūd (<hudut) (BİA, 73).

KTA: gid (<git) (SİA, 59).

S, z<s değişmesi:

Ön seste:

DTA: zuval (<sual) (EİA, 41).

BTA: zebep (<sebep) (BTG, 91), zümbül (<sümbül) İİA, 71).

KTA: zümbül (<sümbül) (ÇKA, 42), zerbes (<serbest) (KİA, 48).

İç seste:

BTA: sekizen (<seksen) (BTG, 94), aptezimiz (<abdestimiz) (BTG, 94).

KTA: aptezini (<abdestini) (SİA, 59), erkeze (<herkese) (ÇKA, 43), herkezle (<herkesle) (KAA, 179).

Son seste:

DTA: avustoz (<ağustos) (EİA, 41), erkek (<herkes) (EİA, 41; BİA, 74), kıbrız (<Kıbrıs) (TİA, 77), domatez (<domates) (TİA, 77), teriS (<terhis) (BİA, 74), patetiz (<patates) (BİA, 74).

KTA: hēkez (<herkes) (SİA, 59).

P, b<p değişmesi

Ön seste:

Bazı kelimeler aslî şeklini korumaktadır: bunarım (<pınarım< ET. buñar) (EİA, 41), bınarı (<pınarı) (BTG, 91), bekmezlen (<pekmezle< ET. bekmez<berk “sert”) (BTG, 91), bunar (<pınar< ET. buñar) (VT, 77), barmağ (<parmağ< ET. barmağ) (KDB, 85).

DTA: bidesi (<pidesi) (EİA, 41), bancar (<pancar) (TİA, 75).

BTA: bideler (<pideler) (BTG, 91), PemPe (<pembe) (İİA, 50).

KTA: su bidesi (<su pidesi) (SİA, 60), babıç (<pabuç) (KDB, 85) bide (<pide) (KİA, 48), babuç (<pabuç) (KİA, 48).

İç seste:

DTA: debrem (<deprem<teprem) (TİA, 75), nābalım (<ne yapalım) (BİA, 73).

BTA: süPürüldü (<süpürüldü) (BTG, 94), nāPcan (<ne yapacaksın) (BTG, 94).

Son seste:

DTA: heb (<hep) (EİA, 41), çıkarıb (<çıkarıp) (BİA, 73).

BTA: harb (<harp) (BTG, 109), heP (<hep) (BTG, 109), örtüP (<örtüp) (BTG, 109).

j<ş değişmesi:

“Trakya’ da konuşulan ağızlarda çok tesadüf edilen bir özelliktir.” (Tosun, 2003:76)
Çoğunlukla kelime sonunda görülür.

İç seste:

DTA: ijde (<işte) (BİA, 73).

Son seste:

DTA: olmuş (<olmuş) (EİA, 42), oj beş (<hoş beş) (EİA, 42), beş (<beş) (TİA, 76), ij (<iç) (TİA, 76), boj (<boş) (BİA, 73).

KTA: oj gelmişiniz (<hoş gelmişsiniz) (SİA,60), beş (<beş) (ÇKA, 43), ombaş (<onbeş) (ÇKA, 43), beş (<beş) (KİA, 49).

ç<j değişmesi:

Son seste:

DTA: röportaç (<röportaj) (TİA, 77).

n<p değişmesi:

İç seste:

DTA: çimne (<çimpe) (TİA, 75).

ğ<h değişmesi:

İç seste:

DTA: müğim (<mühim) (TİA, 77).

y<h değişmesi:

“Bu değişimi özellikle Arapça ve Farsça kelimelerde görüyoruz.” (Hünerli, 2006:74)

İç seste:

DTA: mutayitte (<müteahhitte) (BİA, 74), sayi (sahi) BİA, 74), şeyit (<şehit) (BİA, 74).

d<y değişmesi

Ön seste: **BTA:** dukârki (<yukârki) (BTG, 91).

v<k değişmesi

İç seste:

KTA: bavşam (<bu akşam) (ÇKA, 43), avşamına (<aşamına) (ÇKA, 43; RTA, 10).

2.2.1.2. Tonsuzlaşma

Tonlu seslerin karşılıkları bulunan tonsuz seslere dönüşmesidir.

k<g değişmesi

Bu değişme, örneği çok az olan bir ses olayıdır.

Ön seste:

BTA: künâmiş (<günahmış) (BTG, 90).

Tespit edilen diğer örneklerde ise tonsuzlaşma olayı değil, aslî şeklin korunması yahut tonlulaşma olması gereken durumlarda olmaması hâlinde görülmektedir:

Ön Seste:

DTA: kölge (<gölge) (EİA, 42), keşti (<geçti) (EİA, 42), kökyüzüne (<gökyüzüne) (TİA,78), keliyo (<geliyor) (BİA, 74).

BTA: kölge (<gölge) (BTG, 90), küreş (<güreş) (BTG, 90), kün (<gün) (KDB, 84), kümüş (<gümüş) (KDB, 84).

İç seste:

DTA: eriki (<eriği) (BİA, 75).

KTA: sünker (<sünger) (RTA, 9)

ķ<ğ, ğ değişmesi*Ön seste:*

DTA: kayrı (ğayrı) (TİA, 78), kayrıķa (<ğayrı) (BİA, 75).

KTA: kayrı (<ğayrı) (SİA, 60), kayrı (<ğayrı) (ÇKA, 43).

İç seste tespit edilen örneklerde tonsuzlaşma değil aslı şeklin korunduğu görölmektedir: Bulgaristan muhacilerinde görölür, diğer ağızlarda rastlanmamıştır:

DTA: çocuķum (<çocuğum) (TİA, 78; BİA, 75), çocuķ (<çoğu) (TİA, 78; BİA, 75), ufaķım (<ufağım) (TİA, 78), aķarmaz (<ağarmaz) (BİA, 75), KTA. tā çocuķ (<daha çoğu) (SİA, 60), çoķaldı (<çoğaldı) (ÇKA, 43).

T, t<d değişmesi

Bu ses değişmesi sık görölen bir ses olayıdır.

Ön seste:

DTA: toķtura (<doķtora) (EİA, 43; TİA, 81), temin (<demin) (TİA, 81), tünÿā (<dünya) (TİA, 81), tā (<daha) (BİA, 76).

BTA: tā (<daha) (BTG, 91), toķtura (<doķtora) (BTG, 91), tomata (<domates) (BTG, 91), tefteri (<defteri) (BTG, 91), tomata (<domates) (BTG, 91).

KTA: temin (<demin) (VT, 77), tobricaya (<dobrucaya) (SİA, 61), tā (<daha) (ÇKA, 44; KAA, 179; RTA, 9), teftere (<deftere) (KİA, 50; RTA, 9).

İç seste:

DTA: tetpirimi (<tedbirimi) (EİA, 43), aptıraman (<abdurrahman) (EİA, 43), vatanTaşı (vatandaşı) (BİA, 75).

BTA: aptez (<abdest) (BTG, 95), pațişānın (<padişahın) (BTG, 95).

Son Seste:

KTA: māmud (<mahmud) (VT, 80).

Bazı kelimelerde ise aslı şekillerin korunduğu görölmektedir:

tikennik (<dikenlik) (EİA, 43), toķuz (<doķuz) (TİA, 81), turalım (<duralım) (TİA, 81), tāęlılar (<dağlılar) (BİA, 76), tolu (<dolu) (BİA, 76), tiken (<diken) (BTG, 91; VT, 77; SİA, 61; KDB, 84), atlāmızı (<adlarımızı) (SİA, 61).

s<z değişmesi*Ön seste:*

DTA: sincir (<zincir) (EİA, 42).

KTA: sinciri (<zinciri) (ÇKA, 44).

İç seste:

DTA: çiyiste (<çeyizde) (EİA, 42), yannısça (<yalnızca) (EİA, 42), göşcü (<gözcü) (TİA, 79), kıskardeşim (kızkardeşim) (BİA, 75), ğasteler (<ğazeteler) (BİA, 76).

BTA: teskereler (<tezkereler) (BTG, 95), ulmassa (<olmazsa) (BTG, 95), yüsük (<yüzük) İİA, 71).

KTA: tos (<toz) (SİA, 61), olmas (<olmaz) (SİA, 61), gössüz (<gözsüz) (KDB, 80), askan (<azken) (KDB, 80), kıssız (<kızsız) (ÇKA, 44), aşcık (<azcık) (KİA, 49).

Son seste:

DTA: papas (<papaz) (EİA, 43), bis (<biz) (EİA, 43), yapmas (<yapmaz) (EİA, 43), bis (<biz) (TİA, 79), biras (<biraz) (TİA, 79), kaybelmes (<kaybolmaz) (TİA, 79), sekiş (<sekiz) (BİA, 75), sâlanmas (<sağlanmaz) (BİA, 75), koyuyos (<koyuyoruz) (BİA, 76).

BTA: beyas (<beyaz) (BTG, 110), kas (<kaz) (BTG, 110), betmes (<pekmez) (BTG, 110), gös (<göz) (BTG, 110), maydanos (<maydanoz) (İİA, 71).

KTA: sekis (<sekiz) (KDB, 84), bis (<biz) (KDB, 84), denis (<deniz) (KDB, 84), karpıs (<karpuz) (KDB, 84), susus (<susuz) (ÇKA, 44), düs (<düz) (ÇKA, 44), yapparıs (<yaparız) (KİA, 49), doğus (<doğuz) (KAA, 179), kıs (<kız) (RTA, 10), gündüs (<gündüz) (RTA, 10).

F/f<v değişmesi

Ön seste:

DTA: furacaklardı (<vracaklardı) (TİA, 81).

KTA: fişne (<vişne) (SİA, 61; KAA, 179; RTA, 9).

İç seste:

DTA: merdifennen (<merdivenle) (EİA, 43), taFşan (<tavşan) (BİA, 77), kanafiçe (<kanaviçe) (BİA, 77), māfoldu (mahvoldu) (BİA, 77).

BTA: mafetmiş (<mahvetmiş) (BTG, 95), baklafa (<bağlava) (BTG, 95).

KTA: ğofa (<kova) (VT, 79), kofaya (<kovaya) (SİA, 61), kofa (<kova) (KDB, 84; ÇKA, 43), kofaları (<kovaları) (KİA, 50), kofa (<kova) (RTA, 9).

Son seste:

DTA: pilaf (<pilav) (EİA, 43), manaf (<manav) (TİA, 81).

KTA: dif (<dev) (KİA, 50), pilaf (<pilav) (KİA, 50).

p<b değişmesi

Özellikle yabancı kelimelerde görülen bir ses olayıdır.

Ön seste:

DTA: pıçakları (<bıçakları) (EİA, 42), pindi mi (<bindi mi) (EİA, 42), piniyelē (<biniyorlar) (TİA, 78), pantrol (<bandrol) (TİA, 79), paytar (<baytar) (TİA, 79), peze (<beze) (BİA, 75), pıçaklan (<bıçak ile) (BİA, 75).

KTA: pıyıklı (<bıyıklı) (SİA, 61), pinilēri (<biniliyor) (SİA, 61), pinmek (<binmek) (KDB, 84), pinek (<binek) (ÇKA, 44), pindirmē (<bindirmeye) (ÇKA, 44), pitmiş (<bitmiş) (KİA, 49) pin- (<bin-) (RTA, 9).

İç seste:

DTA: ayakkaplā (<ayakqabılar) (EİA, 42), aptullā (<abdullah) (TİA, 79), kıprıs (<kıbrıs) (BİA, 75).

BTA: pempe çiçē (<pembe çiēēi) (BTG, 95), ayakkaplānı (<ayakqabılarını) (BTG, 95), elpisenin (<elbisenin) (BTG, 95).

KTA: aptes (<abdest) (SİA, 61), āpābız (<ahpabız) (ÇKA,44), çapık (<çabuq) (RTA, 9).

h<v deēişmesi

Ön seste:

DTA: hurular (<vururlar) (EİA, 42), hücütümü (<vücutumu) (EİA, 42), hurmayın (<vurmayın) (BİA, 81).

f<b deēişmesi

İç seste:

DTA: safın (<sabun) (EİA, 43).

KTA: safın (<sabun) (KİA, 50).

p<v deēişmesi

İç seste:

DTA: sapışır (<savuşur) (EİA, 43).

ç<c deēişmesi

Ön seste:

KTA: çeket (<ceket) (RTA, 9), çeviz (<ceviz) (RTA, 9).

İç seste:

DTA: tutçaqlar (<tutacaqlar) (EİA, 43), gitçez (<gideceēiz) (EİA, 43), başcāzına (<başçaēızına) (EİA, 43), gitçektim (<gidecektim) (TİA, 80), aşcık (<azıcık) (TİA, 80), pencere (<pencere) (TİA, 80), kapçaq (<kapacaq) (BİA, 76), hıdırçadan (<hıdırçadan) (BİA, 76).

KTA: pençeresini (<penceresini) (SİA, 60), etçēniz (<edeceksiniz) (SİA, 60), ışcak (<sıcak) (KDB, 84), çıkçam (<çıkacaēım) (ÇKA, 44), yapçan (<yapacaēım) (ÇKA, 44), toplaşçaz (<toplaşacaēız) (KİA, 49).

Son seste:

KTA: saç (<sac) (SİA, 60).

t<y deēişmesi

İç seste:

DTA: bişetden (<bir şeyden) (BİA, 77),

2.2.1.3. Süreklileşme

y<ē<q deēişmesi

İç seste:

DTA: sıryı (<sırığı) (EİA, 44), çocuyu (<çocuēu) (EİA, 44), beyazlıyı (<beyazlığı) (BİA, 78), kızannıymızdan (<kızanlıēımızdan) (BİA, 78), sandıyım (<sandıēım) (SİA, 62).

KTA: çocuyu (<çocuēu) (KİA, 51)

y<ğ<ğ/ y<ğ değişmesi*İç seste:***DTA:** buyday (<buğday¹³) (EİA, 44; TİA, 83; BİA, 78), eyer (<eğer) (TİA, 82), kıyat (<kağıt)¹⁴ (TİA, 82).**BTA:** buydeyleri (<buğdayları) (BTG, 95).**KTA:** dāyına (<dağına¹⁵) (KİA, 51).**y<ğ<k/g değişmesi***İç seste:***DTA:** izniye (<iznik'e) (EİA, 44), yimeye (<yemeğe) (EİA, 44), biyendi (<beğendi) (EİA, 44), deyirmene (<değirmene) (EİA, 44), beyenirse (<beğenirse) (TİA, 82), çiyeniysin (<çiyeniyorsun) (BİA, 77), iylen (<eğlen) (BİA, 77), asteymen (<asteğmen) (BİA, 77).**BTA:** biyenmi (<beğenmiyor) (BTG, 95), ciyerini (<ciğerini) (BTG, 95), deyil (<değil) (BTG, 95).**KTA:** eylence (<eğlence) (SİA, 62), **KTA:** ciyer (<ciğer) (KDB, 64), dey mi (<değil mi) (KİA, 50), biyenirse (<beğenirse) (KİA, 51), düyünner (<düğünler) (KİA, 51).**v<ğ<k değişmesi***İç seste:***DTA:** avşam (<aşam) (EİA, 44).**KTA:** avşam (aşam) (KDB, 67; KİA, 51).**v<ğ<ğ değişmesi***İç seste:***DTA:** suvan (<soğan< ET., OT.: soğan/suğan) (EİA, 44; BİA, 77), buvuşuvarım (<boğuşuyorum< ET.:boğuş-) (EİA, 44), yıvırmā (<yoğurmaya< ET.:yuğur-) (BİA, 77), yıvın (<yığın<ET.: yığ-) (BİA, 77).**BTA:** duvancalılālen (<doğancalılarla< ET.:tuğanca) (BTG, 96).**KTA:** bovuşēz (<boğuşuyoruz) (SİA, 62), dovmuş (<doğmus< ET.:toğ-) (SİA, 62), avır (<ağır< ET.:ağır) (SİA, 62), suvan (<soğan) (SİA, 62), sovuk (<soğuk<soğuk) (KDB, 64), suvan (<soğan) (ÇKA, 46), bovuştı (<boğuştu) (ÇKA, 46), suvan (<soğan) (KİA, 51; KAA, 177), buva (<boğa<ET.buğa) (RTA, 10), yıvın (<yığın<ET.yığ-) (RTA, 10).**v<b değişmesi***Ön seste:***DTA:** “Babaeski Pomak ve Gacal ağızlarında vardır” (Hünerli, 2006: 80): vi (<bir) (BİA, 80).*İç seste:***DTA:** tavi (<tabi) (BİA, 80).**BTA:** favlıka (<fabrika) (BTG, 95), buvasından (<babasından) (BTG, 95).**KTA:** buvam (<babam) (SİA, 62).¹³ buğday<buğday_budğay¹⁴ kağıt<Fr. kâğad¹⁵ dağ<tağ

ɸ<b değişmesi

Babaeski ağızlarında sık görülür.

n seste:

DTA: ɸulęaristan (<bulęaristan) (BİA, 80).

İç seste:

DTA: taɸı (<tabı) (BİA, 80),çabıɸun (<çabuɸun) (BİA, 80).

m<b değişmesi

Bu değişme genelde aslı şekli muhafaza etmektedir:

DTA: benim (<benim) (EİA, 44), men (<ben) (BİA, 78), munlara (<bunlara) (BİA, 78).

KTA: benim (<benim) (KİA,51).

n seste:

DTA: murun (<burun) (TİA, 83).

n<k değişmesi

İç seste:

DTA: elentiriklde (<elektriklerde) (EİA, 45).

ş<ç değişmesi

“Bu nsz değişmesi özellikle Kıpçak Türkçesinde görülen bir ses olayıdır. Kıpçakların da Balkan coğrafyasında yaşadıkları bilinmektedir.” (Demir, 2000: 7-8)¹⁶

İç seste:

DTA: aştık (<açtıık) (EİA, 45), iştiler (<içtiler) (EİA, 45), genşl (<gençler) (EİA, 45), ıaştıın (<ıaçtıın) (TİA, 83), uşmuşlar (<uçuşlar) (BİA, 79).

BTA: yamaştan (<yamaştan) (BTG, 95), işlik (<içlik) (BTG, 96), ũşte (<ũçte) (KİA, 51).

KTA: geştin (<geçtin) (SİA, 63), saşlı (<saçlı) (SİA, 62), genşler (<gençler) (KAA, 179), bişti (<biçti) (KAA, 179), işti (<içti) (RTA, 10).

Son seste:

DTA: kırbaş (<kırbaç) (EİA, 45), kireş (<kireç) (TİA, 83), ilaş (<ilaç) (TİA, 83), ũş (<ũç) (BİA, 79).

BTA: hiş (<hiç) (BTG, 110), szgeş (<süzgeç) (BTG, 110), topaş (<topaç) (BTG, 110), yamaş (<yamaç) (İİA, 62), genş (<genç) (İİA, 62).

KTA: iş (<hiç) (SİA, 62), stlaş (<sütlaç) (ÇKA, 44), ıaş (<ıaç) (ÇKA, 44).

j<ç değişmesi

Son seste:

DTA: ũj (<ũç) (BİA, 79), oruj (<oruç) (BİA, 79).

BTA: ũj (<ũç) (İİA, 71).

¹⁶ Gülsevin’e göre evre şartı dikkate alınarak Kıpçakça olup olmadığına karar vermek yerinde olur. Kıpçakça olan lehçelerde ş<ç değişimi her durumda grlmektedir. Oysa *içen işdi* rneğinde kapalı hecenin sonunda sızıcılaşma görülürken, iki ünlü arasında kaldığında /ç/ olarak kalıp sızıcılaşmamaktadır. (Gülsevin, 2013: 54)

j<c değişmesi*İç seste:***DTA:** kâvejiydi (<kahveciydi) (BİA, 79), geje (<gece) (BİA, 79), āji (<hacı) (BİA, 79).**KTA:** okuyjam (<okuyacağım) (SİA, 62), aliverjen (<alivereceksin) (SİA, 62), tarijam (<tarayacağım) (ÇKA, 45), veriljek (<verilecek) (ÇKA, 45), süpürgeji (<süpürgeci) (ÇKA, 46), bajānda (<bacağında) (ÇKA, 46), kojōban (koca baban) (ÇKA, 45) mejbür (<mecbur) (ÇKA, 46).**j<ş değişmesi***Son seste:***BTA:** oj bej (<hoş beş) (İİA, 62), dolmuj (<dolmuş) (İİA, 62).**Ş<ş değişmesi***İç seste:***BTA:** iŞte (<işte) (İİA, 63), yetiŞtim (<yetiştım) (İİA, 63).*Son seste:***BTA:** beŞ (<beş) (İİA, 63), gelmiŞ (<gelmiş) (İİA, 63).**Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişim****ş<j değişmesi***Son seste:***KTA:** bağaş (<bağaj) (KDB, 64).**n<m değişmesi***İç seste:***DTA:** şindi (<şimdi) (TİA, 84; BİA, 80), çenber (<çember) (TİA, 84).**BTA:** şindiki (<şimdiki) (BTG, 95).**KTA:** şindi (<şimdi) (SİA, 63), bürüncük (<bürümcük) (SİA, 63), **KTA:** şindikiler (<şimdikiler) (ÇKA, 47), şindi (<şimdi) (KİA, 52)**m<n değişmesi***İç seste:***KTA:** qarımca (<qarınca) (SİA, 63; RTA, 10), ğarımca (<qarınca) (KİA, 53).*Son seste:***DTA:** āferim (<aferin) (TİA 84), ambar (<anbar) (BİA, 80).**y<n değişmesi¹⁷***İç seste:***DTA:** osmanlıyn (<osmanlının) (TİA, 85), içindekiye (<içindekine) (TİA, 85).**BTA:** göynümde (<gönlümde) (BTG, 97).**KTA:** kapıyn (<kapının) (SİA, 63).

¹⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız (Demir, 2003: 51-58)

y<ğ değişmesi*İç seste:***DTA:** fesliyenci (<fesleğenci) (EİA, 44), kıyatçı (<kağıtçı) (EİA, 44).**y<h değişmesi***İç seste:***DTA:** şeyit (<şehid) (TİA, 84), cāyil (<cahil) (TİA, 83), sāyibi (<sahibi) (TİA, 84).**BTA:** sāyibileri (<sahipleri) (BTG, 96), sayip (<sahip) (İİA, 71), **KTA:** nasiyatlar (<nasihatlar) (SİA, 62), sayı (<sahibi) (SİA; 62).**KTA:** cāyil (<cahil) (KDB, 65), feyme (<fehime) (ÇKA, 46), sāyi (<sahi) (ÇKA,46), zeyir (<zehir) (ÇKA, 46).**v<y değişmesi***İç seste:***KTA:** kövde (<köyde) (SİA, 62), kövün (<köyün) (ÇKA, 47).*Son seste:***BTA:** küv (<köy) (BTG, 110).**KTA:** küve (<köye) (KİA, 52), köv (<köy) (RTA, 11).**h<f değişmesi:***Ön seste:***DTA:** holluqtan (<folluktan) (EİA, 41).**l<r değişmesi***Ön seste:***KTA:** lüzgar (<rüzgar) (SİA, 63).*İç seste:***DTA:** bāli (<bari) (TİA, 85), davullalan (<davullarla) (BİA, 80), belber (<berber) (BİA, 80).**KTA:** tülbe (<türbe) (VT, 86), bağılarak (<bağınarak) (SİA, 63), melmeri (<mermeri) (ÇKA, 46; RTA, 13), güleşecek (<güleşecek) (ÇKA, 46), yürüyelek (<yürüyerek) (KİA, 53), öldük (<ördek) (KAA, 179), ālayalak (<ağlayarak) (KAA, 179), pülüs (<pürüz) (RTA, 11).*Son seste:***KTA:** egel (<eğer) (ÇKA, 46), kumpil (<kumpir) (RTA, 11).**r<l değişmesi***İç seste:***DTA:** armıyo (<almıyor) (BİA, 80).**n<r değişmesi***Son seste:***DTA:** kıadan (<kadar) (TİA, 85; BİA,80).

y<r değişmesi*İç seste:***DTA:** seferbeylik (<seferberlik) (BİA, 81).**KTA:** giyelim (<girelim) (SİA, 63).**ş<s değişmesi***İç seste:***DTA:** paşport (<pasaport) (TİA, 85; BİA, 80), yeşır (<esir) (BİA, 80).**s<ş değişmesi***İç seste:***DTA:** “Bulgaristan göçmenlerinde rastlanır” (Hünerli, 2006: 81): araştırıyorsunuz (<araştırıyorsunuz) (BİA, 81), şumnu (<şumnu) (BİA, 81).**KTA:** paşaportal (<pasaportla) (KİA, 53).**l<n değişmesi***İç seste:***DTA:** defile (<define) (TİA, 85), dölüm (<dönüm) (BİA, 81).**KTA:** filcan (<fincan) (SİA, 63), filcan (<fincan) (KDB, 65; RTA; 13), paltlon (<pantolon) (ÇKA, 46).**n<l değişmesi***İç seste:***KTA:** akşamın (<aşamleyin) (ÇKA, 47).**n<y değişmesi***Son seste:***DTA:** patlıcay (<patlıcan) (BİA, 81).**n<ğ değişmesi***İç seste:* **KTA:** deniştidi (<değiştirdi¹⁸) (SİA, 62), deniştirmē (<değiştirmeye) (ÇKA, 47).**r<k değişmesi***İç seste:***KTA:** yürsek (<yüksek) (ÇKA, 46).**v<h değişmesi***İç seste:***DTA:** yavudi (<yahudi) (BİA, 81).**2.2.1.4. Süreksizleşme****c<j değişmesi**

Yabancı kelimelerde -özellikle “jandarma” kelimesinde- tespit edilmiştir.

¹⁸ ET.: teñiş-/teğiş-

Ön seste:

DTA: candārmamış (<jandarmaymış) (EİA, 47), viraca (<viraja) (EİA, 47), cipe (<jipe) (EİA, 47), ğaracın (<ğarajın) (TİA, 86), candarmalar (<jandarmalar) (TİA, 86; BİA, 84).

KTA: candarma (<jandarma) (KDB, 64; KİA, 53).

ķ<ĥ değişmesi

Ön seste:

BTA: kuşaf <ĥoşaf (BTG, 91).

p<f değişmesi

Ön seste:

KTA: payton (<fayton) (SİA, 64; RTA, 10), pırıldak (<fırıldak) (SİA, 64), paytonu (<faytonu) (ÇKA, 47).

Son seste:

DTA: vakıp (<vakıf) (TİA, 80).

d<y değişmesi

Ön seste:

BTA: duķārķı (<yuķarıki) (BTG, 91).

f<h değişmesi

İç seste:

DTA: saforşsa (<sarhoşsa) (TİA, 86).

ç<ş değişmesi

İç seste:

DTA: peķkir (<peşkir) (BİA, 84), çişelere (<şişelere) (BİA, 84).

b, b<v değişmesi

Tespit edilen bazı örneklerde aslı şekillerin korunduğu görölmektedir:

DTA: barmış (<varmış< ET. bar) (BİA, 84), eblerimiz (<evlerimiz< ET. eb) (BİA, 84).

Önseste:

DTA: burur (<vurur) (BİA, 84).

İç seste:

DTA: kayınbaldem (<kayınvalidem) (BİA, 84).

ķ<r değişmesi

Son seste:

KTA: kadaķ (<ķadar) (SİA, 64).

Süreksiz Ünsüzler Arası Değişme

k/ķ< p değişmesi

Edirne ili ağızlarında yaygındır: gelik (<gelip) (EİA, 47), çıkarık (ķıķarık) (EİA, 47).

KTA: kesik (<kesip) (KİA, 54), toplayık (<toplayıp) (KİA, 54).

c<d değişmesi*İç seste:***BTA:** şinci (<şimdi) (BTG, 97), şinciki (<şimdiki) (BTG, 97).**t<h değişmesi***İç seste:***KTA:** sabattan (<sabahtan) (ÇKA, 47).**2.2.1.5. Ünsüz Benzeşmesi**

“Bir dil biriminde yer alan seslerin çıkış yeri veya çıkış biçimi bakımından birbirlerine yaklaşması, benzeşme olarak bilinir.” (Karaağaç, 2010: 65)

2.2.1.5.1. İlerleyici Benzeşme

“Söz içindeki seslerden birinin kendinden sonrakini etkileyerek çıkış yeri ve biçimi bakımından kısmen veya tamamen kendine benzetmesi olayıdır.” (Karaağaç, 2010: 66)

a) Yarı Benzeşme

“Gerçek anlamda benzeşmelerdir; benzeşmenin sonucu aynılışma ile bitmez”.(Karaağaç, 2010:66)

-mn-<-ml-

Çokluk ekinde görülür:

DTA: bobamnar (<babamlar) (EİA, 28), tūmnarı (<tohumları) (EİA, 48), aqşamnarı (<aqşamları) (TİA, 87), bayramnar (<bayramlar) (BİA, 85).

BTA: hısımnara (<hısımlara) (BTG, 99), annemner (<annemler) (BTG, 99), rumnällen (<rumlarla) (BTG, 99), rumnarı (<rumları) (İİA, 61).

KTA: isimneri (<isimleri) (SİA, 67), gūmnē (<gūğümler) (ÇKA, 49), adamnā (<adamlar) (ÇKA, 49), aqşamnarı (<aqşamları) (KİA, 54), avşamna (<aqşamla) (RTA, 13).

İsimden fiil yapma -IA ve isimden isim yapma -II, -IIk eklerinin birleşmelerinde görülür:

DTA: çimneşir (<çimleşir) (EİA, 48).

BTA: nemnendiridik (<nemlendirirdik) (BTG, 99), āşamnıq (<aqşamlıq) (BTG, 99), görümnük (<görümlük) (BTG, 99), ölümnü (<ölümlü) (İİA, 66).

Vasıta ekinde görülür:

DTA: kilimnen (<kilimle) (EİA, 48), abimnen (<abimle) (BİA, 85).

BTA: tizemnen (<teyzemle) (BTG, 99), qalemnen (<qalemlerle) (BTG, 99).

KTA: alamna (<halamla) (ÇKA, 49), yudumna (<yudumla) (ÇKA, 49).

-IAyIn ekinin birleşmesinde görülür:

DTA: aqşamnayın (<aqşamleyin) (EİA,48).

BTA: āşamneyin (<aqşamleyin) (BTG, 99),āşemnin (<aqşamleyin) (BTG, 99).

KTA: avşamnatın (<aqşamleyin) (KDB, 81), avşamnin (<aqşamleyin) (ÇKA, 49).

Ayrıca şu örneklerde görülür:

DTA: gömnēni (<gömleğini) (EİA, 48).

BTA: damnası (<damlası) (BTG, 99), namnıya (<namluya) (BTG, 99), damna (<damla) (İİA, 66; KDB, 81; ÇKA, 49).

-mb-<-nb-

DTA: ombaşı (onbaşı) (EİA, 48), ombeş (<onbeş) (EİA, 48).

BTA: ombeş (<onbeş) (BTG, 99), ombaşı (<onbaşı) (BTG, 99), om beş (<on beş) (İİA, 66).

KTA: bombon (<bonbon) (SİA, 67), istambolda (<istanbulda) (SİA, 67), om bej (<onbeş) (ÇKA, 49; KİA, 55).

b) Tam Benzeşme

-nn-<-nl-

Çokluk ekinde görülür:

DTA: hayvannarımız (<hayvanlarımız) (EİA, 48), dermenner (<değirmenler) (EİA, 48), samannık (<samanlık) (EDA, 139), unnar (<onlar) (TİA, 87), bunnar (<bunlar) (BİA, 85), kazannara (<kazanlara) (BİA, 86).

BTA: tütünnere (<tütünlere) (BTG, 100), düünner (<düğünler) (BTG, 100), şunnar (<şunlar) (İİA; 60), kadınnar (<kadımlar) (İİA, 60).

KTA: bunnar (<bunlar) (VT, 82), isannarı (<insanları) (SİA, 65), çimenneri (<çimenleri) (SİA, 65), onnā (<onlar) (KDB, 81), aqrannarım (<aqrannarım) (ÇKA, 50), pelvannara (<pehlivanlara) (ÇKA, 50), günner (<günler) (KİA, 55), samannar (<samanlar) (KAA, 181), anna- (<anla-) (RTA, 13).

İsimden isim yapma -II, -IIk eklerinde ve isimden fiil yapma -IA ekinde görülür:

DTA: derinni (<derinliği) (EİA, 49), delikanni (<delikanlı) (EİA, 49), nişanni (<nişanlı) (BİA, 85), gelinnik (<gelinlik) (BİA, 85).

BTA: dinnendin (<dinlendin) (BTG, 100), ūlennikler (<öğlenlikler) (BTG, 100), şennik (<şenlik) (BTG, 100), osmannıca (<osmanlıca) (İİA, 61), düşmannık (<düşmanlık) (İİA, 61).

KTA: gelinnık (<gelinlik) (VT, 82), günnük (<günlük) (SİA, 65), osmannı (<osmanlı) (SİA, 65), bostannık (<bostanlık) (KDB, 81), delikanni (<delikanlı) (KDB, 81), dumannık (<dumanlık) (ÇKA, 50), zenginnik (<zenginlik) (ÇKA, 50), dinnesem (<dinlesem) (ÇKA, 50).

Vasıta hâli ekinde görülür:

BTA: zamannan (<zamanla) (BTG, 100), ısırānna (<ısırganla) (BTG, 100), dedennen (<dedenle) (BTG, 100), bulğaristanna (bulğaristanla) (İİA, 61).

KTA: günne (<günle) (SİA, 66), benne (<benle) (SİA, 66), ablanna (<ablanla) (ÇKA, 50), onna (<onunla) (ÇKA, 50).

Şu örneklerde de görülür:

DTA: annadın nı (<anladın mı) (EİA, 49), anattımız (<anlattığımız) (TİA, 87), yannız (<yalnız) (TİA, 87), annadır (<anlatır) (TİA, 88).

KTA: annattım (<anlattım) (VT, 82), yannış (<yanlış) (SİA, 65), annayēsın (<anlıyorsun) (SİA, 65), iskemne (<iskemle) (KDB, 81).

-mm-<-ml-

BTA: elcēzimme (<elceğizimle) (BTG, 101).

-pp-<-bb

DTA: yārappim (<yārabbim) (EİA, 49).

-pp-<-y- ø -r

DTA: yapādi (<yapıyordu) (EİA, 49), öpperi (<öpüyor) (EİA, 49).

-çç-<-ç- ø -c-/-çc-

DTA: kaççakmış (<kaçacakmış) (EİA, 49), kaçkaççı (<kaçkaç-cı) (TİA, 88), geççen (<geçeceksin) (TİA, 88).

-nn-<-nr-

DTA: sonnakiş (<sonrakisi) (EİA, 49), sonna (<sonra) (BİA, 86).

-yy- <-ğ- ø -y-

DTA: güveyye (<güveğiye) (EİA, 49).

-d-/-d-<-d-/-t-

DTA: aldadalım (<aldatalım) (EİA, 49).

-nn-<-nm-

DTA: annadın nı (<anladın mı) (EİA, 49).

-nn-<-nd-

DTA: efennim (<efendim) (EİA, 49).

-nn-<-md-

KTA: şinni (<şimdi) (ÇKA, 51).

-nd-<-md-

BTA: şindi (<şimdi) (İİA, 62).

KTA: şindi (<şimdi) (VT, 82), şindi (<şimdi) (SİA, 65), şindi (<şimdi) (SİA, 67; KDB, 82; ÇKA, 51).

-ll-<-ly-

DTA: fasülle (<fasülye) (BİA, 86).

BTA: bälle (<balya) (BTG, 101), fasille (<fasülye) (BTG, 101), bezülle (<bezelye) (BTG, 101).

-nn-<-yl-

Üçüncü teklik iyelik ekinden sonra vasıta eki getirildiğinde görülen bir ses olayıdır:

DTA: gömnēnnen (<gömleğiyle) (EİA, 50), arabasınnan (<arabasıyla) (EİA, 50), yarımınna (<yardımla) (EİA, 50), çocuklarınnan (<çocuklarıyla) (TİA, 88), şekerinne (<şekerıyla) (TİA, 88).

BTA: tatlısınnan (<tatlısıyla) (BTG, 100), elinnen (<eliyle) (BTG, 100), kökünne (<köküyle) (BTG, 100).

KTA: arabalānna (<arabalarıyla) (SİA, 66), epsinnen (<hepsiyle) (SİA, 66), çocūnna (<çocuğuyla) (ÇKA, 51), sözünnē (<sözüyle) (ÇKA, 51), sābinne (<sahibiyle) (ÇKA, 51), ipinnen (<ipiyle) (KİA, 55).

-vv-<-yv-

DTA: evva (<eyvah) (EİA, 50).

KTA: evvā (<eyvah) (ÇKA, 51), evvāh (<eyvah) (RTA, 13).

-ss-<-sl-

BTA: āssı (<aslı) (BTG, 101).

-şş-<-şy-

BTA: eşşa (<eşya) (BTG, 101).

2.2.1.5.2. Gerileyici Benzeşme

“Söz içindeki seslerden birinin kendinden öncekini etkileyerek çıkış yeri ve biçimi bakımından kısmen veya tamamen kendine benzetmesi olayıdır.” (Karaağaç, 2010: 66)

-ll-<-rl-

DTA: alıllar (<alırlar) (EİA, 50), çalollā (<çalıyorlar) (EİA, 50), davullālan (<davullarla) (BİA, 87), deyeller (<diyorlar) (BİA, 87), bulullar (<bulurlar) (BİA, 87).

BTA: koyāller (<koyarlar) (BTG, 101), unnāllen (<onlarla) (BTG, 101), tekēllek (<tekerlek) (BTG, 101), dādāller (<dağıtıyorlar) (BTG, 101), diyollar (<diyorlar) (İİA, 62), eğeyollar (<ekiyorlar) (İİA, 62).

KTA: doldurellā (<dolduruyorlar) (SİA, 67), yapollā (<yapıyorlar) (SİA, 67), alollā (<alıyorlar) (KİA, 55), deyollā (<diyorlar) (KİA, 55), içiyollar (<içiyorlar) (KAA, 178), sünkelle- (<süngerle-) (RTA, 13), ğurullan- (<ğururlan-) (RTA, 13).

-ss-<-şş-

DTA: bessene (<beş sene) (EİA, 50).

BTA: konuşsun (<konuşsun) (BTG, 101), kızışsın (<kızıışsın) (BTG, 101).

-m- ø -m-<-b- ø -m-

DTA: mismillah (<bismillah) (EİA, 50).

-mm-<-nm-

KTA: yaptımmı (<yaptın mı) (KAA, 181).

-şş-<-nş-

DTA: işşallah (<inşallah) (EİA; 50).

BTA: işşallā (<inşalah) (BTG, 102).

KTA: işalla (<inşallah) (ÇKA, 51).

-şş-<-kş-

BTA: aşşam (<ağşam) (BTG, 102).

-şş-<-rş-

BTA: peşşimbe (<Perşembe) (BTG, 102).

-şş-<-hç-

BTA: başşeyi (<bahçeyi) (BTG, 102).

-cc-<-zc-

DTA: accık (<azcık) (EİA, 50; BİA, 87).

BTA: āccık (<azcık) (BTG, 101).

-yy-<-ğ- ø -y-

DTA: yāyyı (<yağıyor) (EİA, 50).

-tt-<-ht-

DTA: ittiyar (<ihtiyar) (EİA, 51).

-ss-<-ts-

DTA: yassı (<yatsı) (EİA, 51; BİA, 87).

BTA: yassıya (<yatsıya) (BTG, 102).

KTA: yassı (<yatsı) (ÇKA, 51).

-ss-<-ns-

DTA: undaşsora (<ondan sonra) (EİA, 51).

-çç-<-d- ø- c-

DTA: giççek (<gidecek) (EİA, 51).

-çç-<-hç-

BTA: boççalara (<bohçalara) (BTG, 101).

-ss-<-ls-

DTA: ossun (<olsun) (EİA, 51), nasıssa (<nasılsa) (EİA, 51).

-ss-<-rs-

DTA: bissene (bir sene) (TİA, 88).

-çç-<-t- ø

DTA: haççe (<hatice) (EİA, 51).

KTA: aççe (<hatice) (ÇKA, 51), haççe (<hatice) (KAA, 175; RTA, 13).

-ss-<-zs-

Genellikle geniş zamanın olumsuz şekli -mAz eki ile ikinci ve üçüncü teklik şahıs şart ekleri arasında görülen bir ses olayıdır:

DTA: inanmassın (<inanmazsın) (EİA, 51), gitmessen (<gitmezsen) (EİA, 51), olmassa (<olmazsa) (EİA, 51), çıkamassın (<çıkamazsın) (TİA, 88), yapamassın (<yapamazsın) (TİA, 88), istemessem (<istemezzem) (BİA, 87), satmassın (<satmazsın) (BİA, 87).

BTA: tussus (<tuzsuz) (BTG, 101), yülmēssem (<ölmezsem) (BTG, 101).

KTA: kıssas (<kızacağız) (VT, 82), kıssız (<kızsız) (ÇKA, 52), temisse (<temizse) (ÇKA, 52), almassınız (<almazsanız) (KİA, 56), gelmessen (<gelmezsen) (KAA, 181).

-zz-<-lz-

DTA: mazzemeci (<malzemeci) (BİA, 86).

-zz-<-cz-

DTA: ezzacıbaşı (<eczacıbaşı) (BİA, 87).

KTA: ezzacı (<eczacı) (RTA, 13).

-ss-<-ys-

KTA: ossa (<oysa) (ÇKA, 52).

2.2.1.6. Ünsüz Türemesi

a) Ön Seste Ünsüz Türemesi

“Ünlü ile başlayan bazı sözlerin ilk hecelerindeki zayıf söz başı ünlülerinin ses değerini korumak üzere /h/ gibi boğumlanma noktaları zayıf olan ünsüzler ile /v/, /y/ gibi yarı ünlülerin türemesi olayı biçiminde görülür.” (Karaağaç, 2010: 95).

“h” ünsüzü

DTA: helbet (<elbet) (EİA, 58), hayran (<ayran) (EİA, 58), hâriş (<arş) (TİA, 90), hârif (<ârif) (TİA, 90), hannem (<annem) (BİA, 88), hambara (ambara) (BİA, 88).

BTA: harabalan (<aranayla) (BTG, 92), hacalından (<ecelincen) (BTG, 92), hüle (<öyle) (BTG, 92), helbet (<elbette) (BTG, 92).

KTA: hebcet (<ebcet) (VT, 85), helbet (<elbet) (KDB, 87; KAA, 177; RTA, 11), hateşe (<ateşe) (KİA, 56), hambar (<ambar) (RTA, 11), horuç (<oruç) (RTA, 11).

“y” ünsüzü

DTA: yedirmeyi (<edirneyi) (EİA, 58), yesir (<esir) (EİA, 58), yibrik (<ibrik) (EİA, 58), “Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan göçmenlerinde daha çok görülür” (Tosun, 2006: 89): yelçi (<elçi) (TİA, 89), yūretirdik (<öğretirdik) (TİA, 89), yemekli (<emekli) (TİA, 89), yeşir (<esir) (BİA, 88).

BTA: yesir (<esir) (BTG, 93), yistemeycem (<istemeyeceğim) (BTG, 93), yisirğanna (<ısrırganla) (BTG, 93).

KTA: yesir (esir) (SİA, 73), yilacımı (<ilacımı) (ÇKA, 58), yekmeg (<ekmek) (KİA, 56).

b) İç Seste Ünsüz Türemesi

İç seste ünsüz türemesi çoğunlukla yabancı kelimelerde telaffuzu kolaylaştırmak için görülmektedir.

“h” ünsüzü

BTA: sahat (<saat) (BTG, 104), sahtenlerden (<satenlerden) (BTG, 104).

KTA: mahtem (<matem) (VT, 85), sahat (<saat) (VT, 86).

“l” ünsüzü

KTA: uzaldalım (<uzatalım) (ÇKA, 59).

“n” ünsüzü

DTA: çeşint (<çeşit) (EİA, 58).

KTA: çeşint (<çeşit) (SİA, 73; KDB, 87; ÇKA, 59).

“s” ünsüzü

DTA: kasasturayı (<kasaturayı) (BİA, 89).

“v” ünsüzü

DTA: duva (<dua) (EİA, 59; BİA, 89), zuval (<sual) (EİA, 59).

BTA: duva (<dua) (BTG, 104).

KTA: duvasına (<duasına) (SİA, 73; ÇKA, 59).

“y” ünsüzü

DTA: pusulya (<pusula) (EİA,58), sayıt (<sait) (EİA, 59), ismayıl (<ismail) (EİA, 59), ayileyi (<aileyi) (EİA, 59), müsāyit (<mūsait) (TİA, 90), reyis (<reis) (TİA, 90), nayip (<naib) (BİA, 88).

BTA: melāyike (<melaike) (BTG, 104), āyilesine (<ailesine) (BTG, 104).

KTA: ayle (<aile) (KİA, 56),

c) Son Seste Ünsüz Türemesi

“k” ünsüzü

DTA: ğayrık (EİA, 59), şindik (<şimdi) (EİA, 59), kayrık (<ğayrı) (BİA, 90).

BTA: şimdik (<şimdi) (BTG,111), kayrık (<ğayrı) (BTG, 112), şindik (<şimdi) (İİA, 67).

KTA: tānek (tane) (ÇKA, 59).

“m” ünsüzü

DTA: bi kerem (<bir kere) (EİA, 59), bilem (<bile) (EİA, 59), yoqsam (<yoqsa) (TİA, 91), belkim (<belki) (BİA, 90).

BTA: bñlem (<bñyle) (BTG, 112), illem (<illa) (BTG, 112), kerem (<kere) (BTG, 112), bālim (<bari) (İİA, 66).

KTA: bilem (<bile) (SİA, 73), bekim (<belkim) (SİA, 73), ille (<ille) (ÇKA, 59), bilem (<bile) (ÇKA, 59), ilkim (<ilki) (KİA, 57).

“n” ünsüzü

DTA: artıkn (<artık) (EİA, 59), kayrıkın (<ğayrı) (EİA,59), rumlan (<rumla) (TİA, 91), ğayrıkın (<ğayrı) (TİA, 91), halbukin (<hālbuki) (BİA, 90), azcıkın (<azcık) (BİA, 90), amcanlan (<amcanla) (BİA, 91), hadin (<hadi) (İİA, 66).

KTA: zorlan (<zorla) (ÇKA, 59).

“t” ünsüzü

BTA: pişgot (<bisküvi) (BTG, 111).

KTA: peşint (<peşin) (ÇKA, 59).

“y” ünsüzü

DTA: baltay (<balta) (BİA, 90), sñrey (<sonra) (BİA, 90).

2.2.1.7. Ünsüz Düşmesi

“Türkçede akıcılığı sağlamak için bazı ünsüzlerin düştüğü görülür.” (Coşkun, 2015: 73) Trakya ağzlarında en çok “h” ve “y” seslerinin düştüğü tespit edilmiştir. “h” sesi düşmesi bölge için karakteristik bir olaydır.

a) Ön Seste Ünsüz Düşmesi

“h” ünsüzü

“h” ünsüzünün düşmesi genellikle uzun ünlü meydana getirir. Rumeli ağzında “h” ünsüzünün kullanılmayışı Rumeli ağzlarının karakteristik özelliklerinde biridir. (Hünerli, 2006:91)

DTA: atırlayam (<hatırlıyorum) (EİA, 52), astayım (<hastayım) (EİA, 52), angi (<hangi) (EİA, 52), üseyin (<hüseyin) (EİA, 52), atice (<hatice) (EİA, 52), āne (<hane) (TİA, 92), erkes (<herkes) (TİA, 92), āyır (<hayır) (BİA, 91), õşnuḡ (<hoşluk) (BİA, 92).

BTA: astayım (<hastayım) (BTG, 93) ayde (<haydi) (BTG, 93), ayvannālan (<hayvanlarla) (BTG, 93), em (<hem) (BTG, 93).

KTA: adi (<hadi) (VT, 85), angi (<hangi) (VT, 85), epsi (>heps) (SİA, 69), edyesini (<hediyesini) (SİA, 69), or göğü (<hor gördü) (SİA, 69), ızlı (<hızlı) (ÇKA, 54), anım (<hanım) (ÇKA, 54), er (<her) (ÇKA, 54), üseyin (<hüseyin) (KİA, 57), ep (<hep) (KİA, 57).

“m” ünsüzü

DTA: uabbet (<muabbet) (EİA, 52).

“ş” ünsüzü

DTA: imdi (<şimdi) (TİA, 93).

“v” ünsüzü

Kelimede aslı şeklini koruma temayülü görülmüştür:

DTA: urdular (<vurdular< ET. ur-) (EİA, 52), urmuş (<vurmuş< ET. ur-) (TİA, 94), urduydu (<vurduydu< ET. ur-) (BİA, 92).

BTA: ura ura (<vura vura< ET. ur-) (BTG, 93).

KTA: uracak (<vuracak< Et. ur-) (SİA, 70), urjam (<vuracağım< Et. ur-) (ÇKA, 54).

“y” ünsüzü

DTA: inge (<yenge) (EİA, 52), uḡarı (<yuḡarı) (EİA, 52), üç üz (<üç yüz) (EİA, 52), şey aptılar (<şey yaptılar) (EİA, 52), etiştimde (<yetiştigimde) (TİA, 93), eter (<yeter) (TİA, 93), üzbaşı (<yüzbaşı) (TİA, 93), ıḡıyoruz (<yıkıyoruz) (BİA, 92), ingemi (<yengemi) (BİA, 92).

BTA: ösük (<yüzük) (BTG, 93), etişik (<yetişik) (BTG, 93), ifḡa (<yufḡa) (BTG, 93), irmi (<yirmi) (İİA, 69), ürüyordum (<yürüyordum) (İİA, 69).

KTA: uḡarı (<yuḡarı) (SİA, 69), ürē (<yüreḡi) (SİA, 69), ilan (<yılan) (ÇKA, 54), iyemez (<yiyeemez) (ÇKA, 54), imşak (<yumuşak) (ÇKA, 54), etecek (<yetecek) (ÇKA, 54), inge (<yenge) (KİA, 57).

b) İç Seste Ünsüz Düşmesi

İç ses ünsüz düşmeleri Trakya ağızlarında çok sık görülür.

“d” ünsüzü

DTA: efenim (<efendim) (EİA, 53; TİA, 95), şini (<şimdi) (TİA, 98), şimi (<şimdi) (BİA, 95).

BTA: kēni (<kendi) (BTG, 103), günüz (<gündüz) (BTG, 103).

KTA: şini (<şimdi) (ÇKA, 55).

“f” ünsüzü

KTA: çit (<çift) (ÇKA, 55), yūḡadan (<yufḡadan) (KİA, 59).

“ḡ” ünsüzü

“Rumeli ağızlarının genel bir özelliğidir. ‘ḡ’ ünsüz düşmesi kendinden önceki hecenin ünlüsünü uzatır.” (Hünerli, 2006: 92)

DTA: ölen (<öğlen) (EİA, 53), dālī (<dağlı) (EİA, 53), suanla (<soğanla) (TİA, 96), dūnler (<düğünler) (TİA, 96), dūma (<doğma) (BİA, 93), İnesi (<iğnesi) (BİA, 93), uğraşıyor (<uğraşıyor) (BİA, 93).

BTA: dūru (<doğru) (BTG, 103), sālīk (<sağlık) (BTG, 103), buaz (<boğaz) (BTG, 103).

KTA: “Silistre ağzında ğ her zaman düşer” (Karaşinik, 2011: 71): ālamā (<ağlamaya) (SİA, 71), dōru (<doğru) (SİA, 71), diil (<değil) (SİA, 71), dūn (<düğün) (KDB, 83), yapā (<yapağı) (KDB, 83), yāmır (<yağmur) (ÇKA, 55), sālīkları (<sağlıkları) (ÇKA, 55), ālar (<ağlar) (KİA, 58), sūt (<söğüt) (KAA, 174), yastīna (<yastığına) (KAA, 176), bās (<boğaz) (RTA, 11), saksān (<saksagan) (RTA; 11), yapā (<yapağı) (RUA, 91).

“h” ünsüzü

DTA: cepeyi (<cepheyi) (EİA, 53), taranayı (<tarhanayı) (EİA, 53), ferat (<ferhat) (EİA, 53), yaudi (<yahudi) (TİA, 97), bāçeye (<bahçeye) (TİA, 97), kāve (<kahve) (TİA, 97), tēlike (<tehlike) (BİA, 93).

BTA: āmedi (<ahmeti) (BTG, 102), māculluğ (<muhacirlik) (BTG, 102), tarana (<tarhana) (BTG, 102).

KTA: anatar (<anahtar) (VT, 85), yāni (<yahni) (VT, 85), nout (<nohut) (VT, 85), muammet (<muhammed) (SİA, 71), kavaltı (<kahvaltı) (SİA, 71), rāmetli (<rahmetli) (SİA, 71), māle (<mahalle) (KDB, 83), tüm (<tohum) (KDB, 83), tātadan (<tahtadan) (ÇKA, 55), mēmet (<mehmet) (ÇKA, 55), bāşış (<bahşış) (ÇKA, 55), pālī (<pahalı) (KİA, 58), İtyar (<ihtiyar) (KİA, 58), tōm (<tohum) (KAA, 178), raat (<rahat) (KAA, 177), āret (<ahiret) (RTA, 12), nāyet (<nihayet) (RTA, 12),

“k/k” ünsüzü

DTA: bīrāmadı (<bırakmadı) (EİA, 53), üsüz (<öksüz) (EİA, 53), duvacık (<duvaçcık) (EİA, 53), yūsek (<yüksek) (BİA, 96), ēşirmiş (<ekşirmiş) (BİA, 96).

BTA: üsüz (<öksüz) (BTG, 103), āşam (akşam) (<BTG, 103).

KTA: yūsek (<yüksek) (SİA, 71; RTA, 12), yōsa (<yoksa) (Sia, 71), İşi (<ekşi) (KDB, 83), üsüs (<öksüz) (KDB, 83), ösürük (<öksürük) (ÇKA, 55), āşamı (<akşamı) (ÇKA, 55), yūsek (<yüksek) (KAA, 180), İşimik (<ekşimik) (RTA, 12),

Gelecek zaman ekinde görülür:

DTA: koycādım (<koyacaktım) (EİA, 53), parçalaycādık (<parçalayacaktık) (EİA, 53), yatıcāmışlar (<yatacağımızlar) (BİA, 96), geçicēmīş (<geçecekmiş) (BİA, 96).

BTA: incēmīş (<inecekmiş) (BTG, 103), ellemecēsini (<ellemeyeceksiniz) (BTG, 103).

KTA: kōnacāsa (<konacağsa) (SİA, 71), gelecem (<geleceğim<gelecek+im) (KAA, 184), kōlacādı (<kalacağtı) (<RTA, 12).

“l” ünsüzü

DTA: beki (<belki) (EİA, 53; TİA, 97; BİA, 95), osun (<olsun) (EİA, 53), anadın mı (<anladın mı) (EİA, 53).

BTA: bēki (<belki) (BTG, 103), yānişlāmızı (<yanlışlarımızı) (BTG, 103), kārānık (<karanlık) (BTG, 103).

KTA: beki (<belki) (VT, 83), kākıp (<kalkıp) (SİA, 71), gēdi (<geldi) (SİA, 71), bēki (<belki) (ÇKA, 55), nasıdı (<nasıldı) (ÇKA, 55), gūsüm (<gülsüm) (KAA, 180).

“n” ünsüzü

DTA: işalla (<inşallah) (EİA, 53), isan (<insan) (EİA, 53), eflasyon (<enflasyon) (TİA, 95), işallā (<inşallah) (TİA, 96), sōra (<sonra) (BİA, 95).

BTA: isannar (<insanlar) (BTG, 102), itiyarcık (<ihtiyarcık) (BTG, 102), sora (<sonra) (BTG, 102).

KTA: sora (<sonra) (VT, 83; SİA, 71), tuç (<tunç) (VT, 83), isan (<insan) (SİA, 71; KDB, 83), işallah (<inşallah) (SİA, 71), isannar (<insanlar) (ÇKA, 56), sōra (<sonra) (ÇKA, 55), sōra (<sonra) (KİA, 59; RTA, 12), işalla (<inşallah) (RTA, 12).

“r” ünsüzü

DTA: sōnaķı (<sonraki) (EİA, 53), vāsa (<varsa) (EİA, 53), otumā (<oturmayā) (EİA, 53), getidim (<getirdim) (EİA, 53), çıkarıdık (<çıkarırdık) (EİA, 53), ekēdik (<ekerdik) (TİA, 94), dıřāda (<dışarıda) (TİA, 94), kādeř (<kardeş) (TİA, 94), toplamıyolar (<toplamıyorlar) (BİA, 92), diyolar (<diyorlar) (BİA, 92), sōna (<sonra) (BİA, 92), dōt (<dōrt) (BİA, 92).

BTA: vāķan (<varken) (BTG, 102), çıkasa (<çıkarsa) (BTG, 102), tāleye (<tarlaya) (BTG, 102).

KTA: ōda (<orada) (SİA, 70), ātıkın (<artık) (SİA, 70), tūk (<türk) (SİA, 70), topālāk (<toparlık) (KDB, 83), vādık (<vardık) (KDB, 83), çāřamba (<Çarřamba) (ÇKA, 56), kāřıdan (<karşıdan) (ÇKA, 55), gidēken (<giderken) (ÇKA, 56), vāmiř (<varmiş) (KİA, 58; RTA, 12), gōmesin (<görmesin) (KİA, 58), būġu (<burġu) (RTA, 12),

“s” ünsüzü

DTA: namusuzu (<namussuzu) (EİA, 54), gelmişin (<gelmişsin) (TİA, 96), çocukmuşun (<çocukmuşsun) (BİA, 95).

BTA: yapmışın (<yapmışsın) (BTG, 104), yimişin (<yemişsin) (BTG, 104).

KTA: ayķırmıřın (<hayķırmıřsın) (ÇKA, 56), yapmışımız (<yapmışsınız) (ÇKA, 56).

“t” ünsüzü

DTA: çiflē (<çiftliğe) (EİA, 54), üslēne (<üstlerine) (EİA, 54), doslā (<dostlar) (EİA, 54), çiflik (<çiftlik) (TİA, 95), astsubay (<astsubay) (BİA, 94), çifçilik (<çifçilik) (BİA, 94).

BTA: çiflik (<çiftlik) (BTG, 103), ıraslayıp (<rastlayıp) (BTG, 103).

KTA: avşamüsleri (<aķřamüstleri) (SİA, 71), çifçilik (<çiftçilik) (SİA, 71), rasgele (<rastgele) (ÇKA, 56), çifleri (<çiftleri) (KİA, 58), çifçi (<çiftçi) (KAA, 180).

“v” ünsüzü

DTA: daul (<davul) (TİA, 97), ķoalacaķ (<ķovalayacaķ) (TİA, 97), dūmüřler (<dövmüřler) (BİA, 95).

KTA: dōmedim (<dövmeyim) (SİA, 72), ōmaç (<ovmaç) (SİA, 72), çerķōna (<çerkovna) (ÇKA, 57), dōdün (<dövdün) (ÇKA, 57), daul (<davul) (KAA, 180), tauķ (<tavuk) (KAA, 180), oķlā (<oķlava) (RTA, 12),

“y” ünsüzü

DTA: öle (<öyle) (EİA, 54; BİA, 94), sirekti (<seyrekti) (EİA, 54); üle büle (<öyle böyle) (EİA, 54), tūlü (<tüylü) (EİA, 54), çirek (<çeyrek) (TİA, 94), fasüle (<fasülye) (TİA, 95), yerimiş (<yeriyemiş) (TİA, 95), televizonda (<televizyonda) (BİA, 94), söyleyim (<söyleyeyim) (BİA, 94), Daġlı aġzında şimdiki zaman çekiminde görölür (Hünerli, 2006: 94): tutuollar (<tutuyorlar) (BİA, 94), gidiōller (<gidiyorlar) (BİA, 94).

BTA: āşec̄in (<ayşeciğ̄in) (BTG, 103), ūitan (<şeytan) (BTG, 103), üle (<öyle) (BTG, 103).

KTA: būük (<büyük) (SĪA, 70), mēdan (<meydan) (SĪA, 70), iiz (<iyyiz) (SĪA, 70), ğimiş (<giymiş) (ÇKA, 56), ūōle (<şöyle) (ÇKA, 56), ordadım (<oradaydım) (ÇKA, 56), ğülüm̄serek (<ğülüm̄seyerek) (ÇKA, 57), kefinize (<keyfinize) (KĪA, 58), nēt (<niyet) (RTA, 12),

“z” ünsüzü

Geniş zamanın olumsuzu basit ve şart çekimlerinde genelde düşme eğilimi görülür:

DTA: vermeseniz (<vermezseniz) (EĪA, 54), alamasan (<alamazsan) (EĪA, 54), acık (<azcık) (BĪA, 96).

BTA: acık (<azcık) (ĪĪA, 67).

c) Son Seste Ünsüz Düşmesi

“ç” ünsüzü

DTA: yama (<yamaç) (BĪA, 100),

“ğ” ünsüzü: genellikle düşen “ğ” sesi kendinden önceki ünlünün uzamasına neden olur.

DTA: bā (<bağ) (TĪA, 100; BĪA, 100), sā (<sağ) (TĪA, 100, BĪA, 100), tī (<tığ) (TĪA, 101), çī (<çiğ) (BĪA, 100).

KTA: sā (<sağ) (SĪA, 72), yā (<yağ) (SĪA, 72), dā (<dağ) (KAA, 177), sā (<sağ) (KAA, 177).

“h” ünsüzü

DTA: Yabancı kelimelerde görülüyor: sabā (<sabah) (EĪA, 54; TĪA, 101; BĪA, 97), silā (<silah) (EĪA, 54; TĪA, 101; BĪA, 97), alla (<allah) (EĪA, 54; TĪA, 101), vallā (<vallah) (BĪA, 97).

BTA: saba (<sabah) (BTG, 111; ĪĪA, 70), nikā (<nikah) (BTG, 111), salī (<salih) (BTG, 111), siyā (<siyah) (ĪĪA, 70), sefte (<siftah) (ĪĪA, 70).

KTA: padişā (<padişah) (VT, 85; ÇKA, 57), cenāb allā (<cenabı allah) (SĪA, 72), qade (<qadeh) (KDB, 83; ÇKA, 57), sabā (<sabah) (ÇKA, 57; KAA, 178), alla (<allah) (KĪA, 60), siyā (<siyah) (KAA, 178).

“k/ķ” ünsüzü

DTA: kır (<ķırķ) (EĪA, 54), ancā (<ancaķ) (BĪA, 100), duva (<duvaķ) (BĪA, 100).

BTA: anca (<ancaķ) (ĪĪA, 67).

KTA: urumce (<örümcek) (VT, 81), köpe (<köpek) (VT, 81), mubāre (<mübarek) (VT, 81), örümce āları (<örümcek āları) (ÇKA, 57; KAA, 180), mubāre (<mübarek) (ÇKA, 57), “Kazanlık Türk ağzında bazı ünsüzlerin düşmesi karakteristiktir. “k” sesinin düşmesi de bunlardandır.”(Kakuk, 1958: 180), çile (<çilek) (KAA, 173), ğölme (<ğömlek) (KAA, 173), örümce (<örümcek) (KAA, 180).

“l” ünsüzü

DTA: nası (<nasıl) (EĪA, 55; TĪA, 99; BĪA, 97), sofuhalī (<sofuhalil) (BĪA, 97).

BTA: nası (<nasıl) (BTG, 111; ĪĪA, 69).

KTA: nası (<nasıl) (SĪA, 72; ÇKA, 57; KĪA, 60), ğe (<gel) (ÇKA, 57).

“n” ünsüzü

DTA: zate (<zaten) (EİA, 55; TİA, 99; BİA, 98), içi (<için) (EİA, 55; TİA, 99), BTA. zate (<BTG, 111; İİA, 69), içi (<için) (BTG, 111).

KTA: içi (<için) (SİA, 73), zate (<zaten) (ÇKA, 57), görmede (<görmeden) (KAA, 173).

–KAn zarf-fiil ekindeki “n” son sesinde düşme eğilimi vardır¹⁹:

DTA: derke (<derken) (EİA, 55), dokurça (<doğurken) (EİA, 55), oturuğa (<otururken) (EİA, 55), indirike (<indirirken) (TİA, 99), geçēke (<geçerken) (TİA, 99), çocuğke (<çocukken) (BİA, 98), yaşındayğa (<yaşındayken) (BİA, 98).

BTA: hamileke (<hamileyken) (BTG, 111), dēke (<derken) (BTG, 111).

KTA: geçēke (<geçerken) (ÇKA, 57), başlāğa (<başlarken) (ÇKA, 57), giderke (<giderken) (KAA, 173).

“r” ünsüzü

DTA: vā (<var) (EİA, 55; BİA, 99), bi (<bir) (EİA, 55; BİA, 99), kada (<kadar) (TİA, 100).

BTA: vā (<var) (BTG, 112), ğadā (<kadar) (BTG, 112), bi (<bir) (İİA, 69).

KTA: bi şe (<bir şey) (VT, 83), öbū (<öbür) (SİA, 72), birē (<birer) (SİA, 72; ÇKA, 57), vā (<var) (KDB, 83), sefē (<sefer) (ÇKA, 57), bi hafta (<bir hafta) (KAA, 178).

Çokluk eki ve 3. Çokluk şahıs ekinde görülür:

DTA: komşulā (<komşular) (EİA, 55), bizimkilē (<bizimkiler) (BİA, 99), buralāda (<buralarda) (BİA, 99), yıkarlā (<yıkarlar) (BİA, 99), duruyalā (<duruyorlar) (BİA, 99).

BTA: lambalā (<lambalar) (BTG, 112), oldulā (<oldular) (BTG, 112).

KTA: susamışlā (<susamışlar) (ÇKA, 58), annelē (<anneler) (ÇKA, 58), küplē (<küpler) (ÇKA, 58), saçlā (<saçlar) (KİA, 59), genşle (<gençler) (KAA, 173).

Sonu –r ile biten emir kip ikinci teklik şahıs çekiminde görülür:

DTA: geti (<getir) (EİA, 55), du (<dur) (EİA, 55).

BTA: geti (<getir) (BTG, 112), du (<dur) (BTG, 112).

Şimdiki zaman ekinde görülür:

DTA: okuyu (<okuyor) (EİA, 55), sıkılıyo (<sıkılıyor) (EİA, 55), sokuyu (<sokuyor) (TİA, 100), anlıyo (<anlıyor) (BİA, 99), geziyo (<geziyor) (BİA, 99).

BTA: giymeye (<giymiyor) (BTG, 112), geliyi (<geliyor) (BTG, 112).

KTA: geliyo (<geliyor) (KİA, 59), bakıyom (<bakıyorum) (KAA, 183), geliyo (<geliyor) (KAA, 183).

Geniş zamanın üçüncü teklik şahıs çekiminde görülür:

DTA: ısırı (<ısıtır) (EİA, 55), getiri (<getirir) (EİA, 55).

BTA: patlattırı (<patlattırır) (BTG, 112), oturu (<oturur) (BTG, 112), görü (<görür) (SİA, 72).

¹⁹ –kAn ekinin yapısındaki n ünsüzünün de diğer zarf fiil eklerinde bulunan pekiştirici n'den işlev olarak farkı görünmemektedir. Ekin aslı yapısının –kA olduğunu iddia etmek, genel dil prensiplerine hiç de aykırı değildir. (Karahana, 2011: 195)

KTA: saldırī (<saldırır) (ÇKA, 58), baḳā (<baḳar) (KĪA, 59), olu (<olur) (KAA, 178).

“s” ünsüzü

DTA: domata (<domates) (EĪA, 55).

BTA: dumata (<domates) (BTG, 112).

KTA: domati (<domates) (ÇKA, 58).

“t” ünsüzü

DTA: üs (<üst) (EĪA, 55; TĪA, 98; BĪA, 97), serbes (<serbest) (EĪA, 55; TĪA, 98), çif (<çift) (EĪA, 55BĪA, 97), niyme (<nimet) (BĪA, 97).

BTA: eṣ dos (<eṣ dost) (BTG, 112), aptez (<abdest) (BTG, 112).

KTA: serbes (<serbest) (ÇKA, 58), çif (<çift) (KĪA, 60; KAA, 180), aptes (<abdest) (KAA, 180).

“y” ünsüzü

DTA: ḳo (<ḳoy) (EĪA, 55)²⁰, kū (<köy) (TĪA, 101; BĪA, 99), ṣē (<ṣey) (BĪA, 99), ṣi (<ṣey) (BĪA, 99).

BTA: bi ṣe (<bir ṣey) (BTG, 112).

KTA: kō (<köy) (SĪA, 72), güvē (<güvey) (SĪA, 72; KDB, 83; KĪA, 59; KAA, 173), ṣē (<ṣey) (ÇKA, 58), kū (<köy) (KAA, 174)

2.2.1.8. Ünsüzlerin Yer Değiştirme (Göçüşme, Metatez)

Bu maddeye baktığımızda iki değişik yer değiştirme tarzına rastlamaktayız:

a. Ünsüz metatezi

DTA: dabırḳa (<darbuḳa) (EĪA, 58), gölmek (<gömlək) (EĪA, 58), irbik (<ibrik) (EĪA, 58), çölmek (<çömlək; BĪA, 91) alnaşıldıktan sonra (anlaşıldıktan sonra) (EĪA; 58), dürürül (<dürülür) (BĪA, 91), eşkimiklisinin (<ekşimiklisinin) (BĪA, 91).

BTA: yastıdan (<yatsıdan) (BTG, 107), kirbit (<kibrit) (BTG, 107), ceyran (<cereyan) (BTG, 107), muaberesinde (<muharebesinde) (İĪA, 71).

KTA: çölmek (<çömlək) (SĪA, 74; KDB, 83; RTA, 13), nālet (<lanet) (SĪA, 74), kirbidi (<kibriti) (ÇKA, 60), gölmē (<gömlēḡi) (ÇKA, 60), dabruḳa (<darbuḳa) (ÇKA, 60), gölme (<gömlək) (KAA, 181), falina (<fanila) (KAA, 181), gölmek (<gömlək) (RTA, 13), neṣim (<meṣin) (RTA, 13), alvu (<avlu) (RUA, 131).

b. Ünlü metatezi

DTA: kıyatçı (<kaḡıtçı) (EĪA, 32).

KTA: anteri (<entari) (KDB, 83).

2.2.1.9. Ünsüz İkizleşmesi

DTA: maṣṣalla (<maṣaallah) (EĪA, 51), güççük (<küçük) (EĪA, 51), amman (<aman) (EĪA, 51), yeddi (<yedi) (TĪA, 102), eşşek (<eşek) (BĪAi 101),yappıyorlar (<yapıyorlar) (BĪA, 101), çille (<çile) (BĪA, 101).

BTA: ḳōcca (<ḳoca) (BTG, 104), çöccükmüş (<çocukmuş) (BTG, 104), küççük (<küçük) (BTG, 104), tammām (<tamam) (BTG, 104), yāṣṣa (<yaṣa) (BTG, 105), bitten

²⁰ Aslında kelime aslı şeklini korumaktadır.

(<birden) (BTG, 105), dokkuz (<doğuz) (İİA, 68), eppey (<epey) (İİA, 68), aşşaa (<aşağıya) (İİA, 68).

KTA: gayyet (<gayet) (SİA, 68), amma (<ama) (ÇKA, 53), aşşöle (<ha şöyle) (ÇKA, 69), güççük (<küçük) (KİA, 61), büttün (<bütün) (KİA, 61), güzellim (<güzelim) (KAA, 181), muşmulla (<muşmula) (RTA, 14).

2.2.1.10. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Çoğunlukla yabancı kelimelerde görülen bir ses olayıdır.

DTA: aķına (<hakķına) (EİA, 51), kuvetine (<kuvvetine) (EİA, 51), evel (<evvel) (EİA, 51; TİA, 102), tutulā (<tuttular) (EİA, 51), lezeti (<lezzeti) (TİA, 102), mālesi (<mahalle) (TİA, 102; BİA, 101), sūnet (<sūnet) (BİA, 101), millet (<millet) (BİA, 101).

BTA: kuvetli (kuvvetli) (BTG, 105), hedelezde (<hidrellezde) (BTG, 105), sūnet (<sūnet) (BTG, 105), tenefūs (<teneffūs) (İİA, 68), evelden (<evvelden) (İİA, 68).

KTA: aķınca (<hakķınca) (SİA, 68), māle (<mahalle) (SİA, 68; ÇKA, 69), ısız (<ıssız) (SİA, 69), dükandan (<dükandan) (ÇKA, 69), teşekür (<teşekkür) (ÇKA, 69), evel (<evvel) (ÇKA, 69), evel (<evvel) (KİA, 61; KAA, 181), valā (<vallah) (KİA, 61), māla (<mahalle) (KAA, 175), temus (<temmuz) (KAA, 181).

2.2.1.11. Hece Düşmesi (Hece Yutulması, Hece Eksilmesi, Haploloji)

“Bir kelimedede ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolması olayıdır.” (Korkmaz, 1992: 116)

Rumeli ağızlarında da

1. İlk hecenin düşmesi,
2. Benzer orta heceden birinin düşmesi,
3. Son hecenin düşmesi,
4. Kelime içindeki farklı bir hecenin düşmesi gibi durumlarda kendisini gösterir. (Gülensoy, 1984:128)

DTA: oturuyduķ (<oturuyorduk) (EİA, 56), evērcēz (<evereceğiz) (EİA, 56), görüm (<görürüm) (EİA, 57), dērmeni (<değirmeni) (TİA, 103), lāb (<laķab) (TİA, 103), sūķ (<soğuk) (TİA, 103), toplacaķsınız (<toplayacaķsınız) (TİA, 104).

BTA: yuurūz (<yoğuruyoruz) (BTG, 105), genşlimde (<gençliğimde) (BTG, 106), yandan (<yanından) (BTG, 106), pişirim (<pişiririm) (İİA, 67), veriz (<veririz) (İİA, 67).

KTA: kesēriz (<kesiyoruz) (SİA, 75), içecēz (<içeceğiz) (SİA, 75), te (<işte) (SİA, 76), aşāda (<aşağıda) (ÇKA, 62), būk (<büyük) (ÇKA, 62), orē (<oraya) (ÇKA, 62), pālı (<pahalı) (KİA, 62), aşā (<aşağıya) (KİA, 62), cumarte (<cumartesi) (RUA, 129).

2.2.1.12. Hece Kaynaşması (Kontraksiyon)

“Bir kelimedede yanyana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin yahut da yanyana bulunan iki kelimededen birincinin son sesi ile ikincinin önsesinin birleşip kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır.” (Korkmaz, 1992: 117)

Özellikle KTA’da işaret sıfatlarında böyle bir ses olayına rastlanmaktadır.

DTA: fatmenge (<fatma yenge) (EİA, 56), oķutlarda (<o vakitlerde) (EİA, 57), ōda (<orada<ol arada) (TİA, 103),

BTA: bildir (<bir yıldır) (BTG, 106).

KTA: nāptınız (<ne yaptınız) (SİA, 75), tobda (<te burada< işte burada) (SİA, 75), oḳıtlā (<o vakitler) (SİA, 76),), tōdan (<te oradan< işte oradan) (SİA, 76), dēm (<diyorum) (ÇKA, 60), südban (<süt baban) (ÇKA, 61), tobḳadā (<te bu kadar< işte bu kadar) (ÇKA, 61), altay (<altı ay) (KAA, 175; RTA, 7), suçmek (<su içmek) (KAAi, 175), zeyranne (<zehra anne) (KAA, 175), bavşam (<bu akşam) (RTA, 7), örümcā (<örümcek ağı) (RTA, 7), būn (<bugün) (RUA, 128).

3. Sonuç

1. Etnik yapı olarak Trakya; Gacallar, Dağlılar, Pomaklar, Türkmen ve Yörüklerden oluşmaktadır.

2. Batı Trakya Gümölcine ağızında ve Edirne ili ağızlarında de aslı uzunluk görülmemektedir. İskeçe İli Ağızlarında çok az örnekte rastlanmıştır. Vidin Türkleri de ağızlarında bilhassa /ā/ sesini çok sık kullanırlar. Bu ses de genelde yarı uzun hâldedir. Aslı ü ve ī sesi korunmamış ve kısalmıştır.

3. Ses olayı neticesinde meydana gelen uzun ünlülerde ise en çok ünsüz düşmelerine rastlanmıştır. Ünsüzlerde en çok /h/, /ğ/, /k/, /r/, /y/ seslerinin düştüğü görülmektedir. Bu ünsüz düşmesi olayı da en fazla Doğu Trakya ağızlarında tespit edilmiştir.

4. Ünsüz düşmelerinden sonra uzun ünlüye sebep olan ikinci ses olayı hece yutulmasıdır. Vurgu sebebiyle oluşan ünlü uzaması ise çok az tespit edilmiştir.

5. Kalınlık-İncelik uyumunda Trakya bölgesi ağızları yazı diline göre ileridedir: *yanımdaki, hangı* vb. Kendi aralarında kıyaslandığında ise en çok Doğu Trakya ağızlarında tespit edilmiştir.

6. Yazı dilinde uyuma girmeyen –ken zarf-fiil eki Trakya ağızlarında uyuma girmekte, bazen sonundaki /n/ sesi düşerek –kA olamakta, bazen de sonunda ünlü ve ünsüz türemeleri meydana gelerek ek genişlemektedir: *kaçarḳan, oturuḳa, derke gidēkene, okurḳasına* vb.

7. Düzlük-Yuvarlaklık uyumunda da Trakya bölgesi ağızları yazı dilinden ileridedir ve yazı dilinde uyumu bozan –yor şimdiki zaman eki ağızlarda uyuma girerek değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır: *kırpyım, duruyur, gidiyērin, diyez, yāyı* vb.

8. Uyuma girdiği gibi uyumları bozduğu da görülmektedir: *oynıyeri, çalıştırıyedi, tutturıysün, tutey, yeyelor, geliyom, vuriy* vb.

9. KTA içinde yer alan Çerkovna'da ünlü uyumlarının bozulmasında kalın ünlülerin yer aldığı kelimelerde incelmeden yana bir değişim tespit edilmiştir: *olēri, yaşlıse, anaci, oreya* vb.

10. Daralma Rumeli ağızlarının karakteristiklerindedir. *almıcaz, çabcık, çırıyz, gıdıra, orayı, oynıyabilsin*, vb. Ünlü değişmelerinde ise en çok *e<a, ı<i, a<e, ı<i, ı<a, i<e, u<o* değişmeleri görülmektedir. Bunların içinde en sık *u<o* değişmesine rastlanmaktadır. *ü<o* değişimine BTA'da rastlanmamıştır.

11. Başta ünlü düşmesi örneklerine çok az rastlanmış, en çok içte ve sonda ekleşmede ünlü düşmesi tespit edilmiştir: *nerden, pasport, ötten* vb.

12. Ünlü türemesi özellikle kelime başında ve sonunda karakteristik bir ses olayıdır: *ilēn, ilimon, işennik, gıdıra, sōnacima, amani, ılıka, gidēkene, deyere* vb.

13. Ünsüzler incelendiğinde damak n'sinin görülmediği, gırtlak sızıcısı hırıltılı h sesinin ise ancak ḳ sesinin sızıcılığıyla ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

14. Trakya ağızlarında bazı kelimeler aslı şekillerini korumaktadırlar: *eberimiz, güzel, kölge, kökyüzüne, kümüş, kün, keliyo, neçin* (<ne+için), *turalım, tiken, tığlılar, tolu. uruyalar, yöriyelek* vb.

15. j<c ve ş<ç seslerinin değişimi Trakya ağızlarında karakteristik bir süreklileşme olayıdır: *okuyjam, jōban, āji, veriljek* vb.

16. Benzeşme olayı Trakya ağızlarının hepsinde yaygın görülen bir ses olayıdır. İncelendiğinde ilerleyici benzeşmenin daha yaygın olduğu tespit edilmiştir: *annemner, rumnarı, āšemnìn, düşmannık, annattım* vb.

17. Ünsüz türemelerinin iç seste görülmesi çok azdır. Tespit edilen örnekler de yabancı kelimelerde telaffuzu kolaylaştırmak adına yapılanlardır: *sahat, duva, melāyike, reyis* vb.

18. Ünlü türemelerinde olduğu gibi ünsüz türemelerinde de kelime sonu türemelerine sıkça rastlanmıştır: *ğayrık, bālim, hadin, püsküvüt, artıkın* vb. Bu ünsüzlerin vurguyu artırıcı kuvvetlendirme edatları ve ile edatına eklenen vasıta hâli ile bir ek yığılması olayı olduğu gözlenmektedir.

19. Özellikle ön seste /h/ ve /y/ ünsüz düşmesi olayı Trakya ağızlarının karakteristik özelliklerindedir: *astayım, angi, izli, inge, ıkyoruz, etecek* vb.

20. -AcAk gelecek zaman ekinin sondaki /k/ sesi büyük oranda düşmektedir: *koycādım, olcāmış, paklıcanız, almıcaz, bālicān* vb.

21. -yor şimdiki zaman ekinde de /r/ sesi düşmesi çok fazla görülür ve ek farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır: *veriyi, biliye, geçiyez, düziyēri, üzülüyüz, duruyur, deyere, gelmiyoru* vb.

22. İkiz ünsüzlerde tekleşme sadece yabancı kelimelerde ve çok az rastlanan bir ses olayıdır: *aķına, lezeti, teşekür* vb.

23. Balkanlardan değişik zamanlarda gelen göçmenlerin Doğu Trakya'ya yerleşmeleri neticesinde ağızlar birbiriyle etkileşmiş ve karışmıştır. Bu nedenle Doğu Trakya bölgesi ağızları kendi özelliklerini kaybetmek üzeredir. Eckmann ve Mansuroğlu'nun Edirne ve bilhassa Kırklareli ağızlarının sönmek üzere olduğu ve yakın biz zamanda göçmen ağızlarıyla karışarak, yerini yeni bir ağıza bırakacağı düşüncesine katılmaktayız.

24. Veriler ses bilgisi bakımından incelendiğinde üç bölgede dikkate değer bazı noktalar tespit edilmiştir:

DTA:

ö<o değişmesi: Tekirdağ İli ağızlarında Yunanistan muhacirlerinde rastlanmıştır: *çöcüm* vb.

á<e değişmesi: Özellikle Gacal, Pomak ve Yunanistan göçmenleri ağızlarında görülür: *kızkán, alátlar, bilmásın* vb.

ü<o değişmesi: Babaeski İlçesi ağızlarında şimdiki zaman ekinin ünlüsünde görülür: *şasıryüm, yōruyüm* vb.

i<e değişmesi: Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan ve Gacal ağızlarına mahsustur: *gine, kaybedirsin, yidide, gice* vb.

ü<ö değişmesi: Edirne ağızlarında karakteristik bir özelliktir. *dümüş, şüle büle* vb.

e<o değişmesi: Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan muhacirlerinde rastlanmıştır: *kaybelmes, edilmeye, abene* vb. Babaeski İlçesi ağızlarında da şimdiki zaman çekimide görülür: *yapmayez, arayelar* vb.

â<o değişmesi: Sadece Gacal ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında görülür: *kamyân, ândan* vb.

á<o değişmesi: Babaeski İlçesi ağızlarında şimdiki zaman çekimlerinde karşımıza çıkmaktadır: *çıkamáyırım, toplanmayá* vb.

e<u değişmesi: Sadece Gacal ve Bulgaristan Göçmenleri ağızlarında görülür: *halbeki, topleyeru* vb.

i<ü değişmesi: Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan muhacirlerinde rastlanmıştır: *milāyim, mināsip* vb.

Sonda Ünlü Türemesi: Tekirdağ ili ağızlarında Bulgaristan muhacirlerinden derlenen metinlerde görülmüştür. *uyurkana, şarpa* vb.

Şimdiki zaman 3.Tekil şahıs çekiminde “-yor” şimdiki zaman ekinde ünlü türemesi: Gacal, Dağlı ve Bulgaristan Göçmen ağızlarında görülür: *başlayari, deyere, güliyeri, gelmiyoru* vb.

İç seste tespit edilen örneklerde tonsuzlaşma değil aslı şeklin korunduğu görülmektedir: Bulgaristan muhacirlerinde görülür, diğer ağızlarda rastlanmamıştır: *çocukum, çoğu, ufağım, akarmaz* vb.

v<b değişmesi: Babaeski Pomak ve Gacal ağızlarında vardır: *vi* vb.

b<b değişmesi: Babaeski ağızlarında sık görülür: *bulgaristan* vb.

ş<s değişmesi: Tekirdağ İli Ağızlarında Bulgaristan göçmenlerinde rastlanır: *yeşir* vb.

“y” ünsüzü türemesi: Tekirdağ İli ağızlarında Bulgaristan göçmenlerinde daha çok görülür: *yelçi, yūretirdik, yemekli* vb.

“y” ünsüzü düşmesi: Dağlı ağızında şimdiki zaman çekiminde görülür: *tutuollar, gidiöller* vb.

BTA:

Gümülcine ağızlarında et- yardımcı fiili bölge ağızlarında it- olarak görülmektedir: *māyene itti, duvā idelim* vb.

u<o değişmesi: Gümülcine ağızlarında “Bölgenin Balkan bölümünde Pomakçanın yoğun etkisiyle beraber ilk hecede o sesi yoktur denebilir.” (Özden, 2016: 74) *tuprāni, uturyısın* vb.

KTA:

Alıntı Kelimelerdeki Aslı Uzunluklar: Özellikle Vidin Türkleri ağızlarında ‘ā’ çok sık kullanılır. Bu ses de genelde yarı uzun hâldedir. *pek ālā, kāvī*. Aslı ‘ū’ ve ‘ī’ sesi korunmamış ve normal uzunluğa dönmüştür: *mektub, numune, selim*

i<u değişmesi: Çerkovna ağızı ünlülerin düzleşmesinden yanadır: *çabık, pabıçlan, kambirkēdın* vb.

“ğ” ünsüzü düşmesi: Silistre ağızında ğ her zaman düşer: *ālamā, dōru, diil* vb.

Hece Düşmesi: Özellikle KTA’da işaret sıfatlarında böyle bir ses olayına rastlanmaktadır. *tobda, tōdan, tobkadā* vb.

25. Bu veriler bize Doğu Trakya bölgesi ağızlarında mübadele sonucu meydana gelen karışma neticesinde Kuzey Trakya bölgesi ve Batı Trakya bölgesi ağızlarının öbekler hâlinde özelliklerini devam ettirdiklerini göstermektedir.

26. Tüm bölge ağızlarına baktığımızda ses bilgisi bakımından çok büyük farklılıklar görülmemekte ama bu şekil bakımından farklılıklar olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu konu ayrıca incelenmesi gereken bir noktadır.

Kısaltmalar

- BİA: Babaeski İlçesi ve Köyleri Ağızları
 BTA: Batı Trakya Ağızları
 BRT: Batı Rumeli Türkçesi
 BTG: Batı Trakya Gümülcine Ağızları
 ÇKA: Çerkovna Köyü Ağızları
 DTA: Doğu Trakya Ağızları
 EİA: Edirne İli Ağızları
 EDA: Edirne Ağzı
 ET: Eski Türkçe
 İİA: İskeçe İli Ağızları
 KAA: Kazanlık Ağzı
 KDB: Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları
 KİA: Bulgaristan Kırcaali İli ve Çevresi Türk Ağzı
 KTA: Kuzey Trakya Ağızları
 OT: Orta Türkçe
 RTA: Razgrad Türk Ağzı
 RUA: Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme
 SİA: Silistre İli Ağızları
 TİA: Tekirdağ İli Ağızları
 VT: Vidin Türkleri Ağızları

Kaynakça

- AKDAĞ, M.(1964), “Celali İsyanlarında Büyük Kaçgunluk”, *Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.2, S. 2-3, s. 1-51.
- ALP, İ. (2012). *Pomak Türkleri (Kumanlar ve Kıpçaklar)*, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (2000), Cilt:18, İstanbul
- BAYRAKTAR, S. (2013). Trakya ve Rumeli Türkçesinde iken Zarf Fiili ve İşlevleri, *Teke Uluslararası Türkçe, Edebiyat, Kültür, Eğitim Dergisi*, S. 2/4, s.69-83.
- COŞKUN, M.V. (2015). *Türkçenin Ses Bilgisi*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- DALLI, H. (1991). *Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yayınları.
- DEMİR, N. (2003). Orta Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Nazal N (ñ) Sesi, *TDK Belleten*, 1999I-II, s.51-58
- Derleme Sözlüğü (1993). I-XII Cilt, TDK Yayınları., Ankara, 1993.
- ECKMANN, J. (1941-1943). *Die Türkische Mundart von Warna*, KCSA III, s. 144214.

ECKMANN, J. (1950). “Razgrad Türk Ağzı”, Ankara: *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, s. 1-25.

ECKMANN, J-Mansuroğlu, M. (1959). *1959 Yılı Trakya Dialektoloji Raporu*, TDED IX., s.113-118

ECKMANN, J. (2004). “Edirne Ağzı” (Çev. Oğuzhan Durmuş), *İlmî Araştırmalar*, S.18, s. 135-150.

EKER, S. (2013). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları.

GENÇ, N.(1988). *XVI. Yüzyıl Sofya Mufassal Tahrir Defterinde Sofya Kazası*, Eskişehir

GÖKBİLGİN, T. (1957). *Rumeli’de Yörükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

GÜLENSOY, T. (1981). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırmaları.

GÜLENSOY, T. (1984). “Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme”, TDAY Belleten, TDK Yayınları.

GÜLENSOY, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.

GÜLENSOY, T., Ercan Alkaya (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Ankara: Akçağ Yayınevi (2.baskı) .

GÜLSEVİN, G. (2013). Ses Bilgisinde ‘Çevre Şartı’ Kavramı ve Ağız İncelemelerindeki Önemi, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/9, Summer 2013, p.49-62.

GÜLSEVİN, G.(2017): *XVII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi*, Ankara: TDK Yayınları

GÜNEŞ, N. (2009). *Kuzeydoğu Bulgaristan’da Çerkovna Köyü ve Çevresi Türk Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNŞEN, A. (2004). “Edirne ve Yöresi Ağızlarında Aile ve Topluluk İsimleri Yapan Ekler Üzerine”, *Türk Dili*, S. 626, Şubat 2004, s. 150-162.

GÜNŞEN, A. (2008). “Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/3, Spring 2008, s. 402-470.

GÜNŞEN, A. (2012). “Balkan Türk Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, Fall 2012, p. 111-129.

HALAÇOĞLU, Y. (2014). *XVIII. Yüzyılda İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Nil Yayınevi.

HÜNERLİ, B. (2006). *Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İNALCIK, H.(1954). Ottoman Methods of Conguest, *Studia İslamica*, No.2, Maisoneuve&Larose.

İNALCIK, H. (1999). Osmanlı Tarihine Toplu Bakış, *Osmanlı*, C.I.

KAKUK, S. (1958). Le Dialecte Turc de Kazanlyk, *Acta Orientalia Academiae Sceintiarum Hungaricae*, Vol. 8, No.2, pp. 169-187.

KALAY, E. (1998). *Edirne İli Ağızları İnceleme-Metin*, Ankara: TDK Yayınları.

- KARAAĞAÇ, G. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- KARAHAN L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yayınları.
- KARAHAN, L. (2011). *Zarf-fiil Eklerinde Genişleme Eğilimi ve –s(A)r Ekinin Yapısı*, Türk Dili Üzerine İncelemeler, s.192-200, Ankara, Akçağ Yayınevi.
- KARAŞİNİK, B. (2011). *Silistre (Silistra) İli ve Yöresi Ağızları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAYAPINAR, L. (2002). *Yunanistan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması (1361-1461)* Türkler Ansiklopedisi, C/9, s.187-195
- KORKMAZ, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları.
- KORKMAZ Z. (2010). Balkan Türkçesi Ağızları ile Türkiye Türkçesi Ağızları Arasında Sosyo-Linguistik Açından Bir Karşılaştırma, *TDK. -Belleten*, s.103-118
- KOWALSKI (2012). Kuzeydoğu Bulgaristan Türkleri ve Türk Dili, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 3(2-3).
- MLADENOV, St., (1914). *Ein Beitrag zum türkischen Sprichwörterschatz*, Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft, 68, s.687-694.
- MOLLOVA, M. (2003). *Doğu Rodop Türk Ağızlarının Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- NAYIR, Y.N. (1999). *Balkanlar ve Türklük I.*, Yeni Gün Haber Ajansı.
- NÉMETH, G. (1980-81). Bulgarisan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine, *TDAY-Belleten*, s. 113-162.
- NÉMETH, G. (2014). *Folklorik ve Dini Metinler Üzerinde Vidin Türkleri*, Çev.: Abdurrahman Güzel, Ankara: TDK Yayınları.
- NİCOLOUDES, N. (2009). Bir Tarihi Olayın Açıklanması İle İlgili Sorunlar: Gelibolu'nun Fethi ve Lonikos Chalkokondyles, *Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, S.44, C.27, s.205-213
- OLCAY, S. (1995). *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları.
- ÖZDEN, M. (2016). *Batı Trakya- Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi-Metinler-Söz Varlığı)*, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Rodop-Bulgaristan Faciasının İç Yüzü (1976). *Rodop - Tuna Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği, Tarih Yayınları Serisi*, S.2.
- SAKİN, O.(2009). *Osmanlı'da Etnik Yapı ve 1914 Nüfusu*, İstanbul.
- SALİMEHMED, N. (2006). “*Bulgaristan Kırcaali İli ve Çevresi Türk Ağzı*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞAHİN, İ. (1987). XV. ve XVI. Yüzyıllarda Sofya-Filibe-Eski Zağra ve Tatar Pazarı'nın Nüfus ve İskân Durumu, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Mehmet Eröz'e Armağan, S. 48, Haziran, s. 250-251.
- ŞİMŞEK, A. (2017). *İskeçe İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TOSUN, İ. (2003). *Tekirdağ Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÜLKÜSAL, M. (1966). *Dobruca ve Türkler*, Ankara: TKAE Yayınları.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=327827

<http://netdenet.ist/traklarin-kokeni-ve-daglilarbessi/>

https://www.google.com.tr/search?biw=1242&bih=602&tbm=isch&sa=1&ei=4KobW-u7C5GVmgXV1rvIDA&q=do%C4%9Fu+trakya&oq=do%C4%9Fu++trakya&gs_l=img.1.0.35i39k1j0i67k1j0i14j0i24k114.144087.144967.0.146873.5.5.0.0.0.187.764.0j5.5.0...0...1c.1.64.img..0.5.762...0i7i30k1j0i7i5i30k1j0i8i7i30k1.0.pH3O8ibhN9w#imgrc=Qx3f9MkyaJ08RM:

<https://www.batitrakya.org/bati-trakya/bati-trakya-genel-bilgiler/cografi-konum.html>

<http://netdenet.ist/traklarin-kokeni-ve-daglilarbessi/>